

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE • STEV. 15. • 4. APRILA 1958 • LETO XVII. • CENA 20 DIN

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

Republiški svet Zveze sindikatov Jugoslavije za Slovenijo

1. Albreht Roman, novinar, Ljubljana;
2. Babič Branko, novinar, Ljubljana;
3. Barlič Janez, elektrotehnik, Ljubljana;
4. Barovič Rado, tehnik kemije, Krško;
5. Batagelj Avgust, mizar, Ljubljana;
6. Bečan Ivan, klepar, Kranj;
7. Beričič Marjan, rudar, Idrija;
8. Bliha Tinka, predmetna učiteljica, Ljubljana;
9. Borštnik France, železostругar, Ljubljana;
10. Boštjančič France, grafičar, Ljubljana;
11. Božič Stanislav, strojni tehnik, Kranj;
12. Brejč Tomo, uslužbenec, Ljubljana;
13. Cvahče dr. Saša, zdravnik, Ljubljana;
14. Černe Jože, natakar, Portorož;
15. Čresnik Vlado, rudarski tehnik, Velenje;
16. Fortuna Lojze, uslužbenec, Ljubljana;
17. Fras Mara, uslužbenka, Maribor;
18. Gabrovšek Janez, mizar, Ljubljana;
19. Ganzit Rudolf, zidar, Ljubljana;
20. Goljuf Polde, rudarski paznik, Trbovlje;
21. Gomolj Marjan, kovinostругar, Maribor;
22. Gorjup Ivan, soboslikar, Maribor;
23. Gostiša Mihaela, tekstilna delavka, Ljubljana;
24. Horjak Franc, metalurški tehnik, Jesenice;
25. Jager Jože, železolivar, Ljubljana;
26. Janžekovič Ivo, železostругar, Maribor;
27. Jež Pepca, delavka, Kranj;
28. Još Josip, uslužbenec, Celje;
29. Juvan Milka, uslužbenka, Ljubljana;
30. Kavčič Stane, delavec, Ljubljana;
31. Kardač Pepca, delavka, Beograd;
32. Kodrič Anton, uslužbenec, Koper;
33. Komar Jože, delavec, Ljubljana;
34. Kos Darko, orodjar, Izola;
35. Kovač Albin, kovinar, Ljubljana;
36. Kovač Jože, kurjač, Izola;
37. Kralj Franc, uslužbenec Ljubljana;
38. Kresel Leopold, krojač, Ljubljana;
39. Križanič Jože, kmetijski tehnik, Ptuj;
40. Kvas Jakob, delavec, Ljubljana;
41. Leban Gabriel, železničar, Nova Gorica;
42. Leben Franc, metalurški delavec, Jesenice;
43. Logar Anton, upokojenec, Ljubljana;
44. Lorencič Jože, klepar, Maribor;
45. Markovič Franc, goddar, Poljane pri Novem mestu;
46. Miklič Rado, pravnik, Ljubljana;
47. Mirtič Vencelj, električar, Novo mesto;
48. Nestel Avgust, ključavničar, Trbovlje;
49. Ocepek Lojze, soboslikar, Ljubljana;
50. Ozim ing. Vojko, inženir kemije, Ruše;
51. Ožbolt Slavko, strojni ključavničar, Maribor;
52. Petruša ing. Ivo, inženir, Dol. Lendava;
53. Pevec Julij, rudarski nadzornik, Hrastnik;
54. Peklar Marija, šivilja, Maribor;
55. Pipan Franc, mizar, Ljubljana;
56. Plavec Jože, delavec, Novo mesto;
57. Plazar Franc, ključavničar, Ljubljana;
58. Plevnik Jože, kotlar, Ljubljana;
59. Poljanar Milka, uslužbenka, Čenčič pri Skofji Loki;
60. Potočnik Roman, pomočnik direktorja, Ljubljana;
61. Primožič Slavko, ključavničar, Tržič;
62. Rant Janez, strojni ključavničar, Ljubljana;
63. Razdrh Feliks, delavec, Ljubljana;
64. Rems Janez, električar, Kamnik;
65. Repolusk Irma, tekstilna delavka, Maribor;
66. Rožnik Ivo, avtomehanik, Celje;
67. Rožič Marjan, metalurški delavec, Ljubljana;
68. Ruprecht Uroš, magister farmacije, Ljubljana;
69. Samec Neda, uslužbenka, Ljubljana;
70. Šbrizaj Danilo, profesor, Ljubljana;
71. Seliškar Tone, književnik, Ljubljana;
72. Simič Franc, strojni tehnik, Maribor;
73. Strmčnik Ivan, delavec, Ravne;
74. Svetek Franc, upokojenec, Ljubljana;
75. Segula Jože, mizar, Kidričevo;
76. Šetina Milan, delavec, Ptoka;
77. Šlosar Ivan, uslužbenec, Ljubljana;
78. Šter Danica, uslužbenka, Ljubljana;
79. Štrban Karel, delavec, Senovo;
80. Šturm Tone, delavec, Piran;
81. Švab Mitja, novinar, Ljubljana;
82. Tavčar Ivo, novinar, Ljubljana;
83. Taler Franc, delavec, Beograd;
84. Tišma Jovo, brusilec stekla, Rogaska Slatina;
85. Trinka Vinko, uslužbenec, Ljubljana;
86. Tribušon ing. Tone, inženir kemije, Ljubljana;

(Nadaljevanje na 2. strani)

Koristi naše skupnosti so odločilne

III. redni občni zbor Republiškega sveta sindikatov Slovenije

V soboto in nedeljo, 29. in 30. marca, je bil v Ljubljani, v veliki dvorani Doma sindikatov, tretji redni letni občni zbor republiškega sveta sindikatov Slovenije. Občni zbor je odprl predsednik tovariš Stane Kavčič in pozdravil goste: sekretarja CK ZKS Miha Marinka, člana izvršnega komiteja CK ZKJ Franca Leskoška-Luko, Dragija Stamenkovića, podpredsednika Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije, sekretarja republiškega sveta sindikatov Hrvatske Rudolfa Cara, sekretarje okrajnih komitejev in delegate. Od izvoljenih 198 delegatov se je občnega zbora udeležilo 185 delegatov. Po izvolitvi organov občnega zbora so posamezni referenti prebrali pet referatov k letnemu poročilu o delu republiškega sveta, poročila pa niso brali, ker so ga delegati prejeli že pred dnevi.

V soboto popoldne so delegati razpravljali v treh komisijah, in sicer v politično-organizacijski komisiji, v komisiji, ki je razpravljala o razmerjih v gospodarskih organizacijah in o delu sindikatov v njih in v komisiji, ki je razpravljala o delu sindikatov v komuni.

V nedeljo dopoldne so poročevalci prebrali poročila komisij. Občni zbor je potrdil vsa poročila in referate. Po razrešitvi dosedanjega republiškega sveta so delegati izvolili 95-članski plenum, potlej pa je govoril sekretar izvršnega komiteja CK ZK Slovenije tovariš Miha Marinko.

Ob zaključku občnega zbora je tovariš Stane Kavčič, novoizvoljeni predsednik, dejal, da ni treba sestavljati posebnih pismenih zaključkov in resolucij o nadaljnjem delu sindikatov. Izhodišče za delo v prihodnje naj bodo referati in razprava na občnem zboru. To problematiko pa naj sindikati, je dejal tovariš Stane Kavčič, obravnavajo predvsem z vidika političnih osnov in s političnimi sredstvi. Ob tem pa velja upoštevati spoznanje, ki je prišlo na občnem zboru jasno do izraza, da ima naš delavski razred dovolj sil in dovolj političnih sposobnosti, da bomo te probleme urejali v interesu vse naše skupnosti.

Po zaključku občnega zbora so se prvih šestdeset članov plenuma, izvolili so predsedstvo, ki šteje 23 članov, in tajništvo z osmimi člani.

GOVOR SEKRETARJA IZVRŠNEGA KOMITEJA CK ZK SLOVENIJE TOVARIŠA MIHA MARINKA

Sindikati — moč občine

Tovariš Miha Marinko je uvodoma dejal, da je bil potek celotnega občnega zbora na izredno visoki ravni in da se je lotil bistvenih problemov, nalog in same vloge sindikata. Pri tem je poudaril, da ima ta napredek v razvoju in gledanju svoje vloge, med katere je treba prišteti tudi naše splošne politične napore, napore političnih organizacij in vodstev. Težav in nejasnosti glede vloge in nalog sindikatov v preteklosti ni treba pripisovati samo sindikalnim vodstvom in sindikalnemu članstvu, ampak vsem političnim vodstvom in organizacijam ter njihovim pomanjkljivostim. — Vprašanje sindikatov, njihove orientacije in naloge so bile zelo resno obravnavane že lani decembra na plenumu Centralnega komiteja ZKS. V pretekli volilni kampanji, ki je bila v celoti v znamenju afirmacije delavskega razreda, so se izrazito pokazale osnovne zavestne težnje delavskega razreda v vsej Sloveniji. V tej volilni kampanji je videl delavski razred z vso jasnostjo svoje perspektive in svojo vlogo ne samo ozko v posameznih podjetjih, ampak v širšem konceptu kot vodilna sila na področju celotne družbene aktivnosti.

USPOSOBITI SINDIKATE ZA UREJANJE ODNOSOV V OBČINI

V nadaljevanju svojega govora je tov. Marinko med drugim dejal, da smo zaključili leto 1957 z velikimi gospodarskimi uspehi. Izpolnjen je bil gospodarski sistem, dalje sistem družbenega upravljanja, ki poudarja pomen občin kot organov družbenega upravljanja in dalj le-temu razmeroma zelo široko materialno osnovo. Podjetja in občine razpolagajo skoraj s polovico celotnega narodnega dohodka. Ta osnova je nujno narekovala, da moramo posvetiti vso pozornost sindikatom in usposobiti to našo najbolj množično delavsko organizacijo, da se kot celota znajde, angažira in da preko nje izvedemo celotno politično usmerjanje delavskega razreda, da bo ta lahko urejal čestokrat izredno zapletene probleme na področju same občine,

SEKRETAR CENTRALNEGA KOMITEJA
ZK SLOVENIJE TOVARIŠ MIHA MARINKO

ki nastajajo v odnosu enega podjetja do drugega, zelo zapletene odnose podjetij do občine, do kmetijskega sektorja, odnose vrste drugih služb, kakor so socialna skrbstvo, zdravstvo, kultura in prosveta. V teh odnosih so čestokrat prevladovala težnja, da bi čim manj dajali družbi. Kmetički proizvajalci so dostikrat videli samo svoje obveznosti, niso pa videli ugodnosti, ki jih nudi naša skupnost in so se pojavile zlasti v Sloveniji. Tu je nastal za manjši del prebivalstva konjunkturni položaj, na osnovi katerega si je ustvaril ta del svoje blagostanje hitreje ka-

kor pa tisti del prebivalstva, ki živi od svoje plače. To je zelo zapleten problem, pri urejanju katerega se morajo v največji meri angažirati sindikati, ki morajo gledati na te stvari široko, saj narekuje to povsem jasno življenjski interes samih delavcev. Sindikati pa se morajo nujno angažirati tudi zaradi tega, da bo zagotovljen njihov vpliv tudi na torišču komune, trgovine oziroma menjave blaga, torej na torišču, kjer se gospodarji v okviru neke zelo pester družine, ki jo predstavlja na terenu občina. Tov. Marinko je dalje dejal, da stoji pred nami naloga preveriti sindikate v ustanovo, ki bo obvladovala celokupno problematiko naše družbe. Zaradi tega je nujno, da morajo delovati sindikati na širši politični vzgoji delavskega razreda. Dosegli smo tako velike uspehe, da lahko z uporabo pravih političnih metod, s pravih političnim sistemom in pravih pojasnjevanjem, vpletemo v življenje v soglasju s celotnim našim delavskim razredom vsako odločitev, ki je koristna, ki se da opravičiti in je za družbo smotrna. To nam dokazuje celotno naše predvolilno razpravo. ljanje z vsemi širokimi zborovanji, ki je zajelo takšen obseg, kakor še nikoli doslej. To veliko razgibanost je treba po mnenju tov. Marinka pripisati raznim drugim činiteljem. Predvsem so se angažirale vse zavestne subjektivne sile od vrha navzdol tako, da je šla razprava v širino in da so bile obravnavane splošne koncepcije, bili pregledani naši splošni pogledi in da so bila obravnavana vprašanja v jugoslovanskem merilu. Zelo smo blizu objektivizacije meril za obveznosti vsakega delovnega kolektiva nasproti družbi in na tej osnovi smo mogli zelo uspešno odpraviti mnoge pojave oziroma očitke o tem, kdo več daje in podobno.

Izpogonili smo naš sistem tako, da ima vsak delovni kolektiv enake obveznosti do družbe, pa naj gre za podjetja v Sloveniji, v Makedoniji, v Kosovu, Metohiji ali kjer koli. Povsem razumljivo je, da gre del sredstev, ki se zberejo v Sloveniji, za potrebe izven nje, da se čimprej in čimbolj izravna razvoj proizvodnih sil. Imamo velik interes, da se razvijejo proizvodne sile tudi v nerazvitih predelih naše države, kar mora olajšati problem življenjskega standarda vseh naših delovnih kolektivov in izboljšati položaj delovnih kolektivov, ki so na gostu razporejeni v naši republiki. Ta problem je bil v volilni kampanji jasno prikazan in pojasnjen, kar je v znatni meri pripomoglo do velikega napredka v primerjavi s prejšnjimi pogledi. Na tej osnovi bodo tudi naši sindikati, ki so se tesneje povezali s političnimi vodstvi v občinah in okrajih in z drugimi našimi družbenimi organizacijami, lahko uspešno urejali — ob naši primerni skrbj za pravilno usmerjanje — sedaj in v bodoče izredno zapletene in težavne naloge. Tov. Marinko je izrazil svoje prepričanje, da bo potek naših preteklih volitev prešel v našo osnovno zavest in bo budil v naših družbenih silah potrebno trajno aktivnost. Sedaj je potrebno, da se lotimo praktičnega in konkretnega urejanja naših odnosov v občinah, da se jih lotijo naši sindikati kot politična organizacija, dalje občinski sindikalni sveti in zbori proizvajalcev v občinskih ljudskih odborih.

Problemov je na vseh toriščih mnogo. Če vzamemo samo naš plačilni sistem, bomo videli, da moramo objektivizirati merila za

OB KONCU OBČNEGA ZBORA SO DELEGATI IZVOLILI NOV REPUBLIŠKI SVET, KI IMA 95 ČLANOV.

TRETJEGA REDNEGA LETNEGA OBČNEGA ZBORA SO SE MED GOSTI UDELEŽILI TUDI SEKRETAR CK ZKS TOVARIŠ MIHA MARINKO, PODPREDSEDNIK CENTRALNEGA SVETA ZSJ TOVARIŠ DRAGI STAMENKOVIC IN TAJNIK REPUBLIŠKEGA SVETA SINDIKATOV HRVATSKE TOVARIŠ RUDOLF CAR, KI JIH VIDIMO NA SLIKI

tarifno politiko in da bomo potem lahko na tej osnovi določali nagrade in najbolj realno urejali tudi vprašanja norm. Tu gre za urejanje odnosov med posameznimi podjetji in branžami. Tu so nadalje vprašanja interesov proizvajalcev kot potrošnikov, vprašanja trgovin, nudenja uslug in udobnosti socialnih, zdravstvenih, prosvetnih, kulturnih in zabavnih ustanov, kjer je treba vse to urejati z vidika interesa našega proizvajalca in našega potrošnika. Teh problemov se je treba lotevati z veliko skrbjo in se pri tem ne zaletavati.

OBČINSKI SINDIKALNI SVET — VAŽEN POLITIČNI ČINITELJ V OBČINI

Izredno važno je, da postanejo občinski sindikalni sveti važen činitelj v celotnem političnem vodstvu občine, in v celotni gospodarski skupnosti občine. Odigrati morajo svojo vlogo tako v gospodarski operativi, kakor tudi v zadrugah in v občinah, v kateri je treba zelo smotno obravnavati problematiko in najti pametno rešitev vsakega problema. Če se ob vsestranski izmenjavi mnenj pokaže, da so kakšne pomanjkljivosti, je treba stališča tudi menjati in na tej osnovi priti do enotnega stališča, ki ima tudi soglasje večine prebivalstva. V zvezi s tem je tov. Marinko govoril tudi o potrebi borbe proti uravnilovskim težnjam, proti temu, da bi delili dobičke, ki jih je ustvarila objek. tivno ugodna situacija izven činiteljev v samem podjetju itd. Pri tem je dejal, da dobiček, ki je posledica izredne konjunkturalne pripada celotni družbi. Ta naj tak dobiček koristno in racionalno uporabi za potreba dviganja splošnega družbenega standarda.

Tovariš Marinko je bil dalje mnenja, da se mora zavzeti sindikalna podružnica pri svojem članstvu za udeležbo na zborih volivcev na terenu, kjer naj bi dajali delavci ton v izvajanju občinske politike, kar je izredno važno. Po njegovem mnenju ne bi smeli dopuščati, da se zbori volivcev nanašajo samo na kmetičke predele ali na določene mestne predele. Delavce je treba angažirati za sodelovanje ne samo v tovarni, temveč pri obravnavanju občinske politike, ker bo sicer sindikalna podružnica izgubila v tovarni dober del svoje vsebine.

Ob koncu se je tov. Marinko dotaknil še nekaterih tendenc, ki se kažejo ob razpravah o pismu izvršnega komiteja CK ZKJ. Tu naletimo na pretiravanja v uravnilovskih težnjah, hkrati pa mislijo, češ saj bo to trajalo samo nekaj časa, potem pa bo šlo spet po starem naprej. Izredno važno je, da odpravljamo taka gledanja. Potrebno je angažirati sindikate in se vztrajno boriti pri ljudskih odborih in tudi v skupščini, da bodo vse ugodnosti, ki jih dobijo ali oni, javne in vsem znane in da se zagotovijo splošno polaganje računa o vsem materialnem poslovanju, začenši od podjetja do vrha, s čimer bomo zagotovili družbeno evidenco o teh stvareh. Ne smemo pričakovati neke linije enakih žlebov, ker bi nas to vrglo nazaj. Na pomen tega pisma moramo gledati kot na trajno metodo, ki nujno zahteva, da v celotnem našem družbenem življenju utrjujemo naš sistem in odpravljamo pojave, ki so škodljivi. Predvsem je važno, da utrdimo sistem sproščene kritike, za katero ne sme biti nihče preganjan. Taka kritika, javno polaganje računov, kritika nepravilnosti, ne more imeti posledic in represalij in zaradi tega ne sme biti nihče preganjan. Če bi se represalije kljub temu izvajale, se je treba obrniti na višje organe. Skrb nad temi stvarmi morajo imeti sindikati.

Družbena vloga in naloge sindikatov

Tovariši in tovarišice!

Mogoče se bo komu zdela tema, ki jo obravnava ta referat, preveč načelna in preveč splošna, da bi lahko služila kot konkretno napotilo za akcijo, kar je predvsem smisel in glavni cilj našega obnega zbora. Mogoče bo kdo smatral, da je vse, kar je v zvezi z načelno opredelitvijo družbene vloge sindikatov in njihovih nalog, že jasno in sprejeto, zato ker je bilo o tem že dosti rečenega in napisanega. Bilo bi izredno razveseljivo, če bi lahko taka trditev odgovarjala stvarnosti. Toda v stvarnosti in pri praktičnem delu sindikalnih organizacij srečujemo stališča, mnenja, ocene in koncepte, na osnovi katerih je možno trditi, da mnogokje glede sindikatov, glede njihove vloge, nalog in mesta — stvari tudi načeloma niso jasne.

Mnogokrat se slišijo trditve, da je pomen sindikatov sprito drugih organov delavskega in družbenega upravljanja nepomemben; njihova vloga se reducira, recimo, zgolj na vzgojitelja delavcev; nalaga se jim skrb samo za kulturno-prosvetno delo med delavci. Ponekod se jih zožuje samo na organizatorja zabav in razvedrila; tudi pravijo nekateri, naj sindikati skrbijo samo za oddih, ali naj prireajo tečaje, predavanja in podobno. So tudi taki, ki iščejo in vidijo v sindikatih pred-

vsem antitezo državi in njenim organom; zopet drugi vidijo v njih zgolj zaščitnika običajno najbolj zaostalih in nezavednih delavcev. Od tu do zaključka, da so sindikati nepotrebni, pa je zelo majhen korak. Prenekateri bistri »teoretiki« in tudi »praktiki« je že suvereno in domišljavo zakoral v to smer.

Ali ne dokazujejo vsa ta različna, ozka, nepopolna in zmotna mnenja o vlogi in nalogah sindikatov, da marsikaj tudi v našem pogledu še ni jasno. Ali ni očitno, da taka zmotna in različna gledanja, ki pa niso samo v sindikatih, ampak tudi v drugih političnih organizacijah in organih družbenega upravljanja, morajo negativno vplivati na konkretno in vsakodnevno delo sindikatov? Ali je možno graditi in boriti se za trajnejši koncept sindikatov na takih ozkih, enostranskih in napačnih trditvah o njihovi vlogi in pomenu? Ni dvoma, da na takih principialno zgrešenih ocenah vloge in nalog sindikatov ni možno zgraditi resnega politično-ekonomskega koncepta; na takih osnovah tudi ni možno organizirati resnega in sistematičnega dela v sindikatih. Na takih osnovah je komaj možno delati od danes do jutri, živeti iz rok v usta in životariti v dnevnem praktizmu.

Spriču vsega tega se postavlja kot izredno važna naloga,

Referat Staneta Kavčiča

lahko privedla do težkih posledic in političnih konfliktov, če ne bi bilo tu organiziranih političnih sil, predvsem organizirane politične sile delavskega razreda, to se pravi sindikata in njegove avantgarde — to se pravi Zveze komunistov, ki morajo vse te probleme reševati in delovati v interesu delavskega razreda in s tem za socializem.

4. Materialna in z njo tudi kulturna zaostalost družbe predstavlja dolgo časa resen izvor birokratizma, ki se pojavlja

mijo družbenih delavcev, politični občutek in borbena sposobnost, poslušaj za množična dogajanja, čim širši horizont in smisel za delo z množicami.

NEKATERE SLABOSTI SINDIKATOV

Ce pa hočemo sindikalne organizacije in aktiviste dejansko usposobiti za tako delo, pa bi morali najprej odpraviti nekatere resne slabosti, ki onemogočajo sindikatom v nakazani smeri uspešno delovanje. Te slabosti so predvsem sledeče:

Najprej je treba v lastnih vrstah temeljito obračunati s pojmovanjem, da so sindikati sprito družbenega in delavskega upravljanja, hočeš nočeš, postavljeni na stranski tir. Ta teorija je predvsem tolažba za tiste, ki nimajo bodisi veselja bodisi sposobnosti in sil, da bi stopili v sredo delovnih valov naše sodobne stvarnosti. Zato raje modrujejo v senci in se tolažijo z raznimi izgovori, namesto da bi odkrito priznali: prehitelo nas je. Kolikor pa se taka zmotna mnenja in teorije o preživlosti sindikatov pojavljajo tudi izven naših vrst, pa so rezultat birokratskega, tehnokratskega in apolitičnega gledanja na naš socialistični razvoj nasploh in na sindikate ter na njihovo družbeno vlogo še posebej. V obeh primerih je treba te zmotne in škodljive teorije oceniti kot neresno in škodljivo govorenje.

SESTAVNI DEL MEHANIZMA DELAVSKEGA UPRAVLJANJA

Odločno moramo kritizirati tiste sindikalne organizacije, ki se obračajo proč od mehanizma delavskega upravljanja in od komunalnega sistema. Sindikati so pravzaprav sestavni del mehanizma delavskega samoupravljanja, njegova množična politična osnova in usmerjevalec. Zato se morajo čutiti politično odgovorni za to, kako ta mehanizem deluje in kam je usmerjen. Sindikati bi morali postati nosilec pravičnega povezovanja in koordiniranja vse politične, gospodarske in kulturne dejavnosti med komuno in delovnimi kolektivi. Danes se ni mogoče boriti za širše in enotne interese delavskega razreda drugače kakor s komuno in v komuni. Vsaka druga prizadevanja se morajo zato izroditi ali v borbo za ozke celovite interese ali pa v pridiganje o nekih višjih enotnih interesih delavskega razreda.

SINDIKALIZEM — RESNA SLABOST SINDIKATOV

Resna slabost sindikatov je tako imenovani »sindikalizem«. Kaj je pravzaprav to »sindikalizem«, o katerem se marsikje zelo mnogo govori, bodisi s prizvokom humorja ali pomilovanja. Poskušal bom dati definicijo tega sindikalnega pojma. Sindikalizem je določena oblika birokratizma v sindikalnih organizacijah. Bistvo sindikalizma je v tem, da se spretno skriva za gromoglasnimi himnami o socializmu in delavskem razredu; za to s frazami postavljeno kuliso pa životarji izoliran od naše stvarnosti in brez zveze z delavskim razredom. Izživlja se v nekakšnih organizacijskih, statističnih, referentskih, telefonskih in drugih podobnih pisarniških opravilih. Sindikalizem se bavi s problemi, ki jih nikoli ne bi bilo, če ne bi bilo sindikalizma. Njemu se posreči skoraj vsako politično ali gospodarsko nalogo spremeniti v več ali manj nepotrebno in nekoristno splošno parolo. Toda sindikalizem je precej nesiguren na področju konkretnih razmer v podjetju in v delovnem kolektivu. Tu je plašen in skoraj previden. Nasploh pa zelo mnogo govori in v sindikalnem žargonu, nima rad sprememb in konkretne borbe, pač pa zelo rad nastopa kot predstavnik delavskega razreda na raznih oficijalnih prireditvah. Tak sindikalizem tudi misli, da že vse ve in zato tudi ne čita in ne študira, pač pa leta upehan in neobit od seje do seje in vedno glasuje z večino. Podoben je človeku, ki je dobil sigurno službo, izgubil pa je prepričanje in kravatno. Ne govorim, tovariši in tovarišice, o tem škodljivem pojavu v sindikalnih vrstah zato, ker bi mislil, da je možno to birokratsko etiketo sindikalizma preplepiti komurkoli. Ne, ne gre za to! To bi bilo nepravilno in žaljivo; na ta način tudi ni mogoče izboljšati dela. Pač pa govorim o tej naši slabosti zato, da bi nam vsem postala jasna v vseh svojih odtenkih in pojavnih oblikah. Sele, kadar bo stala pred nami gola in brez svojega frazerskega in propagandnega oblačila, jo bo mogoče osmešiti, kritizirati in odpraviti. Vse to pa moramo storiti čimprej, čimbolj odločno in dosledno.

ZAŠČITNA FUNKCIJA SINDIKATOV

Precej bremenilo delo sindikalnih organizacij tudi nepravilno pojmovanje zaščitne funkcije sindikata. Sindikati so zaščitniki dejanskih interesov delavcev, niso pa in ne smejo biti zaščitniki in podporniki najbolj zaostalih in primitivnih, v svojem bistvu že izkoriščevalskih namenov in posameznikov. Splošno je znano, da je med delavstvom še vedno nekoliko takih, ki v socialističnem sistemu vidijo in poudarjajo samo pravice, katere jim on daje; ne vidijo ali nečejo pa videti tudi svojih dolžnosti in obveznosti. Taki ljudje se zelo radi sklicujejo na zaščitno vlogo sindikata in izkoriščajo sindikalne organizacije za svoje demagoške in nergaške nastope. Smatra se, da mora taka zaostalost, primitivnost in uravnilnost nergastvo, ki je bilo povsod drugod kritizirano, dobiti v sindikatu, če ne drugega, vsaj potrpežljivo poslušalce in s tem tudi njih podporo. Če ostanejo taki pojavi in primeri brez odgovora, potem daje to tisti sindikalni organizaciji nekakšen socialno primitiven in zaostal prizvok. To pa zelo otežkoča pravilno orientacijo in dobro delo sindikalnim organizacijam in odbija od njih osnovne delavske množice. Povsod tam, kjer sindikalne organizacije zaostajajo za političnim, gospodarskim in kulturnim dogajanjem, razpoloženjem in stremenjem delovnih kolektivov, zaostajajo zaradi tega, ker jih napada »sindikalizem«, ali pa zaradi tega, ker so pod vplivom najbolj primitivnih in nezavednih po-

(Nadaljevanje s 1. strani)

87. Valenčič Lojze, uslužbenec, Murska Sobota;
88. Velušek Anton, delavec, Anhovo;
89. Verbič Andrej, direktor, Kranj;
90. Vrablič Olga, uslužbenka, Ljubljana;
91. Zver Alojz, gradbeni delovodja, Maribor;
92. Zbontar Janez, mizar, Koper;
93. Zgur Milan, skladiščnik, Ajdovščina;
94. Zilnik Mara, kmetijski tehnik, Senpeter pri Celju;
95. Zmaher Ivan, uslužbenec, Celje.

Nadzorni odbor

1. Galič Jovo, krojač, Ljubljana;
2. Galof Albin, direktor, Ljubljana;
3. Gril Danila, delavka, Kranj;
4. Juraš Jože, grafičar, Ljubljana;
5. Zdešar Henrik, učitelj, Ljubljana.

Člani predsedstva

Roman Albreht, Branko Babič, Tilka Blaha, Franc Borštnik, Rudi Ganžiti, Jože Jager, Ivan Janžekovič, Josip Jošt, Milka Juvan, Stane Kavčič, Anton Kodrič, Albin Kovač, Leopold Krese, Jakob Kvas, Gabrijel Leban, Franc Plazer, Jože Plešnik, Marijan Rožič, Uroš Rupreht, Ivo Tavčar, inž. Tone Tribušon, Vinko Trinkaus in Andrej Verbič.

Člani tajništva

Stane Kavčič, predsednik, France Borštnik, tajnik, Roman Albreht, Branko Babič, Rudi Ganžiti, Polde Krese, Uroš Rupreht in Ivo Tavčar.

BORBA ZA PRAVILNO OCENO IN RAZUMEVANJE NAČELNE VLOGE IN NALOG SINDIKATOV V SEDANJI NAŠI DRUŽBENI STVARNOSTI

Ce hočemo pravilno opredeliti družbeno vlogo in naloge sindikatov, moramo najprej ugotoviti, kateri družbeni faktorji zahtevajo njihovo prisotnost in v katero družbeno politično smer je potrebna njihova akcija. V kapitalizmu kot tudi v socializmu je cilj sindikatov borba za interese delavskega razreda in vseh delovnih ljudi. V kapitalistični družbi odreja vlogo in naloge sindikatov razredna nasprotja. Sindikati se bore za interese delavcev z borbo proti razredu izkoriščevalcev. Sindikat odreja torej njihovo vlogo in naloge razredna borba. In pri nas? Ali odreja njihovo vlogo zgolj borba proti kapitalističnim razrednim ostankom? Ne, čeprav je borba proti njim tudi ena izmed nalog sindikatov. Toda ta naloga je vzporedna; ona ne odreja mestaj in smeri delovanja sindikatov. V taki socialistični družbi, kot je naša, odreja vlogo in naloge sindikatov predvsem sledeča štiri družbenopolitična dejstva:

1. Materialna preobrazba odnosno materialna graditev novega družbenega sistema, brez katere si ni mogoče zamisliti dokončne zmage socializma in izboljšanja življenjskih pogojev delovnega človeka, zahteva, zlasti v tako zaostali državi, kot je bila naša, maksimalno mobilizacijo fizičnih in duševnih sil delavskega razreda. Ona zahteva od delovnega človeka in predvsem od delavskega razreda, zlasti od začetak, zavestno prenašanje izrednih žrtv, naporov, težkih življenjskih pogojev in drugih negativnih posledic kapitalizma in vojnega razaranja. Kdo drugi kakor sindikati, kot masovna organizacija delavskega razreda, so skupaj s politično naprednejšimi silami poklicani in odgovorni za to, da se delavski razred te svoje težke naloge zave in da jo izpolnjuje. Če si priključimo v spomin najtežja povojna leta naše socialistične graditve, potem lahko trdimo, da so sindikati to svojo nalogo dobro izvrševali.

2. Graditev in razvoj socialističnih odnosov — to se pravi splošen napredek družbe na razvijajočih se materialnih temeljih v smislu moralno politične in duhovne nadgradnje družbe. Konkretno povedano, pot od meznega delavca do socialističnega proizvajalca in upravitelja v isti osebi je dolgotrajen in neenostaven proces. Ta razvoj se ne vrši spontano sam od sebe; tudi njega ne potiska naprej in uravnava zgolj materialni napredek družbe. Mislimi tako, pomeni gledati na družbeni razvoj in njegove probleme ne z marksistično-dialektičnega, ampak z vulgarne ekonomskega stališča. V tem smislu imamo že precej, na žalost slabih izkušenj tudi iz naše prakse. Kaj je konec koncev neodgovorno gospodarjenje s sredstvi, nepravilno razdeljevanje plačnih fondov, premij in razni drugi pojavi okoriščanja v takem primeru, drugega kot zmaga političnega gledanja in mentalitete, ki je v svojem bistvu bližja kapitalizmu kot socializmu. Taki očitki včerajšnjega dne v naši sodobni stvarnosti, čeprav nimajo perspektive, vendar kažejo, da je možna v posameznih primerih tudi sledeča kombinacija: z družbenimi socialističnimi sredstvi ustvarjeni višek dela in kapitalistično pristranost odnosno razdeljevanje tega viška. Glejate, zato je lahko idealiziranje zgolj enostranskega materialnega napredka politično in ekonomsko zelo škodljivo. Materialni napredek predstavlja hkrati v vztrajnem in sistematičnem prizadevanjem in delom organiziranih socialističnih sil — v prvi vrsti komunistov in sindikatov — tisto enotno družbeno silo, ki je edina sposobna pripeljati to družbeno preobrazbo v višjo, socialistično stopnjo. Za doseg tega cilja, to se pravi za preobrazbo delavca od meznega delavca v socialističnega proizvajalca in upravitelja v eni osebi z vsemi potrebnimi političnimi, etičnimi, ekonomskimi, strokovnimi in delovnimi sposobnostmi, je potreben dolgotrajen in trdozorni boj novega s stari. Tak boj lahko bijejo samo organizirane politične sile delavskega razreda; za ta namen je potrebna maksimalna politična mobilizacija teh sil in njihov vpliv. Vse to pa za delavski razred poleg komunistov predstavljajo odnosno bi morali predstavljati sindikati.

3. Znano je, da so v naši družbi osnovna, rekel bi klasična razredna nasprotja že odpravljena. Ali pa to pomeni, da v naši družbi ni nobenih nasprotij in protislovij več? Odgovoriti negativno na to vprašanje bi pomenilo zapirati oči pred našo stvarnostjo. V naši družbi še obstajajo različna protislovja in nasprotja, različni interesi posameznikov ali posameznih kolektivov. To seveda niso frontalna in nepremagljiva razredna protislovja, ampak so protislovja,

konflikti, problemi in težave znotraj delavskega razreda. To so protislovja in nasprotja, ki jih povzročajo težki materialni pogoji, v katerih se gradi socializem; povzročajo jih posledice preživelega kapitalističnega sistema tako v svojem materialnem kakor tudi v moralno-političnem pogledu. Ta protislovja nastajajo tudi zaradi različnih neposrednih interesov med posameznikom in družbo, med kolektivom in kolektivom, med posameznikom in kolektivom. Nasprotja nastajajo tudi zaradi individualno nepravilnega pojmovanja nalog, dolžnosti in pravic vsakega posameznega delavca ali tudi posameznega delovnega kolektiva. Omenjena protislovja in nasprotja končno objektivno povzročajo skokoviti prehodi, odnosno točneje rečeno posamezna nesorazmerja v ekonomskih odnosih in temeljih nove nastajajoče družbe in hkrati z njo tudi vsa komplicirana problematika graditve državnega sistema in gospodarstva z vsemi svojimi prehodnimi oblikami, spremembami in dopolnitvami.

Vsa ta problematika se ne more uravnati sama od sebe spontano in stihajno; vsa ta protislovja in nasprotja, ki po svoji objektivni naravi niso taka, da se ne bi dala vskladiti, reševati in rešiti, pa bi

VPLIV SINDIKATOV BI SE MORAL ČUTITI NA VSEH PODROČJIH POLITIČNEGA, GOSPODARSKEGA IN KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Glejte, tovariši in tovarišice, to so tiste osnovne družbene komponente, ki odreja sindikatov njihovo družbeno vlogo in naloge. Kot vidimo, so te komponente hkrati tudi centralni problemi graditve socializma pri nas. In zato je zelo nesmiselno in škodljivo zmanjševati družbeno vlogo sindikatov in jo zoževati samo na to, ali ono delovno področje ali naloge. Zato sindikati niso razredni zaščitniki delavstva v starem kapitalističnem smislu; sindikati tudi niso samo vzgojna organizacija delavstva; tudi ne samo organizacija, ki naj skrbi za kulturo, zabavo, oddih in razvedrilo delavstva. Se manj so sindikati antiteza in samo kontrola dela državnih organov in operativno gospodarskih organizacij. Sindikati so predvsem borbena in množična delavska politična organizacija. Če rečem politična, potem ne mislim pri tem nekega samostojnega političnega programa. Ne! Takega samostojnega političnega programa, ki bi bil drugačen od političnega programa Zveze komunistov in Socialistične zveze, sindikati nimajo in ga ne morejo imeti. Če pravim, da so sindi-

POLITIČNI BOREC PROTI VSEMU, KAR ZAVIRA SOCIALISTIČNI RAZVOJ

Sindikati morajo biti torej predvsem boric in ne samo vzgojitelj in propagandist za socializem, za napredek in za socialistične odnose. Borec za koga in proti komu? Splošni odgovor na to vprašanje se glasi: borec za tistega in tisto, kar pospešuje socialistično graditev, ker se z njo edino lahko rešujejo dejanski interesi delavskega razreda in doseže materialni in duhovni napredek družbe. Sindikati morajo biti politični boric proti vsemu, kar zavira tak socialistični razvoj in napredek. Tu drugega generalnega recepta in koncepta ni. Na osnovi te splošne orientacije pa se je treba v konkretnem praktičnem delu sindikalnih organizacij skoraj vsak dan znova opredeliti in usmeriti na osnovi konkretnih analiz, dejstev, razmer, uspehov, napak, odnosov in nasprotij. Opredeliti in usmeriti, podpreti ali napasti, pohvaliti ali kritizirati je treba enkrat posameznika v njegovi borbi proti kolektivu, drugič kolektiv pri njegovem nastopu proti posamezniku. Enkrat proti birokratizmu, špekulativnosti ali nemarnosti, drugič proti uravnilnosti in demagogiji; enkrat za upravičene zahteve delavca, delovnega kolektiva, drugič proti nepravilnemu pojmovanju njegovih dolžnosti, nalog in pravic in proti njihovim nepravilnim, nerealnim, neobjektivnim zahtevam; enkrat proti škodljivemu lokalizmu in ozkosti, drugič proti tistim, ki ne razumejo procesov, problemov in razpoloženja, ki se pojavljajo v

širokih plasteh delavskega razreda. Neki je treba podpreti stremeljenja za čimvečjo razširjeno reprodukcijo in omejevanje plačnih fondov; zopet druge se stvari postavljajo drugače. Na vse te probleme je treba gledati predvsem zelo politično, jih obravnavati predvsem s političnimi sredstvi, budno motriti dogajanja, reagirati nanje, dinamično razčiščevati posamezne probleme, konflikte in slučaje, biti občutljiv, hiter, živahen, vsestranski in povezan. Na takem načelnem političnem izhodišču in s tako splošno orientacijo pa je potem možno organizirati in voditi konkretno borbo za reševanje nešteti problemov političnega, gospodarskega, socialnega, kulturnega in organizacijskega značaja, ki jih praktično življenje v podjetjih in komunah postavlja na dnevni red. Na osnovi takega koncepta in sprito takih nalog morajo postati sindikati ena izmed najbolj živih konkretnih borb in v vsestranskih masovnih organizacij. Sindikalni aktivisti, namreč tisti aktivisti, ki svoje naloge in možnosti delovanja pravilno razumejo in izvršujejo, pa nimajo razloga bati se, da njihovo delo ne bo dovolj cenjeno in da bodo utesnjeni v svojem delu in razvoju. Nasprotno, družbeni položaj in naloge sindikatov nalagajo sindikalnim kadrom težke, odgovorne, toda tudi hvaležne dolžnosti in velike možnosti osebnega razvoja in napredka. Za uspešno delovanje sindikatov so potrebni kadri, ki imajo predvsem sodobno fizično-

Odnosi v gospodarskih organizacijah in delo sindikatov v njih

Referat Romana Albrehta

Polzkušimo sedaj osredotočiti svojo pozornost na gospodarske organizacije! Kaj nas v zvezi z njimi predvsem zanima? Zanima nas, katerimi praktičnimi družbeno ekonomskimi in socialnimi problemi delovnih kolektivov in na kakšen način naj se v tekočem letu ukvarjajo sindikati?

Ce si hočemo na to vprašanje zadovoljivo odgovoriti, si moramo najprej ogledati in proučiti nekatere osnovne rezultate in tendence, ki se kažejo v družbenogospodarski dejavnosti gospodarskih organizacij in v družbeno političnem vzdušju v njih. Te zadeve pa nam kaže premetriti z dveh vidikov. Prvič, kako se uresničujejo splošna družbenogospodarska in socialna predvidevanja v gospodarstvu? Kako doseženi uspehi vplivajo na splošno družbeno razpoloženje? Drugič, kakšne neposredne družbene težave in zapleti spremljajo uresničevanje splošnih družbeno gospodarskih in socialnih predvidevanj. Kako te zadeve vplivajo na konkretno gospodarske uspehe in na družbeno politično razpoloženje v kolektivih, kjer se pojavljajo?

Predvsem moramo ugotoviti, da je opaziti razveseljiv napredek v družbenogospodarski in politični razgibanosti delovnih kolektivov. To razpoloženje ima svoje družbeno ekonomske in politične vzroke in utemeljitve.

● PROIZVODNJA NENEHNO NARAŠČA

Enega takih vzrokov predstavljajo naši gospodarski uspehi. Ti se kažejo predvsem v dveh smereh. Konstantno nam raste fizični obseg proizvodnje. Z njim vred raste tudi gospodarski učinek. Po še ne končnih podatkih je bil skupni družbeni bruto produkt v preteklem letu za 25% večji kot v letu poprej. Fizični obseg industrijske proizvodnje pa je bil v letu 1957 za 13% večji kot v prejšnjem letu in za 3,4% večji kot to pred-

merjamo premik cen, zlasti tistih predmetov, ki sodijo v osnovno oskrbo delavske družine, in povprečno povečanje nominalnih plač za 21,6%, potem moramo ugotoviti, da se je količinsko potrošnja delavske družine lani povečala za 5%. Seveda sta povešanje zaslužkov in premik v cenah povzročila tudi določene premike v strukturi potrošnje delavske družine.

Poleg navedenih čisto materialnih dejstev

KATERIM ZADEVAM NAJ POSVETE SINDIKATI V TEKOČEM LETU SVOJO OSNOVNO POZORNOST?

Tistim zadevam, ki v posameznih gospodarskih organizacijah niso dobro urejene in zato povzročajo med delavci nerazpoloženje in marsikdaj tudi neposredne gospodarske, družbene itd. težave. Težnje in pojavi v gospodarstvu in v družbenem življenju gospodarskih organizacij, družbeno vzdušje, ki vlada v njih, gospodarski uspehi, ki jih dosegajo itd., vse to je zelo pestro in raznoliko. Nanje delujejo najrazličnejši vplivi, ki ki nastajajo v podjetju ali izven njega. Zaradi tega vseh teh pojavov in težnj ni mogoče posploševati. Ni jih mogoče ocenjevati vedno z istimi splošnimi družbenimi merili. Končno, ni nekih povsem zanesljivih družbenih receptov, kako priti vsakemu od omenjenih pojavov do živega. Vsak pojav je potrebno posebej, na osnovi splošnih družbeno političnih in moralnih norm proučiti in neposredno družbeno ukrepati. V tem delu se morajo z vsemi svojimi močmi in sposobnostmi povsem neposredno družbeno politično angažirati sindikati.

To je smer naše akcije. Za uvod v razpravo o neposrednih problemih, ki so pred nami, le nekaj praktičnih problemov, ki v

pa je na ugodno razpoloženje delovnih kolektivov vplivala celotna naša politična dinamika, celotno družbeno in politično delovanje našega družbeno političnega akta. Se posebej je na tako razgibano razpoloženje vplivalo politično delo našega političnega akta v času volilnih priprav, ki so bile pred dnevi zaključene z velikim uspehom.

Povrnimo se sedaj k osnovnemu vprašanju, ki nas zanima:

● NEEKONOMIČNI MATERIALNI STROŠKI

V sklopu gospodarskih problemov je opaziti nekatera nepravilna pojmovanja in ravnanja tudi v gospodarjenju z materialnimi stroški. Iz gospodarskih podatkov je razvidno, da je v preteklem letu v enaki meri porasel družbeni proizvod kot so porasli materialni stroški. Porasel je za 25% v primerjavi z letom poprej. Toda, pregled po posameznih panogah govori, da je družbeni proizvod v industriji (porasel za 18%), v kmetijstvu (porasel za 17%), v gozdarstvu (padel za 28%), v pridelavi (porasel za 19%), in v obrti (porasel za 9%) izpod povprečnega porasta. Nadalje povedo, da se je v industriji in v rudarstvu obdržalo isto razmerje med družbenim proizvodom in materialnimi stroški, kot je bilo doseženo v letu 1956. To je 58% za materialne stroške in 42% za družbeni proizvod. Toda, materialni stroški v kmetijstvu, gozdarstvu, gradbeništvu, obrti, stanovanjski komunalni dejavnosti pa so občutno dvignili. Deloma vpliva na materialne stroške tudi gospodarjenje z obratnimi sredstvi. V nekaterih gospodarskih organizacijah drže prevelike zaloge surovin in pomožnih delov. Na ta način imajo »zamrznjene« velike količine kreditov, od česar seveda plačujejo obresti. Marsikdaj ne pazijo dovolj na izbor zalog. V nekaterih primerih se jim zaloge pokvarijo. Ponekod imajo na zalogi veliko surovin, ki jih je mogoče vsak dan dobiti, ne oskrbe pa se s težje dosegljivimi, ki jih morajo potem na nenormalen, dražji način, kupovati. Vse to vpliva na materialne stroške proizvodnje. Podobna zadeve je opaziti pri zalogah proizvodov, končnih izdelkov in izdelkov v medfazah proizvodnje. Na te

zadeve bo treba bolj misliti, ravnati bolj ekonomično in bolj v skladu s potrebnimi tekoče proizvodnje, kot je to v nekaterih primerih sedaj.

V posameznih gospodarskih organizacijah je opaziti še nek pojav. Zelo pogosto vračunajo v materialne stroške razne izdatke za izlete delovnih kolektivov ali posameznih skupin, različna osebna darila, stroške za reprezentanco, ki v posameznih primerih že presega normalne družbene norme. V isto postavko vračunajo najrazličnejše terenske dodatke, račune za izdelavo načrtov, stroške za nakup vseh vrst »delovnih« oblik itd. Ti pojavi govorijo, da v marsikateri gospodarski organizaciji ne posvečajo ekonomizaciji materialnih stroškov proizvodnje resne pozornosti. V nekaterih primerih smatrajo to postavko za odlagalnišče najrazličnejših stroškov.

Te slabosti so, razen v primerih gospodarske in poslovne nesposobnosti operativnih uslužbencev, predvsem posledice pojmovanja, da gredo materialni stroški v breme »anonimne« družbene lastnine. Tisti, ki tako mislijo seveda pozabljajo, da povečevanje materialnih stroškov neposredno povzroča dvig cen. Torej, da gre v breme standarda proizvajalcev. Na tak način pa zamegljujejo tudi dejansko proizvodno ceno, slabe ekonomske ugled gospodarske organizacije in zmanjšujejo njeno konkurenčno sposobnost. Zelo pogosto dobi tako ravnanje tudi tak ali drugačen nezdrav političen prizvok. Včasih povzroči tudi politične težave. Zvračanje najrazličnejših dajatev na materialne stroške najčešče razlagajo posamezniki iz upravno operativnih vodstev delavcem, kot »posebno skrb za domače kolektive«, »posebno skrb za delavce« itd. S tem jim skušajo prikriti pravo resnico. Zelo pogosto je resnica ta, da si upravno operativni voditelji ne upajo raznih izdatkov, ki bolj ali manj diše po osebnih ekonomskih privilegijih, po osebnih materialnih uslugah za storjene osebne usluge, po plačevanju zasebnega turizma v tu in tujemstvu itd., izkazati v plačnem fondu. Tega si ne upajo, ker so delavci glede plačnega fonda najbolj občutljivi in natančni. Vrh vsega tega pa avtorji takega gospodarjenja sleherni intervenciji družbenih organov, ki gre za tem, da take stvari preprečijo, kaj radi označijo za »omejevanje delavskega samoupravljanja«, »mešanje v gospodarsko pristojnost gospodarskih organizacij«, »kratkoterminalno, za ostanke birokratskega gospodarjenja«.

Materialni stroški so v posameznih primerih visoki deloma samo zato, ker jih obremenujejo v podjetjih s stroški, ki sem ne sodijo, ali pa, ki so previsoki. Na višino materialnih stroškov vplivajo še mnoge druge stvari. Predvsem so odvisni od stopnje produktivnosti dela. Gospodarski podatki povedo, da se je v preteklem letu dvignil fizični obseg industrijske proizvodnje za 13% v primeri z letom poprej. Število zaposlenih je v istem času poraslo za 6%. To se pravi, da je lani proizvodnost narasla za 6,3%. To je ugodno, čeprav malce zaostajamo za predvidevanji perspektivnega družbenega plana, ki pričakuje povprečni letni dvig proizvodnosti za 6, do 7%.

SLABO IZKORIŠČANJE PROIZVODNIH ZMOGLJIVOSTI

Ti podatki o proizvodnosti pa še nič ne povedo, kateri činitelji proizvodne sile dela ugodno vplivajo na proizvodnost in kateri ne. Zaradi tega v gospodarskih organizacijah ne bi smeli ostajati samo pri ugotavljanju razmerja med številom zaposlenih in količino oziroma vrednostjo proizvodov. Morali bi sistematično zasledovati gibanje posameznih činiteljev proizvodne sile dela. To bi morali zasledovati in proučevati operativni organi, družbeno spremljati pa organi delavskega samoupravljanja. V nekaterih gospodarskih krogih precej razširjeno mnenje, da je produktivnost mogoče povečevati samo s tem, da zgradimo nove proizvodne kapacitete. Kratkoterminalno, da so v obstoječih kapacitetah vse možnosti že izkoriščene. To misljenje je seveda v kritičnem nasprotju s podatki o stopnji izkoriščenosti naših strojnih naprav. Resnica je namreč prav nasprotna. V mnogih podjetjih so obstoječe proizvodne kapacitete še zdaleč premalo izkoriščene. Mestoma so izkoriščene celo samo do 50% dejanske zmogljivosti. Vsi tedaj tega je nujno potrebno usmeriti osrednjo družbeno pozornost prav na to, da obstoječe kapacitete boljše in temeljiteje izkoristimo.

Izkoriščanje strojev in strojnih naprav v višini njihovih tehničnih toleranc, ki je pri nas še daleč izpod povprečkov, doseženih v razvitejših državah, je seveda odvisno od vrste praktičnih zadev: razmetitve strojnih naprav in harmonične vkladitve delovnih mest, asortimana proizvodnje, večšine in usposobljenosti delavcev, oskrbe delovnih mest z delovnimi orodji, surovinami itd. Neposredna skrb za produktivnost dela se torej kaže pri urejanju nestetih zadev. Težiti je za tem, da se doseže najvišji proizvodni učinek ob najnižjih proizvodnih stroških.

● VIŠJA PRODUKTIVNOST - PRVI POGOJ ZA BOLJŠE ŽIVLJENJE

Nobenega dvoma ni, da je v zavest velike večine delavcev prodrla spoznanje, da je osnovni predpogoj za boljše življenje višja produktivnost. V tem smislu torej ni nekih načelnih problemov, razen določenih nejasnosti med najzaostalejšimi delavci. Stvari se torej zatikajo v praktičnem delu. Za višjo produktivnost je treba poskrbeti ne v sferi splošne propagande, temveč pri urejanju neposrednih praktičnih proizvodnih zadev. Sindikalne organizacije so torej poklicane, da pridejo pred delovne kolektive in pred organe delavskega samoupravljanja s povsem konkretnimi pobudami. Delavske svete naj zainteresirajo za stvari, ki so v gospodarskih organizacijah neurejene ali slabo urejene.

Pri teh svojih akcijah bi morali sindikati izhajati predvsem iz ugotovitev, ki jih je pokazala analitična ocena delovnih mest. Doslej izvedena ocena je povsod tam, kjer je bila dobro opravljena, opozorila na vrsto neurejenih ali slabo urejenih stvari v organizaciji dela in proizvodnje.

Kako se v podjetju gospodar in proizvajajo pa je v veliki meri odvisno od tega, kako se delavci konkretno, družbeno in socialno počutijo in kako so, materialno zainteresirani. Gre predvsem za tisto družbeno počutje, ki se izoblikuje na osnovi konkretnih notranjih odnosov v gospodarski organizaciji. V preteklem letu je bil v tem pogledu napravljen zelo pomemben napredek. Za pri lani opravljenih korekturah tarifnih postavk je bila v dobrih meri kar v praksi premagana uravnilovka. Občutno so se dvignile tarifne postavke za delo na produktivnejših delovnih mestih. Poleg tega pa je bil mnogo bolj sproščen in ustaljen sistem nagrajevanja po učinku itd.

Te spremembe so rodile družbeno in ekonomsko ugodne posledice. Izboljšala se je življenjska raven delavcev (količinska potrošnja delavske družine se je povečala za okrog 5%). Delavci so se tesneje materialno navezali na svojo osnovno zaposlitev. Delež rednih dohodkov delavcev, ki je v celotnih dohodkih delavske družine predstavljal leta 1954 le 85,1%, je lani porasel na 91%. Delavci z večjo vneto sodelujejo v organih upravljanja, bolj so začeli izpolnjevati svoja strokovna znanja itd. Poleg vseh številnih ugodnih sadov pa so lani napravljeni premiki v nagrajevanju odprli nekatere probleme, s katerimi se gospodarske organizacije in delovni kolektivi trenutno ukvarjajo.

Nekaj takih problemov spoznamo, če pri-

ROMAN ALBREHT, ČLAN TAJNISTVA REPUBLIŠKEGA SVETA SINDIKATOV SLOVENIJE

● VSKLAJEVANJE TARIFNIH POSTAVK

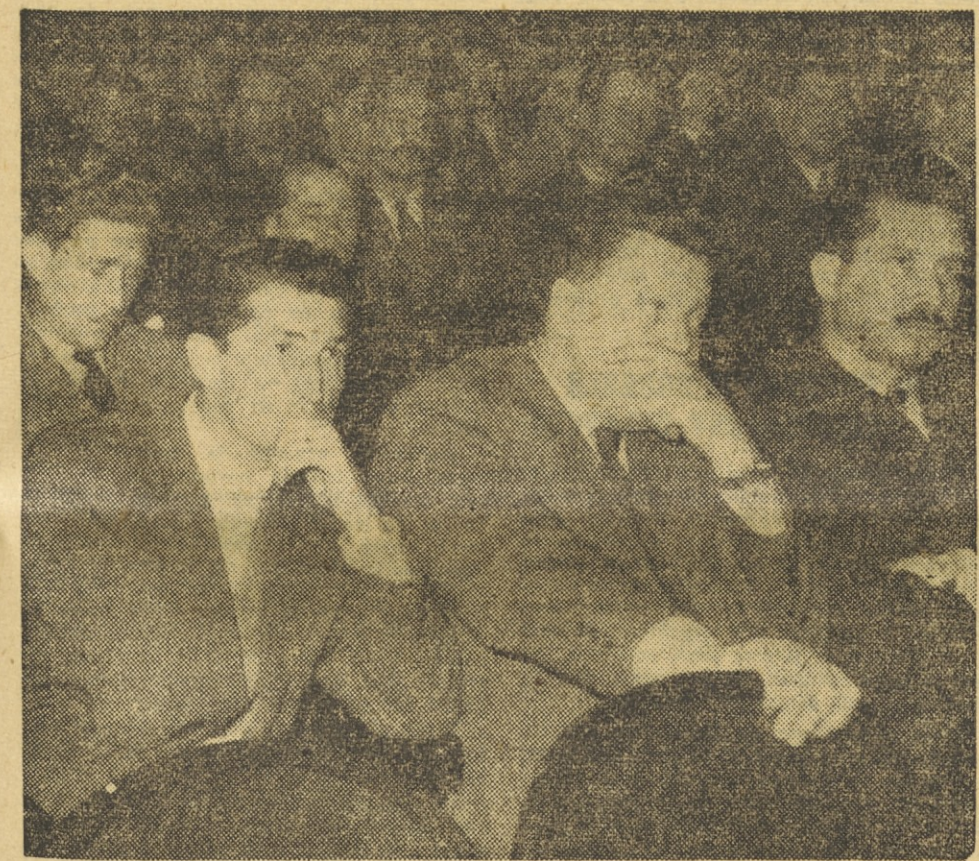
Nekaj takih zadev je opaziti kar v zvezi z urejanjem tarifnih postavk. V zadnjem času si v posameznih kolektivih na najrazličnejše načine prizadevajo, da bi spremenili raven tarifnih postavk. V nekem podjetju se enostavno premenovali, pri povsem nespremenjenih razmerah, direktorja v generalnega direktorja. Pod to firmo so mu povišali tarifno postavko za nekaj tisoč dinarjev. Podobna preimenovanja je opaziti v večih gospodarskih organizacijah. V nekaterih primerih pa so izvedli tako imenovano »reorganizacijo« dela in delovnih mest. Za novo ustanovljena delovna mesta so določili nove, kajpak višje tarifne postavke. Nova delovna mesta so seveda dobila samo novo ime in nič drugega. Napak bi mislili, če bi si domislili, da so tarifne postavke v gospodarskih organizacijah že povsem urejene. Motili bi se, če bi smatrali, da že povsem pravilno odražajo ekonomske odnose med posameznimi delovnimi mesti in med delom, ki ga napravijo delavci na njih. V tem pogledu je še obilo dela. Vendar pa je res, da tak način urejanja ravnih tarifnih postavk, kot ga je v posameznih organizacijah opaziti sedaj, v ničemer ne prispeva k nadaljnjemu usklajevanju ekonomskih odnosov med delovnimi mesti. Tak način stvari samo otežuje. Opaziti je namreč, da so v zadnjem času nastale med tarifnimi postavkami za delo na podobnih delovnih mestih, za enaka opravila, ki jih opravljajo delavci enakih strokovnih kvalifikacij itd. občutne razlike. Te razlike so v posameznih primerih tolikšne, da se delavci zaradi njih že razburjajo. Tako urejanje tarifnih postavk kajpak ne koristi produktivnosti dela, ampak nasprotno najpogosteje povzroča politične težave v kolektivih. Zaradi tega morajo sindikati pri urejanju teh zadev intervenirati. Delovnim kolektivom morajo jasno povedati, kaj je smotno in kaj ne. Poleg tega bi bilo nujno, da sindikati prične delati na vsklajevanju posameznih tarifnih postavk. Seveda ne s šablonami. Gre za to, da sindikati povedo, v okviru katerih meja naj se gibljejo posamezne tarifne postavke. Treba je odrediti okvire, ki odgovarjajo zmogljivostim našega gospodarstva.

V drugih gospodarskih organizacijah pa je opaziti prav nasproten pojav. Mirno puste tarifne postavke povsem zakovane, čeprav jim je jasno, da bi morali nekatere primerne vskladiti. Namesto tega, da bi podvezli potrebne ukrepe in uredili tarifne postavke, ubirajo drugo pot. Delavcem na takih delovnih mestih, kjer tarifne postavke niso pravilno urejene, krpajo zaslužke s tem, da jim odredijo nižja merila dela, da jim pišejo ne, opravljeno nadurno delo, da jim dajejo premije kot dodatne plače itd. To pa je zelo slabo. Povzroča namreč vrsto organizacijskih, ekonomskih in družbenopolitičnih težav. V takih primerih se morajo sindikati zavzeti za to, da se uredi raven tarifnih postavk po normalni poti in da se za delo pa takih delovnih mestih uvede normalen režim ocenjevanja in nagrajevanja dela.

● NORMIRANJE IN REVIZIJA NORM

Tudi v pogledu nagrajevanja po učinku dela se pojavljajo nekateri problemi. Večina problemov nastaja zato, ker imamo, razen v nekaterih panogah, še vedno v veliki izkustvena merila dela. In še en vzrok je: delo po normi je še premalo razširjeno, saj se plačuje po normi manj kot polovica vseh delovnih ur. V zvezi z normami se trenutno pojavljajo v gospodarskih organizacijah trije problemi: napake ob korekturah meril dela, nesrazmerja v odnosih med merili dela

(Nadaljevanje na 4. strani)

OBCNEMU ZBORU SO PRISOSTVOVALI TUDI SEKRETARJI OKRAJNIH KOMITEJEV ZK SLOVENIJE IN PREDESEDNIKI OKRAJNIH LJUDSKIH ODBOROV. NA SLIKI: TOVARISI TINE REMŠKAR, DR. MARIJAN DERMASTIA IN JANEZ Vipotnik

videva perspektivni družbeni plan za obdobje od 1957 do 1961. Enako ugodno se povečuje obseg industrijske proizvodnje tudi letos. V januarju je bil fizični obseg industrijske proizvodnje za 10%, v januarju in februarju skupaj pa za 9% višji od doseženega uspeha v istem času lani. Omenjeni gospodarski uspehi so rezultat ugodnih objektivnih pogojev (ugodno stanje pogonske energije, zadostne količine surovin, ugodne tržne razmere itd.) ter povečane družbene in materialne zainteresiranosti delavcev.

Povečane zanimanje delavcev je v veliki meri plod konkretnih uspehov v praktičnem uresničevanju naše gospodarske politike. Znano je, da smo vložili velika prizadevanja v to, da se izboljša življenjska raven delavcev. Takoj v začetku preteklega leta so porasle tarifne postavke v gospodarskih organizacijah povprečno za 7,9%. Poleg nominalnega povečanja zaslužkov pa je bil lani tudi precej sproščen sistem nagrajevanja po učinku. To je imelo zelo ugodne posledice. Število delovnih ur, plačanih po učinku, je v letu lani poraslo za 10,5%. Obseg dela, opravljenega po normah, se je povečal za 12,8%. Povprečno doseženi individualni učinki pri delu po normah so porasli za 4,9%. Povprečno izplačani zaslužki za eno delovno uro pa za 21,6%. V letošnjem letu pa je opaziti, da je bilo v gospodarskih organizacijah v januarju za 26,7%, v februarju pa za 27,1% izplačanih več sredstev za zaslužke delavcem kot lani v istih mesecih. V tem času se je število zaposlenih povečalo le za 7,68%. To se pravi, da zaslužki v gospodarstvu tudi letos še naraščajo.

● RASTE TUDI REALNA PLAČA

Seveda pa ne gre le za nominalno, temveč za istočasno realno povišanje zaslužkov. To je mogočilo predvsem dosežena struktura proizvodnje. V letu 1957 smo proizvedli za 8% več predmetov za široko potrošnjo kot smo predvidevali. Tudi letos v strukturi proizvodnje najhitreje raste proizvodnja predmetov za široko potrošnjo. V januarju letos je, v primerjavi z istim mesecem lani, porasel fizični obseg celotne industrijske proizvodnje za 10%, proizvodnja predmetov za široko potrošnjo pa za 16%. To vpliva tudi na večjo stabilizacijo na našem trgu. Če pri-

tem razdobju zaposlujejo delovne kolektive, organe delavskega samoupravljanja in sindikate.

● ZAPOSTAVLJENI PROBLEMI ŽIVLJENJSKEGA STANDARDA

Ustavimo se kar pri materialni proizvodnji in gospodarjenju v gospodarskih organizacijah. Gospodarski podatki kažejo, da še vedno hitreje narašča investicijska kot osebna potrošnja. Investicijska potrošnja je v letu 1957 narasla za 27% v primerjavi z letom poprej. Osebna potrošnja pa je narasla v istem času le za 18%, oziroma na prebivalca za 17%. Nesorazmerno občutno je narasla predvsem investicijska potrošnja iz skladov gospodarskih organizacij za samostojno razpolaganje. Lani se je povečala kar za 46%. Tako stanje jasno govori, da v mnogih podjetjih takrat, ko razporejajo svoja sredstva, ne upoštevajo dovolj, da smo se jasno in nedvoumno odločili, da to, da bomo odslej več sredstev vlagali v izboljševanje življenjske ravni delavcev kot poprej. Podobna je, da imajo na to, kako uporabiti v podjetjih denar, še vedno marsikje odločujoč vpliv tisti gospodarstveniki, ki zagovarjajo samo razširjeno reprodukcijo. To so tisti, ki se še kar naprej zavzemajo, da je treba čim več denarja vložiti v izgradnjo novih tovarn. V marsikaterih primerih tako gospodarjenje zagovarjajo tudi v gospodarskih krogih na občini in na okraju. Sindikalne organizacije se morajo upreti uveljavljanju takega gospodarjenja. Ne gre samo za to, da gre preokrečevanje predvidenih investicij na breme življenjskega standarda. To bi morali odločno preprečiti. Toda, še več. Proizvodna sredstva so pri nas še dokaj razvita. Zaradi tega je zapostavljanje problemov življenjskega standarda še bolj kvarno. V naših razmerah ima to ne samo družbene, temveč celo ekonomske posledice. Neurejeni problemi standarda morejo otežkovati resnejši napredek v izkoriščanju obstoječih proizvodnih kapacitet. Zaradi tega bi se morali sindikati zavzeti celo za to, da se tudi del sredstev iz proizvodnje preusmeri na kritje potreb življenjskega standarda. Te zadeve morajo sindikati jasno postaviti pred delavske svete. Predvsem je treba odločno nastopiti proti temu, kar je še slučaj v posameznih podjetjih, da

Odnosi v gospodarskih organizacijah in delo sindikatov v njih

Referat Romana Albrehta

posameznih obratih iste gospodarske organizacije in spreminjanje meril dela z namenom, da se na ta način regulirajo zaslužki delavcem z nesorazmerno nizkimi tarifnimi postavkami.

V preteklem letu smo norme v povprečju dosegli s 116,4 %. V posameznih panogah kot so črna metalurgija (122,4), elektroindustrija (120,8), kemična industrija (119) itd. so bile norme dosežene v višjem odstotku. Izpolnjevanje norm v posameznih obratih istih podjetij pa je bilo še bolj različno. V nekaterih gospodarskih organizacijah so posamezni delavci dosegali norme s 160 %, 180 % in v nekaterih celo z 250 %. Tako visoke prekoračitve norm v prvi vrsti govorijo, da so bodisi merila dela nerealna, bodisi da so nastopile tako bistvene spremembe v elementih proizvodne sile dela, da obstoječa merila dela ne veljajo več. V vsakem primeru je revizija norm nujno potrebna. Ob reviziji

norm pa so v nekaterih primerih nastala določena trenja in nesoglasja. Tako trenja so najčesteje nastala zaradi tega, kako je bila korektura pripravljena in izvedena. Gospodarsko operativni voditelji proizvodnje marsikdaj popravijo norme kar za »zaprtimi vrati«. O stvari se v podjetju samo šušlja. Kaj je res, zvedo pa iz plačilne liste. Povsem razumljivo je, da to povzroči hudo kri. Pa ne samo to. Tako popravljanje norm ni v skladu z družbenim pojmovanjem delovnih razmerij pri nas. Nesprejemljivo pa je tudi zato, ker ne omogoča delavcem, da bi pri odrejanju meril dela sodelovali. Pri tem delu pa morajo delavci sodelovati. Samo tako se neposredno in praktično razčistijo problemi, ki v zvezi z odrejanjem določenih norm nastajajo in vsi družbeno ekonomski problemi, ki nastajajo v zvezi z medsebojnim uravnavanjem norm na različnih delovnih mestih, v različnih obratih itd.

Družbenomoralno je utemeljen samo tolikšen zaslužek, kolikršen je dosežen z delom na osnovi realnih norm

V preteklem letu smo lepo napredovali pri urejanju norm. Vendar pa so še primeri, da posamezni operativni organi v podjetjih enostavno ne izplačajo delavcem celotnega zaslužka na osnovi dela po normi, ampak samo v določenem odstotku. Prav tako je v nekaterih tarifnih pravilnikih še ostalo določilo, po katerem določijo prejem, če delavec norm ne prekoračujejo za več kot 10 %. Se vedno so primeri, da se merila dela odražajo ne po vidikih proizvodnosti, ampak po tem, kolikršen zaslužek naj doseže delavec, ki bo delal na osnovi določenih meril dela.

Pri urejanju teh problemov bodo morali sindikati delovati v dveh smereh. Delovnim kolektivom bodo morali povsem jasno povedati, da je družbenomoralno utemeljen samo tolikšen zaslužek, kolikršen je dosežen z delom na osnovi realne norme. Povsem jasno je, da so periodične korekture meril dela, ki so nastale na osnovi izkušenj, nujno potrebne. Vendar pa bodo morali sindikati zelo odločno nastopiti proti temu, da se norme korigirajo kar na vrat na nos, od danes na jutri in da se odloča o tem za »zaprtimi vrati«. Korektura meril dela je izrazito družbenoekonomski in politični problem. Korektura namreč zadržuje osnovne odnose med člani delovnega kolektiva. Vsled tega jo je treba tudi družbenopolitično pripraviti in obravnavati.

● EKONOMSKI NORMATIVI IN MORALNE NORME ZA PREMIJE

Omenjeni negativni pojavi so nujno izvajali zelo odločno družbenopolitično intervencijo, ki je v teku. V bistvu gre za to, da določimo in uveljavimo neke družbenoekonomske normative, družbenomoralne norme za premije. Jasno je treba odrediti, v kakšnih primerih je mogoče dobiti premijo in kolika mora biti. Sedanja družbena akcija teče v dveh smereh: da se prepreči takšno prisvajanje materialnih sredstev iz naslova premij, ki nosi v sebi elemente izkoriščanja, in drugič, da se prepreči pritisk raznih zastalejših elementov, ki iz uravnilovskih tendenc frontalno odklanjajo premije. Sindikati bodo vsekakor morali neposredneje posesti v proučevanje premijskih osnov. Proučili naj bi posamezne premijske osnove in odredili svoja stališča do njih: jasno naj bi povedali, katere in kakšne premijske osnove bodo družbenopolitično podpirali in katere in kakšne premijske osnove bodo odločno odklanjali. Delovni kolektivi pričakujejo s strani sindikatov take pomoči. Seveda je potrebno, da sindikati v zadevo posežejo čim hitreje, ker je opaziti, da v posameznih primerih zadeva stoji povsem na mrtvi točki. V kolektivih namreč čakajo družbenopolitični nasveti s strani sindikatov in družbenopolitični činitelji. V nekaterih primerih izplačujejo premije še naprej po določenih veljavnih premijskih pravilnikih. Tako je bilo v januarju od 282 podjetij v 75 izplačanih nekaj več kot 32 milijonov dinarjev iz naslova premij. Ta zadeva vsekakor zasluži, da ji posvete sindikati potrebno pozornost. Najsi bi namreč bilo, če bi dovolili, da bi v posameznih primerih še naprej izplačevali premije na način, ki je bil družbeno zavrnjen in ki je naletel v javnosti na frontalni odpor. Prav tako pa ne bi bilo dobro, če bi molče šli preko tistih primerov, kjer so gospodarske organizacije premiranje solidno zastavile in ga solidno uredile.

● NADURE NAJ NE BODO SREDSTVO ZA DODATNA IZPLAČILA

Poseben sklop problemov predstavlja tudi nadurno delo, ki je bilo z gospodarskimi predpisi, sprejetimi ob koncu lanskega leta, resno omejeno. V nekaterih gospodarskih organizacijah opozarjajo na to, da jim ta omejitev povzroča resne težave. Problematika nadurnega dela zasluži posebno pozornost. Je namreč več vzrokov, ki silijo gospodarske organizacije, da uvažajo nadurno delo. To so problemi v zvezi z organizacijo dela in proizvodnje. V nekaterih gospodarskih organizacijah manjka v strojnem parku določenih kapacitet. Vsled ozkih grl so vodstva gospodarskih organizacij prisiljena organizirati na teh delovnih mestih večurno delo. Marsikdaj ni možnosti za uvedbo druge izmene zaradi pomanjkanja strokovnih delavcev itd. V nekaterih organizacijah so prisli-

ljeni delati v nadurah zaradi posebnega asortimana njihovih proizvodov, ki jim ga trg diktira. Marsikdaj pa jim proizvodnja takega asortimana prekomerno obremenjuje samo določene proizvodne kapacitete. Obremenjen jim jih daleč preko normalne zmogljivosti. Podobnih vzrokov je še več. V naših in podobnih primerih, ki jih kaže vsestransko in temeljito proučiti, bo potrebno zadevo urediti s pristojnimi državnimi organi. V nekaterih primerih pa se vodstva podjetij zatekajo k nadurnam delu, da dobe sredstva za dodatna izplačila določenim delavcem, ki imajo sorazmerno nizke tarifne postavke. Prav tako služijo v nekaterih primerih nadure kot sredstvo za najrazličnejša izplačila, ki niso predvidena v tarifnem pravilniku niti v premijskem pravilniku. Zoper izplačevanje takih fiktnih nadur, za katerimi se skrivajo najrazličnejše stvari, morajo sindikati odločno in jasno nastopiti in neposredno preprečiti, da bi jih izplačevali.

● LAM V INDUSTRIJI POVPREČNO POLDRUGA PLAČA IZ DOBIČKA

Po podatkih gospodarskih organov na osnovi pregleda 145 gospodarskih organizacij (98 industrijskih, rudarskih in gradbenih ter 47 trgovskih), na katere odpade 27 % celotnega plačnega sklada je razvidno, da so delavcem poleg plač izplačevali še presežne plače, nagrade itd. V gospodarskih organizacijah industrije, rudarstva in gradbeništva so v odnosu na redne plače izplačevali še 10 % presežnih plač in 2,9 % sredstev za premije in nagrade. V gospodarskih organizacijah trgovske stroke pa so izplačali 29,4 % odstopa presežnih plač in 7,7 % odstopa sredstev za premije in nagrade. To se pravi, da so vseh sredstev nad plačami izplačevali v industrijskih podjetjih v višini poldruga plače, v trgovini pa v višini štirih plač. Seveda, da so vse to povprečja, iz katerih ni dovolj razvidno, kako so sredstva delili v posameznih organizacijah. Znano je namreč, da so tudi v tem pogledu celo velike razlike. Vendar pa je že iz našega pregleda jasno razvidno, da so v trgovskih gospodarskih organizacijah razdelili obutno več sredstev nad plačami kot v industrijskih, gradbenih in rudarskih gospodarskih organizacijah. Zaradi tega nesorazmerij morajo sindikati in ostali družbenopolitični činitelji postaviti jasne družbenomoralne kriterije o tem, do kakšne višine je normalno, da gre do delovnih kolektivov pri takih izplačilih. Potrebno je, da jasno povedo, do kje so taka izplačila še oblika

Dopust

R. N. K.: Koliko dopusta pripada delavcu po letih službe in kdaj se določi razpored dopustov in javi kolektivu. — **Odgovor:** Po 26. čl. zakona o delovnih razmerjih znaša glede na skupen čas, ki ga je delavec prebil v delovnem razmerju, letni dopust:

1. za delovno dobo do 5 let — 12 delovnih dni;
2. za delovno dobo nad 5 do 15 let — 18 delovnih dni;
3. za delovno dobo nad 15 do 25 let — 24 delovnih dni;
4. za delovno dobo nad 25 let — 30 delovnih dni.

Zakon nima nobene določbe kako se določa skupna delovna doba, ki je eno izmed meril za določanje rednega letnega dopusta. Menimo pa, da se lahko smiselno uporablja določbe zakona o pokojninskem zavarovanju in zakona o javnih uslužbencih, kadar se določa skupen delovni čas partizanom in drugim udeležencem NOB, ki izpolnjujejo pogoje za dvojno štetje časa. Vsako dobro organizirano podjetje najpravi razpored letnih dopustov ob začetku poslovnega leta, saj je treba pri tem razporedu upoštevati zahteve delovnega procesa in organizacije dela. Zakon določa le to, da mora biti delavcu najpozneje 30 dni prej sporočeno, kdaj sme nastopiti letni dopust.

Plačevanje

S. A. Gorica: Učencem industrijske šole, ki so prejeli na podlagi pogodbe štipendije, je podjetje, ki je te štipendije izplačevalo, na pobudo računovodje ukinilo izplačevanje otroških dodatkov in raznih nagrad, ki so jim bile priznane za kak izdelek. Tako ravnanje je seveda nekatere občutno prizadelo in bi radi vedeli, ali je bilo zakonito. — **Odgovor:** Če je opis stanja, kakršen je dan v pismu, točen, potem je dopustno trditi, da ravnanje ni bilo zakonito. Po odloku o višini štipendije prejemanje štipendije ne vpliva na pravice do otroškega dodatka. Otroški dodatek je treba upoštevati pri določanju štipendije in tisti, ki je s takim ravnanjem prizadejal učence strokovnih šol, je odškodninsko odgovoren za škodo, ki jo je povzročil s tem. Ko so bile tem učencem določene štipendije, je bilo treba upoštevati višino pripadajočih otroških dodatkov in ne obratno. Prejemanje štipendij tudi ne more biti razlog, da se učencu ne bi mogla priznati zaslužena nagrada. Če bi štipendija res izključevala štipendista od te možnosti, bi bili najboljši štipendisti lahko zapo-

FRANCE BORŠTNIK, NOVI TAJNIK REPUBLIŠKEGA SVETA SINDIKATOV SLOVENIJE

ekonomске stimulacije, ki je ekonomsko in politično dopustna, in kaj gre preko teh okvirov. Konkretno se to pravi: pri sedanjem stanju in odnosih se zdi normalno to, kar so v povprečju dosegli v industriji. Okrog te količine naj bi se tudi v bodoče gibala izplačila presežnih plač. Povsem nesprejemljivo pa je to, kar so izplačala trgovska podjetja. Izplačilo štirih plač preko rednih zaslužkov je za naše ekonomske razmere odločno previsoko in nerealno, ker bi izplačilo v tej višini povzročilo resne motnje v stabilnosti zaslužkov, resne motnje v skladu med plačnimi in potrošnimi blagovnimi fondy.

● SOCIALNA SLUŽBA

Poleg neposrednih zaslužkov in načina razdeljevanja le-teh v posameznih gospodarskih organizacijah pa na družbeno razpoloženje in socialno počutje delavcev vsekakor zelo vpliva način in obseg urejanja tistih zadev, ki smo se jih navedli v zadnjem času poimenovali »socialna služba«. To je celotna problematika, ki sega od sprejema in uvažanja delavcev na delo, skrbi za delovno in zdravstveno varnost, oskrba delavcev s stanovanji, prehrano, skrbi za prevoz na delo, za smotno izkoriščanje dopustov, do skrbi za razvedrilo in oddih delavcev itd. To problematiko podrobno obravnava Republiški svet v poročilu o delu v pretekli poslovni dobi na straneh od 42 do 53.

V poročilu razloženi problemi in stališča so v polni meri aktualni tudi za predstoječo poslovno razdobje. Zato jih je v celoti smatrati za sestavni del problematike, razložene v tem poročilu. Morda je posebej opozoriti le na tri osnovne tendence, ki jih kaže nasledovni v družbenopolitični aktivnosti sindikatov v bodočem razdobju.

Sindikati si morajo predvsem prizadevati, da posvete organ: delavskega samoupravljanja več svoje pozornosti problemom socialne službe, da se odločneje obrnejo z njim k tem problemom. To je tem pomembnejše, ker vemo, da razpolagajo gospodarske organizacije s precejšnjimi sredstvi. To jim torej tudi z ekonomske plati omogoča kompleksnejše in sistematičnejše urejanje problemov, ki nastajajo v zvezi s socialnimi pogoji življenja delavcev.

Poleg tega se kaže zavzetost za to, da se tudi v strokovnem in organizacijskem pogledu socialna služba v gospodarskih organizacijah konsolidira, da se poveže v enotno službo. To je potrebno predvsem zato, ker marsikje smatrajo vso to službo kot neko usmiljeno samaritanstvo, ki ga opravljajo posamezni antuziasti. V marsikaterih gospodarskih organizacijah namreč še vedno smatrajo, da je socialna služba tudi v operativnem smislu stvar družbenih organizacij in raznih družbenih služb, ne pa služba, ki je organsko sestavni del gospodarske organizacije, enakovredna tehnični, komercialni itd. službi.

In končno. Pri urejanju zadev iz območja te službe je opozoriti še posebej na socialni smoter: služba mora biti v celoti obrnjena k potrebam delavcev. To je treba upoštevati pri stanovanjski izgradnji, pri organiziranju družbene prehrane, počitniških domov itd. Opaziti je namreč, da v prenekatih gospodarskih organizacijah v tem pogledu bolj mislijo na potrebe nekaterih upravno vodilnih uslužbencev kot na potrebe širšega kroga delavcev. To se kaže v izgrajevanju kapricioznih luksuznih stanovanj, urejanju počitniških domov z zelo majhno kapaciteto, ki so na ta način že vnaprej rezervirani za »oziro krog«. To dokazuje zanemarjanje menz in tako dalje. V teh primerih se namreč kaže, da si posamezniki skušajo ustvariti določene bonitete in privilegije prav iz sredstev, ki so namenjena urejanju socialnih problemov delavcev. Takoj pojavi seveda najbolj zastupljajo ozračja v delovnih kolektivih in marsikdaj zelo negativno vplivajo na splošno razpoloženje v njih.

V sredi takega razgibanega družbenega življenja delovnih kolektivov. Življenja, polnega neposrednih konkretnih gospodarskih, socialnih itd. problemov, ki jih je treba vsak dan sproti urejati, problemov, na katere na najrazličnejše načine pritiskajo poleg zrelih in naprednih tendenc tudi vplivi birokratske, zaostale itd. miselnosti, morajo delovati kot nosilci družbene akcije zavestnih družbenih sil tudi sindikati.

● OBČUTNO JE PORASLA SAMOZAVEST DELAVCEV

V tem smislu je treba presojati in urejati tudi družbena in delovna razmerja v delovnih kolektivih. V pogojih delavskega in družbenega samoupravljanja družbenih in delovnih razmerij ni mogoče zapirati zgolj v krog delovno pravnih razmerij, ker se celotna družbena, socialna, delovna itd. aktivnost delavcev v gospodarskih organizacijah med seboj prepleta in je med seboj pogojena. Pri tem je treba računati, da je v zadnjem času občutno porasla samozavest delavcev.

Kaže se predvsem na dva načina. Delavci so bolj kot kdaj koli prej pripravljeni delati v organih delavskega upravljanja in sodelovati pri urejanju vseh družbenogospodarskih zadev v kolektivu. Poleg tega pa je opaziti pri delavcih večjo samozavest, odločnost v izstopanju zoper birokratsko samovoljo, ekonomske privilegije itd., pri urejanju praktičnih problemov v kolektivih. V večini kolektivov je tako ustvarjena družbena atmosfera, ki ne dopušča več odločanja »za zaprtimi vrati«. Atmosfera, ki povzroča, da se delavci na tak ali drugačen način zoperstavljajo gospodarskim in družbenim odločitvam, o katerih niso sklepali organi delavskega samoupravljanja in katere delovnim kolektivom niso bile razložene. Marsikje posamezniki v vodstvih gospodarskih organizacij niso dovolj računali in ne računajo dovolj z razvojem stvarnosti v tej smeri. Vsled tega prihajajo v taki ali drugačni obliki v nasprotju z delavci in s splošnim razpoloženjem v kolektivih ob konkretnih odločitvah o po-

sameznih gospodarskih itd. problemih. S takim stanjem stvari morajo sindikati zelo jasno računati in temu primerno razviti svojo družbeno dejavnost.

● SINDIKATI — ZAVESTNI DRUŽBENI FAKTOR

Bistvene važnosti za uspešno delo sindikalnih organizacij v gospodarskih organizacijah je, da delujejo zavestno kot člen organizma delavskega samoupravljanja. Pri tem je za sindikalno organizacijo važno, da nastopa kot zavestni družbeni faktor in da kot tak nenehno povezuje delavce z organizmom delavskega samoupravljanja in obratno. Važno je, da so sindikalne organizacije v svoji aktivnosti orientirane na tiste družbenopolitične in ekonomske probleme v gospodarskih organizacijah, ki so v danih pogojih najvažnejši in katerih pravilna odločitev je v konkretni situaciji najvažnejša. To se pravi, da sindikalne organizacije ne smejo pustiti, da bi jih najrazličnejše ostale organizacije obremenjevale s praktičnimi in praktičističnimi opravili in da bi jih uporabljali kot transmišije za najrazličnejše akcije. Vsekakor bo nujno potrebno konkretne akcije sindikatov v gospodarskih organizacijah organizirati tako, da bodo ne samo podružnice, ampak tudi občinski in okrajni sindikati; sveti ter republiški odbori strokovnih sindikatov neposredno angažirani v akciji.

V tej dejavnosti je neverjetno važen odnos sindikalne organizacije do pobud, kritičnih pripomb, opozoril itd., ki prihajajo iz delovnega kolektiva. V posameznih primerih bi opozorili, da vodstva sindikalnih organizacij zavzamejo do posameznih opozoril in kritičnih pripomb delavcev indifferenčno ali pa celo odklonilna stališča. Vsekakor je nujno potrebno, da sindikalne organizacije tenkočutno prisluhnejo posameznim opozorilom in grajam, ki jih povedo delavci, da prosto te pripombe in da zavzamejo do njih svoja stališča. Treba je vedeti, da se zelo često dogaja, da imajo posamezniki zelo razvit občutek za presojo pojavov v kolektivu, ne znajo pa svojih opažanj razložiti, dajo jim preveč osebnostno nogo itd. Če sindikalne organizacije nimajo poslušala za pripombe delavcev, potem marsikje ostajajo zelo dragocena kritična opozorila povsem nezapažena. V posameznih primerih uspejo kritizirani in prizadeti delavci, ki grajejo njihove napake, osmešiti. Kaj rado se zgodi, da potem dobronamerna kritika označijo za kritikastra in nergača, če ga ne poizkušajo celo porinuti med »svovrakne socializma«. Često se na osnovi takih posameznih primerov ravna celotno razpoloženje v delovnih kolektivih. Delavci so tiho in ne povedo svojih zapazanj.

Sindikalne organizacije morajo postati organizirana tribuna medsebojnih razgovorov, izmenjave kritičnih opomb in mnenj. To je ena izmed njihovih pomembnih družbenih nalog. Na ta način bodo sindikalne organizacije praktično, ob konkretnih vprašanjih, v konkretnih družbenih konfliktih oblikovale sodobne delavce upravljavce in prispevale k uresničevanju najrazsodnejših rešitev. Vsem tem problemom bi morali posvečati tudi organi delavskega samoupravljanja več pozornosti kot doslej.

V mnogih primerih dobivajo delavski sveti večino predlogov, pobud itd. za obravnavo, razprave ter odločitve na svojih sejah s strani operativno-upravnih in tehničnih vodstev gospodarske organizacije, mnogo manj pa je teh predlogov in pobud s strani komunistov, sindikalne organizacije, s strani družbenopolitičnih sil. Zato se dogaja, da delavski sveti marsikdaj zelo podrobno razpravljajo o celi vrsti operativnih zadev, istočasno pa ne spremljajo in ne usmerjajo delovni družbenogospodarskega dogajanja v gospodarski organizaciji. Ne reagirajo dovolj hitro in jasno na razne družbene probleme in zaplete. Na ta način je potem cel sklop družbenih in delovnih razmerij v celoti prepustno upravno operativnim organom. To ni dobro. Treba je jasno razmejiti. Politiko delovnih razmerij morajo voditi delavski sveti, operativni organi pa v okvirih teh smernic praktično ukrepati. Za sindikalne organizacije je važno, da se ne orietirajo samo na družbene intervencije v primerih, ko posamezniki ne ravna v smislu zakonitih predpisov in odločitev organov samoupravljanja, čeprav so te intervencije potrebne.

Sindikalne organizacije morajo predvsem ustvariti v kolektivih tak vzdušje, da posamezniki ne bodo mogli ravnati drugače kot v smislu zakona in sklepov organov samoupravljanja. Pomanjkanje takega vzdušja in v nekaterih primerih preveč ostankov mezdne miselnosti med nekaterimi zaostalejšimi delavci pa je vzrok za to, da se pri urejanju delovnih razmerij počno še vedno prekršiti formalno pravnih določil in norm. Nadzorstveni organi so namreč v preteklem letu ugotovili preko 3.000 nepravilnih vpisov v delovnih knjižicah. Ugotovili so 1277 nezakonitih odpovedi delovnih razmerij. Nadalje so ugotovili 423 primerov nepravilnosti pri izplačilu zaslužkov, 80 primerov kršitev predpisov, s katerimi so zaščitene nosečnice in doječe matere in 576 primerov kršitev predpisov, s katerimi so zaščitene mladoletni delavci. Takih prestopov je nedvomno še več. Dokaj kršitev delovnopravnih predpisov pa je v tako imenovani »skriti« obliki. Delavce se opravičeno čuti prizadete, pa je prizadet tako, da si ne more pomagati. Take kršitve, ki jih počno posamezniki iz neznanja, iz komodnosti, iz osebnega maščevanja itd. so v tako kričnem nasprotju z našo družbeno stvarnostjo, da se bodo morale sindikalne organizacije še bolj odločno kot doslej angažirati na tem, da preprečijo take pojave. Potrebno bo ustvariti v delovnih kolektivih tak vzdušje, da taki pojavi enostavno ne bodo mogoči, ali pa da se bo s kršilecem delovnopravnih norm ravnalo tako kot s tistimi, ki oškodujejo lastniške interese skupnosti in posameznikov.

To je le nekaj problemov, seveda bolj naravnih kot obdelanih, s katerimi se v svoji praktični vsakdanjosti v taki ali drugačni obliki ukvarjajo delovni kolektivi in ob katerih naj bi razvili sindikati svojo družbeno aktivnost v bodočem letu.

PRAVNI NASVETI

Vloga in mesto sindikatov v komuni

V zadnjih letih smo dosegli zelo pomembne rezultate v izgradnji našega družbenega sistema. Proces materialne decentralizacije, ki se je odvijal v oblikah prenašanja pristojnosti na nižje organe oblasti in delavske samoupravne organe, je krepil ne samo materialno osnovo in samostojnost organov delavske samouprave v naših gospodarskih organizacijah, temveč je istočasno pomenil utrjevanje komunalne samouprave. Ta proces demokratizacije s prenašanjem pristojnosti iz višjih na nižje organe pa je spremljal istočasno tudi proces v horizontalni smeri, ki se je kazal v tem, da so se široko formirali organi družbenega upravljanja na vseh področjih družbenega življenja. Velik, rekli bi odločilen korak v tej smeri je bil storjen prav v zadnjem času z zakonom o pristojnosti ljudskih odborov in z zakonom o delitvi dohodka, ki daje trajnejšo urejeno objektivizirano materialno osnovo tako za gospodarjenje v samoupravnih organih gospodarskih organizacij in tako tudi v komuni.

KOMUNA POSTAJA POLEG DELAVSKIH SVETOV NAJ-POMEMBNEJŠI ČINITELJ V NAŠEM DRUŽBENEM SISTEMU

Vloga komunne je s temi spremembami silno porasla. Od prejšnje administrativne občine, ki je bila bolj ali manj podaljšek okrajnega aparata, postaja sedaj poleg delavskih svetov najpomembnejši činitelj v našem družbenem sistemu. Predpisi in zakoni omogočajo komuni, da vpliva na razdelitev dohodkov gospodarskih organizacij na osebne dohodek in sklade, da vpliva skupno s sindikatoma na notranjo razdelitev dohodka preko tarifnih pravilnikov, pravilnikov o premijah, da vodi politiko dodatne obdavčitve osebnih dohodkov delavcev in nameščencev, da zbira na prostovoljni osnovi in odloča o uporabi dela amortizacijskih sredstev, da sprejema odločitve o formiranju višine davka na maloprodajni promet, dopolnilne dohodnine kmetov, da vodi in usmerja s sredstvi svojih skladov investicijsko politiko itd. Ze samo teh nekaj navedenih dejstev v celoti potrjuje to, da postaja komuna ekonomsko politično silno pomemben činitelj na področju proizvodnje in potrošnje. Tak položaj komunne v našem družbenem sistemu ji omogoča, da se razvija v smeri resnične asociacije neposrednih proizvajalcev, ki bodo v okviru komunne določali, kako bodo čim več proizvajali, istočasno pa tudi odločali, kako bodo ustvarjena sredstva potrošili (po pokritju splošnih družbenih obveznosti, ki pa bodo relativno v odnosu na ustvarjeni dohodek vedno manjša, čim hitreje bo rasel naš skupni dohodek). Na ta način postaja komuna najprimernejša oblika vsklajevanja interesov posameznika, posameznih kolektivov s širšimi interesi skupnosti.

SOLA SOCIALISTIČNEGA DEMOKRATIZMA

Komuna s svojim široko razpredenim demokratičnim mehanizmom od svetov, komisij, zborov volivcev do organov družbenega upravljanja na področju zdravstva, prosvete, šolstva, socialnih služb, trgovine, komunalne dejavnosti itd. predstavlja zelo primerno obliko za kar najširše sodelovanje slehernega državljanja v upravljanju. To z drugega besedo pomeni, da predstavljajo vsi ti organi v komunalni samoupravi ob svojem polnem uveljavljanju odlično šolo socialističnega demokratizma. Z uveljavljanjem teh organov se spreminja postopoma tudi zavest sodelujočih. Ozke, sebične odnose bo postopoma zamenjavalo širše gledanje na stvari. Lokalizem poedinca ali kolektiva bo odstopal svoje mesto razumevanju družbenih problemov kot celote.

V tem je vloga in pomen naše komunne ureditve. Če je temu tako, potem je prav, da daj delavski razred, organiziran v sindikatih, s svojimi prizadevanji komuni tisto mesto v našem družbenem sistemu, ki ji po njeni pomembnosti pripada. »Komuna mora postati tista povoljna oblika, v okviru katere je mogoče doseči osvoboditev dela.« Teoretično je ta marksistična postavka jasna, praktično pa bo treba na tem področju storiti še mnogo. Ves problem ni samo v postopnem odpravljanju administrativnih etatsističnih elementov, ki so še vedno v neki meri karakteristični za naše komunne in v dani situaciji nujni. Problem je predvsem v hitrejšem uveljavljanju naprednih socialističnih sil. Zaostajanje zavestnih sil za našim obćim družbenim razvojem pa pomeni nevarnost oživljanja pojavov birokratizma in stihije, kar je toliko nevarnejše, ker je lahko masovno, ob dejstvu, da naši ljudski odbori in gospodarske organizacije razpolagajo skupaj s skoraj 50 odstotki nacionalnega dohodka, ki se ustvarja na njihovem področju.

DELAVČEVA REALNA PLAČA JE ODVISNA OD OBČINSKE POLITIKE

Delavčeva realna plača ni odvisna samo od ekonomskih mer federacije, od uspeha in prizadevanja posameznika na njegovem delov. mestu in uspeha podjetja, temveč je v precejšnji meri odvisna tudi od drugih činiteljev. Od povečanja kmetijske proizvodnje, od stanja in sposobnosti trgovine, odvisna je od tega, kako je razvita obrt in druge uslužnostne dejavnosti, od stanovanjske in zdravstvene politike itd. Skratka, na delavčevu realno plačo moramo gledati tudi skozi prizmo politike, ki jo vodi občina na vseh področjih, ki posredno in neposredno prizadevajo standard.

Tako dosledno politiko, ki bo ob danih materialnih možnostih lahko dala maksimalne materialne in politične rezultate, pa je v stanju voditi le delavski razred kot najnaprednejša družbeno politična sila. Njemu so v bistvu tuji elementi privatnokatoliške stihije in ki tej osnovi izrasli izkoriščevalski odnosi, ki se še vedno pojavljajo v prehodnem ob-

dobju. Po svojem položaju in naši družbeni ureditvi in materialnih odnosih je zainteresiran za tak razvoj, ki bo razvijal in utrjeval socialistične družbene odnose in s tem ustvarjal nove pogoje za nadaljnji razvoj materialnih proizvodjalnih sil.

Če je temu torej tako, potem je uveljavljanje delavskega razreda v komunalni samoupravi v vseh njenih pestrih oblikah upravljanja temeljna naloga vseh komunistov in sindikalnih organizacij. Ta potreba po večjem uveljavljanju delavskega razreda, organiziranega v sindikatih, je prišla zlasti do izraza v zadnjem času spriču hitrega razvoja komunalnega sistema.

MATERIALNO SODELOVANJE KOLEKTIVOV PRI REŠEVANJU OBČINSKIH VPRAŠANJ

Kljub temu, da je nujnost večjega uveljavljanja delavskega razreda odnosno sindikatov dobila večji, praktično mobilizacijski poudarek šele v zadnjem času, se nam kažejo že sedaj določeni pozitivni rezultati. Zelo spodbudno je dejstvo, da se zlasti v zadnjem času uveljavljajo v vse večji meri težnje reševati določene probleme s področja komunalne izgradnje, obrtne in uslužnostne dejavnosti, blagovnega prometa, zdravstva, šolstva, telesne kulture itd. v vse tesnejšem sodelovanju s komuno in njenimi organi. Tako n. pr. gradi železarna v Ravnah v sklopu svoje stanovanjske izgradnje nov trgovski in obrtni center. S pomočjo industrijskih kolektivov se formirajo razne remontne delavnice. Mariborska tekstilna tovarna je vložila preko tri milijone za razširitev zdravstvene ambulante, ki bo dostopna tudi prebivalcem širšega področja. S pomočjo industrijskih kolektivov se z raz-

ŠE SMO ZAPRTI V TOVARNE

Bilo bi pa enostransko omejevali se samo na uspehe, ne da bi nakazali in analizirali določenih slabosti, ki se še vedno kažejo v naših sindikatih, ne samo v zastarelih naziranjih, temveč tudi v vsakodnevni praksi. Ta slabost se kaže v enostranski usmerjenosti v našem delu, kar je značilno predvsem za naše osnovne organizacije sindikatov ter deloma tudi za občinska in okrajna vodstva in kar ima že, kot rečeno, svoj objektivni izvor iz časov administrativnega gospodarjenja. Gre za čimprejšnjo odstranitev navedenih slabosti iz našega dela, ker bi le-te predstavljale močno oviro za hitrejšo afirmacijo delavskega razreda v našem komunalnem življenju. Pomoč občinskih sindikalnih svetov in deloma tudi okrajnih je bila v tej smeri še vedno šibka. Občinski sindikalni sveti so v relativno kratkem času svojega obstoja v mnogem izboljšali tako vsebino kot tudi način svojega dela. Težava pa je v tem, da je tudi v njihovem sestavu del kadrov še vedno obremenjen z naziranjem in navadami pretekega administrativnega obdobja, v katerem so se brigali bolj ali manj le za probleme svojih kolektivov. Res je, da se v zadnjem času v poročilih in razpravah organizacij sindikatov, zlasti še občinskih in okrajnih vodstvih poudarja potreba po širšem uveljavljanju delavskega razreda. Res pa je tudi to, da so te zahteve in težnje še vedno bolj deklarativnega značaja, manj pa praktično mobilizacijske. Tudi komunisti in občinska vodstva Zveze komunistov niso storila dovolj, da se postopoma odpravijo ti negativni momenti iz politične fiziognomije sindikatov.

DELAVCI NA VASI NAJ BODO NAJMOČNEJŠA OPORA SOCIALISTIČNE ZVEZE

Večja ali manjša pasivnost ali odsotnost delavskega razreda v občinskih odborih pa ni škodljiva samo zaradi tega, ker pomeni slabljenje naprednih političnih sil v naših komunah, temveč utegne imeti ob nezadostni aktivnosti zavestnih socialističnih sil zaradi enostranskih odločitev negativne materialne posledice kot v pogledu formiranja tako tudi v pogledu trošenja občinskih sredstev. Pri formiranju neobveznih dohodkov naših obćin za izgradnjo raznih komunalnih in drugih objektov bi bilo nepravilno in enostransko, če bi ta sredstva jemali samo industriji, čeprav je koristnik takih sredstev čisto, včasih celo v pretežni meri, tudi vas. Dopolnilna dohodnina od kmetijskega znaša n. pr. v okraju Kranj 12% davčne osnove, dočim v okraju Maribor 7,5%, še večje so tu razlike med posameznimi obćinami, kjer se gibljejo od 3 do 20%, kar kaže na slabost organov komunne in na nezadostno podporo članov sindikatov v teh organih, da bi se obveznosti objektivno razdelile. Aktivno nastopanje članov sindikata na zborih volivcev preko svojih predstavnikov v svetih, zlasti preko zborov proizvajalcev, mora onemogočiti take enostranske odločitve, ki so možne ob nekolicino enostranskih sestavi občinskih odborov. Podpreti je treba pozitivna prizadevanja, da se obveznosti, ki izvirajo iz takih lokalnih problemov, pravilno razdele na vse sloje prebivalstva, ne pa samo na zaposlene v industriji. Napačno bi bilo pričakovati, da bodo vso zapletenost odnosov med mestom in vasjo rešili le ekonomski instrumenti federacije, komunne pa bi pri tem lahko vodile oportunistično politiko do kmeta. Težko je razumeti stališča posameznikov, ko v isti sapi pred svojim članstvom sektaško proti kmetom, ko se je ta ali oni kmetijski artikel podražil ali ga ni dovolj, takoj za tem pa opravičujejo kmeta in tožijo z njim vred o previsokih davkih, da ne vodimo do vasi pravilne politike itd.

Delavci, člani sindikata, ki stanujejo na vasi, morajo postati najmočnejša opora organizacijam Socialistične zveze pri izvajanju take politike, ki bo v najkrajšem možnem času doprinesla ne samo k povečanju kmetijske proizvodnje, temveč bo istočasno ob tem povečanju utrjevala nove socialistične odnose na vasi. Dejstvo je, da imamo opravka z določenimi težavami v izvajanju take politike. Temu se upi-

Referat Ivana Janžekovića

vijanjem raznih služb krepiti funkcionalna sposobnost stanovanjskih skupnosti itd. Ti primeri, ki jih je prilično mnogo, kažejo, da so sindikati in organi delavske samouprave v naših kolektivih že pričeli širše reševati stvari in se več ne zapirajo izključno v okviru svojih podjetij. To so res šele začetki, ki pa so zelo vzpodbudni in postavljajo sindikate pred nalogo, da ta začetki proces medsebojnega povezovanja in zlivanja vseh organov komunalne samouprave na področju komun z dobro zasnovanimi akcijami, temelječimi na skladni povezanosti interesov delavcev v industrijskih rediščih še bolj podpremo. Tako zasnovane akcije lahko v relativno kratkem času pripomorejo k izboljšanju materialnega stanja v naših mestih in industrijskih rediščih še bolj podpremo. Tako trdilo tega, da se je že pričel proces oblikovanja podobe naših komun kot socialne ekonomske skupnosti proizvajalcev, ki so istočasno tudi potrošniki.

Ta proces uveljavljanja delavskega razreda pa se ne kaže samo na področju materialnega sodelovanja delovnih kolektivov pri reševanju materialnih problemov občine, ampak je očiten tudi na ostalih področjih političnega in duhovnega življenja v komunah. Uveljavljanje komunalne samouprave in njenega mehanizma od ljudskih odborov, svetov do organov družbenega upravljanja na področju šolstva, zdravstva, socialnih služb, prosvete itd., je v prvi vrsti rezultat dejstva, da se delavski razred v celoti zaveda svojega poslanstva, kar je v uveljavljanju teh organov našlo svojo zavestno potrditev.

rajo zlasti tisti elementi na vasi, ki teže, da bi vlogo zadruga zreducirali zgolj na neke vrste uslužnostni organ, ki bi jim pomagal krepiti njihove privatne lastniške pozicije. Napačno bi bilo, če bi iz teh pojavov na naši vasi sklepali, da tu ni sil, ki so zainteresirane za tak razvoj socialističnih odnosov na vasi, kot ga skušamo uveljaviti. Vsakodnevna praksa kaže, da take sile obstajajo tudi med kmečkim prebivalstvom, gre pa za to, da te sile še vedno niso dovolj močne, da bi onemogočile ekonomski pritisk in politični vpliv tistih posameznikov, ki vlečejo stvari nazaj, ter skušajo ovirati uveljavljanje novih odnosov, v okviru katerih ne vidijo koristi za svojo privatno kapitalistično krepitve. Sindikati seveda ne morejo direktno vplivati na politiko naših kmetijskih zadrug. Gre pa za podporo tem naprednim silam na vasi v okviru SZDL, ki bi ob aktivnejši udeležbi delavcev lahko mnogo pomenila kot politični činitelj, kot pobudnik za akcije, ki bi doprinesle k hitrejši preobrazbi naše vasi.

IN SPET: PROIZVAJELEC IN POTROŠNIK HKRATI

Če je govora o delu sindikatov v komuni, potem ne moremo preko vprašanja blagovnega prometa in stanja v naši trgovini, zlasti zato, ker bodo ravno na tem področju morale v mnogem pomagati komunne. Od gospodarske politike komun, materialnih sredstev, ki jih bodo imele te na razpolago, in od sodelovanja vrste drugih činiteljev bo odvisno, s kakšnim uspehom se bodo ti problemi reševali. Sindikati, zlasti občinska in okrajna sindikalna vodstva, morajo bolj slediti tem problemom in s pomočjo gospodarskih organov ter aparata ljudskih odborov analizirati razmere na tržišču in na tej osnovi ukrepati.

Sindikati so v zadnjem obdobju izrekli o problemih trgovine in tržišča mnogo kritičnih pripomb, ki so bile včasih tudi preveč pawšalne. Manjkalo pa je čisto stvarnejših analiz tržišča, politike cen in trgovine ter na tej osnovi konkretnjšega ukrepanja od strani pristojnih organov, zbornic, organov za blagovni promet itd. Po drugi strani pa so prav v teh organih člani sindikatov, izbrani v glavnem iz zaposlenih v trgovski stroki, zagovarjali te pojave s stališča interesov v blagovnem prometu zaposlenih delavcev. Ta pojav ni značilen samo na področju blagovnega prometa, nego bi lahko rekli, da se opaža v našem gospodarstvu sploh. Često se branijo in zagovarjajo stališča, da se v danih tržnih razmerah iztisne maksimalna možna korist za svoj kolektiv, pri tem se zavzemajo za vse zakonite in nezakonite ukrepe, pri katerih gre za obrambo pred pritiskom tržišča, družbene intervencije in tako dalje. Na drugi strani pa najostreje je obsojajo te pojave pri drugih kolektivih, dočim sami premalo razmišljajo o posledicah svojih lastnih stališč.

Vsako enostransko razumevanje vloge in položaja delavca samo kot proizvajalca in videti samo njegovo neposredno korist, ki jo lahko izvleče iz boljšega ali slabšega materialnega uspeha podjetja, za postavlja pa to, da je ta isti delavec zunaj tovarne potrošnik, pomeni, zavajati v slepo ulico, prikrivati stvarne vzroke negativnih pojavov na tržišču in onesposobljati za konkretno reševanje.

OBRT — DOKAJ ZANEMARJENO PODROČJE

Nič manj važno od trgovine ni področje obrti. Tudi tu se dogaja, da se vsled monopolnega položaja nekaterih strok, zlasti tistih, ki so vezane z intenzivnejšo stanovanjsko komunalno izgradnjo, dvigajo cene. Če analiziramo strukturo porasta osebne potrošnje po posameznih skupinah koristnikov, vidimo, da je ta porast največji prav na področju privatnega sektorja obrtnosti.

Tudi to področje zahteva intenzivnejšega sodelovanja sindikatov ne samo iz obrtne stroke, nego iz vseh. Preko ljudskih odborov moramo zagotoviti kot do privatnega tako tudi do socialističnega

sektorja obrti ustrezno politiko, ki bo zagotovila hitrejši razvoj obrtnosti, njegove proizvodnje in s tem povenitev njegovih uslug odnosno storitev. Tudi industrija bi lahko poleg komun koristno sodelovala zlasti v pomoči s kvalificiranimi kadri, ki so v industriji zaposleni čisto na drugih, manj važnih delovnih mestih. Koristno bi lahko sodelovala z ustanavljanjem raznih servisnih in remontnih delavnic. Gradbena podjetja naj bi stremela za tem, da organizirajo in razširijo v sklopu svojih podjetij razne obrtniške skupine, da bi se na ta način pripomoglo k cenejši in hitrejši gradnji, ki jo danes zavirajo in podražujejo poleg ostalega tudi pomanjkanje in drage storitve obrtnikov.

ZAOSTAJANJE STANOVANJSKE IN KOMUNALNE IZGRADNJE

Nič manj pereče kot ostala je tudi področje stanovanjske in komunalne izgradnje. To potrjujejo številni podatki, potrjujejo pa tudi vse razprave okoli tega, od zborov volivcev do občnih zborov podružnic in občinskih sindikalnih svetov. Stanovanjska in komunalna izgradnja je zaostala za gospodarskim razvojem v toliko, da postaja že resna ovira nadaljnjemu porastu produktivnosti in proizvodnje. Zlasti je ta problem pereč v mestih in

IVO JANŽEKOVIĆ, PREDSEDNIK OKRAJNEGA SINDIKALNEGA SVETA MARIBOR

RACIONALNO GOSPODARJENJE S SREDSTVI OBČIN

S sredstvi, ki so za te namene lahko na razpolago, naj se predvsem racionalno gospodarji. Če bomo imeli vedno pred očmi človeka in njegove življenjske potrebe, potem bodo odpadli primeri, da se sredstva trošijo ali v podjetju ali v komun za stvari, ki so sicer potrebne, ne pa nujne, in ne bi bilo nobene škode, če bi s takimi investicijami počakali še nekaj let, ko bomo najosnovnejše za našega delovnega človeka že zagotovili. Zelo škodljivo bi bilo, če bi se oddaljili in ne razumeli življenjsko nujnih potreb, ki jih ima delavstvo zlasti v mestih in industrijskih rediščih in bi jih v okviru naših materialnih možnosti ne skušali tudi reševati. Nobene demagogije ali obljubljanja, kadar presega stvar naše materialne možnosti, obsoditi pa moramo tudi pojave, kadar se sredstva trošijo za manj nujne stvari, včasih celo za nepotrebne, pa se potem, ko jih zmanjka za nujne, kaže navzgor, češ, oni so krivi, da imamo premalo sredstev. Pri vseh teh problemih je treba bolj prislusniti delavcem, ki realno ocenjujejo položaj, kaj je bolj ali manj nujno, ne pa se toliko naslanjati na posameznike, ki jih materialno manj prizade- ne, četudi se sredstva potrošijo za manj potrebne stvari.

Obćinski sindikalni sveti morajo imeti tudi jasna stališča glede obdavčitve osebnih dohodkov od strani komun. Smatramo, da je na to politiko obdavčitve osebnih dohodkov treba gledati ne samo kot na instrument vsklajevanja višine osebnih dohodkov med posameznimi kolektivi, temveč je tu treba upoštevati tudi njihova prizadevanja za dvig proizvodnje, tržne razmere in druge objektivne pogoje. Ne bilo bi socialistično uveljaviti načelo, kdor je bolj prizadeven in več ustvari, ta naj več da. Vsak posamezni primer zahteva globljo analizo, na osnovi katere bo možno sprejemati pravilne odločitve v okviru komun.

Ali ne kažejo primeri nekaterih obćin močno težnjo po ekonomskih cenah raznih storitev in uslug, ki čisto niso v skladu s politiko izboljšanja življenjskih pogojev v mestih in industrijskih rediščih? Sindikati podpiramo to težnjo, vendar le takrat, kadar to ne prizadeva standarda naših delavcev in nameščencev. Podpiramo jo povsod tam, kjer vidimo, da obstajajo neupravičene razlike med posameznimi področji, ki se kažejo še danes zlasti med mesti in manjšimi podeželskimi centri. Na-

gospodarskih središčih. Kljub temu, da se bodo investicijska vlaganja v bodočem petletnem obdobju podvojila, še ne bo mogoče zadovoljiti obstoječih potreb. Na to ne vpliva samo obseg finančnih sredstev, ki so za te namene na razpolago, temveč tudi vrsta drugih činiteljev, kot so: pomanjkanje kapacitet industrije gradbenega materiala, nezadostne kapacitete v gradbeništvu in neprimerna mehanizacija, pomanjkanje obrtnih storitev itd.

Poleg vrste objektivnih činiteljev, ki onemogočajo hitrejšo reševanje stanovanjskega vprašanja, pa imamo opraviti tudi z določenimi slabostmi subjektivne narave. Ali res ni možno projektirati smotneje in v danih pogojih enostavnije, s čimer bi se pocenili stroški stanovanjske izgradnje? Kje je tu vloga delavskih svetov kot investitorjev, ki lahko najučinkoviteje vplivajo na projektante in izvajalce? Z boljšo medsebojno povezavo vseh odgovornih činiteljev na področju stanovanjske izgradnje bi se doseglo prav tako boljši uspeh. Bolj kot doslej bi bilo treba mobilizirati tudi sredstva državljanov, ki so zainteresirani tudi za gradnjo bodisi preko stanovanjskih zadrug ali zavodov za stanovanjsko izgradnjo. In končno je treba tudi stanovanjski fond deliti posameznim koristnikom z velikim čutom odgovornosti. Le-to je čisto predmet upravičene kritike med delavci. Zgolj suha računica večjih ali manjših koristi posameznika ne more biti edino merilo pri tem, zlasti, ker je tolmačenje pojma o koristnosti posameznika čisto dvomljive vrednosti.

SINDIKATI BI MORALI BOLJ PODPRETI PROCES FORMIRANJA STANOVANJSKIH SKUPNOSTI

kjerkoli je to možno in ima svoj politično-ekonomski smisel. Samoupravna stanovanjska skupnost s svojo razvito servisno službo, preskrbovalno mrežo in raznimi drugimi institucijami mora postati tista družbeno organizacijska osnova, v okviru katere naj se rešuje skupno in ob pomoči komun vsa problematika stanovanjskega gospodarstva, kakor tudi vse osnovne naloge v zvezi s skrbjo za izboljšanje družbenega standarda.

Prav tako je kritično stanje tudi na ostalih področjih komunalne izgradnje (vodovodi, kanalizacija, lokalni promet itd.). Čez noč se vsi ti problemi ne bodo dali odpraviti. Treba je vztrajnejšega prizadevanja in sodelovanja vseh zainteresiranih činiteljev; komun, delavskih svetov, sindikatov, da vsi enotno zastavimo vse sile za reševanje omenjenih problemov.

Pri tem bodo morali prav sindikati postaviti ves svoj vpliv, da za skupno reševanje problemov komunalne izgradnje, zlasti v mestih in industrijskih središčih, dosežemo polno razumevanje organov delavskega samoupravljanja v naših gospodarskih organizacijah. Čeprav je problem rekonstrukcije pereč v naši industriji, saj znaša iztrošenost strojnih naprav v nekaterih panogah celo 60%, ne bi smelo biti to opravičilo za težnje, da naši kolektivi realizirajo vsa razpoložljiva sredstva za sebe. Take partikularistične težnje bi bile v letošnjem letu ob dejstvu, da so sredstva proračunov za negospodarske investicije nekoliko manjša na račun povečanih sredstev v industriji, zelo škodljive.

sploh pa mislim, da ne bi smeli sredstev za investicije v družbeni standard iskati samo pri komunalnih gospodarskih organizacijah in pri osebnih dohodkih delavcev. Sindikati se moramo zavzemati tudi za to, da se določen del sredstev v te namene dobi tudi iz industrije, odnosno iz sredstev, ki ostanejo gospodarskim organizacijam. Poleg tega pa je treba tudi nekatera sredstva iz naše vasi in od kmetijskih proizvajalcev angažirati za te namene.

Vse to so problemi, do katerih bodo morale organizacije sindikatov v obćinah zavzeti svoja stališča. Celotnemu članstvu in ne samo svetom in odborom morajo biti ta stališča jasna. Le na ta način bo možno, da delavski razred preko demokratičnega mehanizma, komunalne samouprave uveljavi tako politiko, ki bo v korist hitrejšemu izboljšanju položaja delavcev.

TUDI V KOLEKTIVIH RAZPRAVLJAMO O KOMUNALNIH PROBLEMIH

S široko razpravo o gospodarsko političnih nalogah s članstvom bo dana osnova, da članstvo sindikata in mehanizmu občinske samouprave zastopa in uveljavlja napredna stališča delavskega razreda kot celote. V sedanjih praksi ne manjka primerov, da člani sindikata v raznih svetih ali odborih zagovarjajo interese tega ali onega kolektiva, te ali one ustanove; čisto se delavsko upravljanje degradira na raven čehovstva. Na to v precejšnji meri vpliva kadrovska politika pri sestavi predlogov in izvolitvi teh organov. Analiza strukture svetov, odborov, komisij itd. pri organih družbenega upravljanja in pri ljudskih odborih čisto kaže na to, da svete za šolstvo vodijo učitelji, zdravstvene organe uslužbenci s področja zdravstva, v svetih za blagovni promet prevladujejo zaposleni s področja trgovine itd. Ob taki sestavi ni čudno, če se pogosto dogaja, da pride do tega, da se pozablja interese delavskega razreda kot celote, odstopa od teh pozicij in se zagovarja ozke stanovske koristi. Najbolj očitni so bili ti primeri pri svetih za blagovni promet.

Tudi za vključitev neposrednih proizvajalcev delavcev v mehanizem komunalne samouprave moramo sindikati v našem bodočem delu storiti več. Naj navedem samo tri primere: občina Maribor Center

Nadaljevanje na str. 6

Problemi kulturne rasti delavcev

V poročilu želimo le ponovno opozoriti na nekatere znane in že večkrat objavljane probleme naše prosvetne in kulturne politike. Predvsem bi opozorili nanje s stališča zahtev in potreb delavskega razreda ter nalog in dolžnosti sindikalnih organizacij.

Ustajena navada je, da poročilo uvodoma naniza uspehe s področja, ki o njem govorijo, že zato, da poročilo ne bi vzbudilo vtisa enostranosti ali celo črnogledosti. Toda dosežki na tem področju so bili nedavno ugotovljeni na kongresu Svobod v Mariboru pa tudi na predvolilnih sestankih smo o njih slišali. Zato ni potrebe, da bi se posebej in znova dokazoval, da je hkrati z gospodarsko in družbeno rastjo rastle tudi naša kulturna stavba. Saj so bili uspehi naše proizvodnje in naše samouprave neposredno odvisni tudi od izobrazbe. Omike ter zavesti našega proizvajalca in upravljalca in upravljalca. Naš družbeni razvoj je bil nujno vezan tudi z njegovim osebnim razvojem.

Vsak razvoj pa kajpada nosi s seboj tudi nove probleme. In o tem se kaže potreba tu govoriti, zlasti še zaradi tega, ker so sindikalne organizacije precej zanemarile skrb za prosveto in kulturo, odkar so bila ustanovljena delavska prosvetna društva. Na te so sindikati preložili vsakdanjo skrb za zadovoljitve kulturnih potreb delavcev, dasi ne bi smeli s tem odložiti tudi odgovornosti za kulturno politiko in za splošno usmerjanje kulturnega dela. Poslej so se sindikati še najbolj čutili odgovorne za izobraževalno delo. Ti naporu sindikatov so tudi letos zabeleženi v tajniškem poročilu.

Vendar ostaja izobraževalno delo še vedno problem številka ena naše kulturne politike, naš najtežji problem, ker še vedno nima trdnih temeljev v reformirani šoli. Naše šolstvo se še doslej ni prilagodilo novim potrebam in komaj sedaj so načelne razprave o šolstvu toliko napredovale, da so zaznavni prvi skromni premiki v njem.

STROKOVNO ŠOLSTVO – NAJBOLJ NEUREJENI DEL NAŠEGA ŠOLSTVA

Danes šolstvo še vedno nosi značilnosti stare družbe. Te se, kot je znano, kažejo v pomanjkanju praktičnega pouka v šolah, kar izvira iz starega podcenjevanja ročnega dela, predvsem pa se kaže v zanemarjenosti in podrejenosti naših strokovnih šol.

Strokovno šolstvo se je sicer po vojni močno razmahnilo, toda po letu 1950 je začelo celo upadati in šele leto, dve nazaj se spet obrača na bolje. Naših strokovnih šol je še dosti premalo, da bi lahko zadostile ogromnim potrebam naše naglo naraščajoče proizvodnje. Strokovnim šolam zelo manjka usposobljenega učnega osebja, ni urejen ustroj teh šol, ni enotnega učnega načrta v njih niti niso določeni odnosi med posameznimi strokovnimi šolami. Skratka, ta del našega šolstva je najbolj neurejen, najbolj zanemarjen in prepuščen skrbj posameznih podjetij ali združenj. Družba šeni prevzela nase tako neposredne skrbj zanje, kot na primer za splošno izobraževalno šolstvo. Tak položaj je seveda nevzdržen in terja res hitre rešitve. Razvojne smeri našega šolstva so načelno jasno zastavane. Načelnih razprav je bilo dovolj. Naposled je čas, da se lotimo živega dela, da začnemo načela uresničevati in tudi v praksi menjati naše šolstvo. Tu so nam potrebni sposobni organizatorji in pogumni ustvarjalci, prosti predsojdom in šablon. Sindikat bi moral zastaviti ves svoj vpliv, da se pospeši to delo, da se zagotove čimprej resnične spremembe v našem šolstvu. Odlasati s temi spremembami, bi se reklo, še naprej ovirati delavcem dostop do izobrazbe in jih odpraviti iz javnosti.

Predvsem je treba urediti gnotni položaj strokovnih šol, da ne bomo stroške za njih vzdrževanje praelagali z ramen na ramena, da ne bomo breme, ki se ga bo skušal vsak čimprej otresti, tako kot so danes, ko si dele odgovornost zanje podjetja, ljudski odbori, združenja in zbornice. Zbori proizvajalcev bi lahko tu uspešno posredovali. Ti bi se morali,

hkrati z združenji in zbornicami, bolj zanimati tudi za pouk na teh šolah, da bomo iz njih dobivali res take strokovne delavce, ki bodo dohajali tempo tehniškega razvoja in ki bodo usposobljeni za delo v moderni proizvodnji. Danes pa je naš strokovni pouk še zelo pod vplivom obrtništva. Celjski zbor proizvajalcev je na lastno pobudo to vprašanje že uvrstil v svoj dnevni red. Nenadnih sprememb in uspehov tu seveda ni mogoče pričakovati, potrebni pa so združeni napor, če hočemo čimprej kreniti z mesta, na katerem že dolga leta stojičamo.

Naše strokovne šole bi morale tudi tako medsebojno povezati in tako zlititi s celotnim šolstvom, da bi bili tako po vodoravni kakor po navpični šolski ureditvi čimbolj prosti prehodi, da bi si lahko vsako pridobil takšno izobrazbo, kakršno bi zmozel.

Dokler pa ne bomo tu bistveno menjali našega šolskega ustroja, bomo nujno šepali tudi na drugih področjih. Ni namreč naključje, da se tudi naše izvenšolsko izobraževalno delo doslej ni moglo prav razviti. To delo je pač nujno vezano na razvoj celotnega šolstva in je pravzaprav njegov sestavni del.

USTVARIMO SKLADEN SISTEM POŠOLSKEGA IZOBRAŽEVANJA

Izvenšolsko izobraževalno delo so doslej narekovale različne potrebe. Tako smo bili in smo dožni pomagati do izobrazbe vsem tistim, ki so zaradi udeležbe v osvobodilnem boju izgubili možnost, da bi se redno šolali. Toda to ni bil in ni poglavitni vzrok za naše izvenšolsko izobraževalno delo. Z njim želimo danes predvsem dopolniti naše redno šolstvo, ki je pomanjkljivo in ki ni razvito skladno z našimi potrebami, ter dati našemu državljanu tudi družbeno znanje, ki ga potrebuje kot aktiven član naše samoupravne skupnosti.

Razpredena je že zelo široka in zelo pestra mreža izobraževalnih oblik. Pri prosvetnih društvih so izobraževalni odseki; v nekaterih podjetjih že delujejo vzgojna središča; ljudske univerze imajo redne tečaje in celo šole; ponekod pa že snujejo posebne šole za odrasle in pri tehničnih in ekonomskih šolah so že ustanovljeni oddelki za delavce. Izrednega pomena so tudi prve šole in zavodi za izobraževanje v delavskem in družbenem upravljanju.

Sicer pa ne mislim z naštevanjem izrpati vseh izobraževalnih oblik, ki so nastale in še nastajajo kot posledica nezasičenih ljudskih potreb. Hočem le ugotoviti njih mpozitnost, ki narekuje, da se smotnejše lotimo izobraževalnega dela in ga ne prepustimo zgolj pobudi, ki je spodaj, temveč da ga vse bolj in bolj vezemo na redno šolstvo in da postane s tem tudi redna družbena skrb.

Toda vsem še ni očiten pomen izvenšolskega izobraževanja. Zlasti ni razumevanja za porajajoče se šole za odrasle. Nekateri gledajo na izobraževanje odraslih kot na nekaj začasnega, nekaj, kar so si vsteli v glavo vročekrvni aktivisti; niso redke celo pripombe, češ da so take oblike šolanja zgolj privilegij in potuha tistim, ki bi radi na lahek in hiter način prišli do uradno priznane izobrazbe.

Res so, kot sem že rekel, te šole namenjene tudi starim borcev, da bi si pridobili izobrazbo, za katero so bili prikrašani zaradi udeležbe v revoluciji ali zaradi podrejenega položaja v starj družbi. Toda možnost take šole je njihova pravica, ne pa privilegij, kajti s tem, da tem tovarišem omogočimo pot do izobrazbe, pravzaprav odpravljamo privilegij tistih, ki so si pridobili izobrazbo po zaslugi posebnih družbenih ugodnosti, ki so jih uživali.

Toda zožili bi pomen šol za odrasle, če bi gledali nanje samo s tega stališča. Gre za več. Gre namreč za to, da z njimi delavcu omogočimo, ko zapusti šolo in se zaposli, da se bo lahko tudi še potem izobraževal in si tako skozi delo in skozi šolo neprestano pridobival vedno več in večjo izobrazbo. Tako

Referat Iva Tavcarja

si bomo lahko iz vrst delavcev zagotovili neprestan dotok novih izobražencev, ki bodo zrasli ob neposrednem delu in ki bodo zato delo tudi cenili in hkrati dobro vedeli za potrebe naše proizvodnje. Tu je pravi smisel izobraževalnih oblik za odrasle. Zato niso in ne morejo biti le nekaj začasnega. Te oblike bodo stalne in vedno večji bo njihov pomen.

Naša dolžnost je torej, da pomagamo razvijati izvenšolske oblike izobraževanja in da izpodbijamo njihovo rast. Ponekod postaja pošolsko izobraževalno delo že skrb širše družbe, o čemer pričajo posebni sveti pri ljudskih odborih. Sindikalni sveti bi morali biti povsod pobudniki za ustanavljanje takih teles v ljudskih odborih in si v njih zagotoviti odločilen vpliv. O izobraževalnih vprašanjih bi morali razpravljati tudi zbori proizvajalcev, saj je človek najpomembnejši činitelj proizvodnje. Sedaj se namreč navadno dogaja tako, da o prosvetnih vprašanjih razpravlja le splošni zbor, kakor da bi bili proizvajalci nepristopni, da bi govorili o njih.

IZREDNA KULTURNA RAST DELAVCEV

Toda izobraževalno delo so sindikati že doslej spremljali. A navzlic temu zaznavamo izredno kulturno rast naših delavcev. Ne dvomno so to zasluge naših delavskih prosvetnih društev. Kdor posluša radijske oddaje »Pokaži, kaj znaš«, lahko začuden ugotavlja, kolikšen razmah je doživela kulturna tvornost med našimi delovnimi ljudmi. Vendar ne gre tu videti samo delo »Svobode«. Ne smemo pozabiti na druge kulturne činitelje, ki so vplivali na kulturno rast naših množic. Ze primer oddaje »Pokaži, kaj znaš« zgovorno priča o vlogi, ki jo ima danes radio na kulturnem področju. Podobno velja tudi za film, tisk in knjigo. To so danes odločujoči činitelji naše kulturne preobrazbe.

Kdor ne upošteva vseh teh sodobnih pri-

BISTVO AMATERIZMA JE UMETNIŠKO IZZIVLJANJE LASTNIH USTVARJALNIH HOTENJ BREZ ŽELJE, DA BI TO PROGLAŠALI ZA UMETNOST

Ce že govorimo o krizi, potem se še ta predvsem veže na amaterizem: gre za vprašanje, kakšen družbeni pomen mu kdo pripisuje. Kdor bi oporekal smisel amaterizmu in mu napovedoval konec, bi seveda hudo grešil. Bistvo amaterizma je bilo in bo plemenito samouživanje, umetniško izživljanje lastnih ustvarjalnih hotenj. To pa je seveda trajno nagnjenje človeka. Zato amaterizem ni nekaj preživelega. Nasprotno, v vedno ugodnejših gnotnih in duhovnih družbenih razmerah bo vedno večji njegov pomen, vedno bolj bo stvar vsakega človeka.

Toda amaterizem ima danes še drugo vlogo: da namreč širi prosveto in budi zanimanje za vedno višje in višje kulturne dosežke. Takšno vlogo ima zlasti v kulturno slabo razviti sredini, kakršna je danes še vaška in je bila nekad tudi delavska sredina. Prav tu pa lahko amaterizem tudi škodi. Nevarnost je, da se začne amaterizem precejevati in sčasoma zahtevati, da sam postane poklicen in da se začne enačiti s poklicno kulturo ter celo poskuša sam postati vladajoča kultura. Taki poskusi se ponavadi skrivajo pod teorijo o posebni ljudski ali proletarski kulturi, ki naj bi jo amaterizem predstavljal. Takšna delitev kulture, ki istoveti amatersko s proletarsko in poklicno z buržoazno kulturo, je seveda nevzdržna. Izraža le primitivnost in monopolizem – k sreči – redkih, vase zaverovanih prosvetarjev.

Danes je namreč revolucionarno spreminjen položaj delavskega razreda. Odpadle so stare družbene pregrade, ki so preprečevale delavcem, da bi se okoriščali z vsemi kultur-

omogoča tudi smotno razvijanje zagostalih panog, ki vplivajo na standard, kot so trgovina, obrt itd. Vsi ti problemi pa se ne dajo reševati samo z uredbami in odloki, temveč bo to zahtevalo mnogo prostovoljnega dogovarjanja.

Dejstvo je, da so bili v zboru proizvajalcev izvoljeni socialisti predani delavci in nameščenci, le-ti pa imajo določen vpliv na sredino, v kateri delajo, saj jih je prav ta sredina izvolila. Z negovanjem in razvijanjem povezave z volivci bo tudi vloga proizvajalcev kot subjektivne sile vidnejša. Resolucije, priporočila, vprašanja na vodstvene organe, zahteva analiz, vsestranska aktivnost in hitro reagiranje na negativne pojave, ki se kažejo v našem gospodarskem razvoju, vse to so oblike, ki bodo v precejšnji meri poživile aktivnost zborov proizvajalcev. Ostajati na pozicijah formalnosti pomeni slabiti fronto proti pojavom birokratizma in stihije. Zbori proizvajalcev morajo postati s svojo aktivnostjo tisti družbeni činitelji, preko katerega bo delavski razred uveljavljal svoje napredne težnje. Tu pa je predvsem naloga sindikatov, da s krepitvijo povezave med delavskimi organom s članstvom v naših kolektivih, z razvijanjem zavesti odgovornosti teh organov do volivcev ustvarimo take pogoje, da bo aktivnost le-teh izvirala iz aktivnosti delovnih množic in bodo zbori proizvajalcev v naših komunah kot sestavni del samoupravnega mehanizma delavskega razreda dobili tisto mesto in vlogo, ki jim v našem družbenem sistemu pripada.

Bilo bi škodljivo, če bi se vdajali utvaram, da je za zagotovitev naše obče politike dovolj, če nekaj tovarišev iz sindikalnega in partijskega aktiva razporedimo na vodilna mesta v našem občinskem mehanizmu, ostalo članstvo, njegovo politično mobilizacijo pa pustimo vnevar. Usmeriti se moramo na delo s sindikalnim članstvom, ga usposabljam za sodelovanje, ne pa zapirati se v okvire odborov in svetov. Tak način dela sicer lahko prinese določene trenutne koristi. Če pa postane stalna metoda našega dela, lahko kaj kmalu privede do zelo negativnih rezultatov, ne samo glede pritegovanja in dviganja novih kadrov, temveč tudi do izolacije množic.

dobitev, lahko pride do napačnih sklepov pri lastnem kulturnem delu. In v naših prosvetnih društvih se le preradi še zapirajo vase in pozabljajo na razvoj drugih kulturnih ustanov. Zaradi tega je njih kulturna politika tu pa tam izgubila pravi smoter in zatavala v slepo ulico. Od tod tudi govorice o krizi v naših prosvetnih društvih.

IVO TAVCAR, ČLAN TAJNISTVA REPUBLIŠKEGA SVETA SINDIKATOV SLOVENIJE

nimi pridobitvami. Napredek znanosti odpravlja tudi tehnične ovire za širitev kulture. Zaradi tega danes prosvetna društva niso več edini niti odločujoči kulturni činitelji med delavci. V skladu s tem morajo seveda prosvetna društva danes spreminjati vsebino in oblike svojega dela. Med njihovimi poglavitnimi cilji bi moralo biti, kako odstraniti še zadnje, bodisi družbene bodisi tehnične ovire, ki so delavcem še na poti, da ne morejo še uživati vseh kulturnih dobrin, ki jih je dosedaj ustvaril človek.

Včasih so se snovala društva predvsem, da bi prebujala narodno zavest, delavska društva pa so bila narekovana predvsem iz razrednih pobud. Našega človeka so duhovno pripravljala za boj za nacionalno in socialno osvoboditev. Ta boj je že izbojevan. Zato bi moralo danes delo društev že preiti te okvire in imeti širša, občečloveška vodila. Njihov smoter bi moralo biti oblikovanje človekove duhovne podobice, plemenite, visoko etične in kulturne osebnosti.

Ob taki usmeritvi prosvetnih društev pa bi seveda ne moglo biti več težišče dela samo na amaterstvu, temveč bi predvsem moralo biti na vseh tistih oblikah, ki širijo

SAMO KULTURNA RAST MNOŽIC LAHKO ZAGOTOVI RAZCVET NAŠE POKLICNE KULTURE

Eno bistvenih vprašanj celotne naše kulture je danes prav problem občinstva. Samo kulturna rast množic lahko zagotovi tudi razcvet naše poklicne kulture. Zato bi morale tudi naše poklicne kulturne ustanove stremeti, da se čimbolj približajo delavcem, da ne ostajajo zgolj v lastnih hišah, ampak da grede tudi občinstvu nasproti. Bil bi krivičen, če ne bi priznal naporov, ki jih zadnje čase kažejo naša poklicna gledališča, da bi si z gostovanji pridobila novo občinstvo in spoznala z gledališkimi stvaritvami tudi tiste, ki ne žive v naših kulturnih središčih.

Seveda je tudi dolžnost sindikalnih podružnic, da delavce usmerjajo v osrednje kulturne ustanove, v stalne gledališke hiše, v galerije in muzeje, da prireajo skupne obiske posameznih prireditelj, da so pobudniki razgovorov o kulturnih problemih – ne samo v Križankah – in da na take razgovore vabijo tudi ugledne kulturne delavce, da bi jim na živ in razumljiv način prikazali, kako je nastala neka umetnina, kakšen je njen pomen. Če bi sindikat skrbel za takšno tesno sodelovanje s poklicnimi kulturnimi ustanovami, potem se ne bi zgodilo, da bi nekeje odklonili gostovanje Slovenskega narodnega gledališča iz bojazni, da bi potem krajevna amaterska skupina ne imela več gledalcev.

O tem, kako si pridobiti novo občinstvo, bi morali – kot sem že dejal – več razmišljati naši kulturni delavci. Ne samo gledališki, tudi drugi – naši glasbeniki, upodabljajoči umetniki, književniki. Če so res iskreno zavzeti za kulturo slovenskega naroda, potem ne bi smeli prepuščati odgovornosti za kulturno rast našega človeka samo drugim, posebno našim delavcem v prosvetnih društvih, ki jim sicer večkrat nekateri oporekajo kulturnost. Čeprav so pogosto prav ti tisti nesebičnejši, ki njih kulturno tvornost posredujejo množicam. Zato ni nekulturno pričakovati, da bodo tudi kulturni delavci sami razmišljali in iskali poti, kako bi približali svoje kulturne stvaritve čim širšemu občinstvu.

Tak živ stik kulturnih delavcev z našim delovnim človekom bi bil gotovo koristen: delavci bi kulturno obogatili, oplaali pa bi tudi kulturne ustvarjalce, ki bi globlje začutili njih potrebe delavcev.

In lestvica tih potreb je silno široka. Na to radi pozabljamo. Zato pogosto ostajajo določene potrebe nezadovoljene. Zlasti vse preveč zanemarjamo zabavni del naše kulture ustvarjalnosti. Še vedno se podcenjuje ta del kulturnih prizadevanj in pogosto se

človeku družbeno obzorje. Pomen knjižnic in čitalnic bi nujno narasel in ob njih bi se postopno razvilo živahno družabno življenje. Le-te bi lahko postale za odrasle prav tako privlačne, kot je na primer pionirska knjižnica v Ljubljani za otroški svet. Kino bi tudi ne bil samo pridobitno podjetje, ampak bi postal odlično sredstvo za izobraževanje; društva bi se čutila odgovorna za dober spored in za filmsko vzgojo; ob filmih bi prirejala živahne razprave in mladina ne bi bila tako slabo zastopana v naših društvih, kot je bila doslej.

O DRUŽBENIH SREDSTVIH ZA KULTURO IN PROSVETO NAJ SE JAVNO ODLOČA

Občinski sindikalni sveti bi naj bili nosilci take, nove usmeritve kulturnega dela v svojem območju. Občinski zbori proizvajalcev pa bi morali gnotno podpreti tak kulturni razvoj. Koristni bi bili enotni občinski kulturni skladi, da ne bi podjetja razdaljala sredstva po presoji posameznikov, da se ne bi drobile razpoložljive vsote, da bi se denar res smotno trošil. Če govorim o enotnih občinskih kulturnih skladih seveda ne mislim na proračunske sklade, ki naj bi jih ustanavljali ljudski odbori po ne vem kakšnem ukazu od zgoraj in ki naj bi – kakor si nekateri preprosto mislijo – na mah rešili vse tegobe prosvetnih društev. Ne, mislim na tista sredstva raznih gospodarskih in družbenih organizacij, ki so jih leta doslej namenila za prosveto in kulturo, a so se porazgubila na vse strani, ne da bi javnost vedela, od kod so prišla in kam so šla. Sindikati bi se morali na sploh zavzemati za to, da se o družbenih sredstvih, ki gredo za prosveto in kulturo, javno odloča, po temeljiti in javni razpravi o kulturnih potrebah in zahtevah. Povsod bi bilo treba zahtevati javni obračun, za kaj so se sredstva potrošila.

Zalostne pa so ugotovitve, da revnejše občine bolj podpirajo razvoj knjižnic in čitalnic kot pa bogatejše in industrijsko razvite občine. Ali niso za to zanemarjanje kulturnih potreb v delavskih središčih odgovorni tudi sindikati? Na sploh pogrešamo v naših delavskih središčih neke ustajene in smotne skrbj za kulturni razvoj prebivalstva. Imamo primere, da gradimo veličastne stavbe, ki so čez mero potreb in krajevnih zmogljivosti, hkrati pa stokamo, kako nam ta ali oni prosvetni dom razpada, kako ne moremo vzdrževati poslopij in kako nam vsepovsod manjka družabnih prostorov. Sindikati bi bili dolžni kritizirati take pojave in opozarjati na škodo, ki jo družba trpi zaradi domišljavih načrtov posameznikov ali pa zaradi brezbrilnosti za skupno imetje. Nad domovi in dvoranami bi morale prevzeti skrb občine, neposredno upravo nad njimi pa posebna družbena telesa.

Toda, če govorimo o tem, da bi morale občine prevzeti gnotno skrb za kulturne domove in knjižnice, s tem ne mislimo, da bi jih moral nekdo zvrha zavezati, da dodele zanje točne določene vsote. Kaj takega so nekateri pričakovali od zakona o ljudskih knjižnicah, ki prav zaradi takih pričakovanj še ni bil sprejet. Takšnih, v bistvu uradniško zamišljenih rešitev za razvoj naših knjižnic in sploh kulturnih ustanov ni in ne more biti. Rešitev bo le v tem, da bomo čim bolj vzpodbujali zanimanje našega delovnega človeka za knjigo, da mu bomo s knjižnico in s kulturnim delom ob njej res zadovoljevali njegove duhovne potrebe. Potem tudi ne bo težko nekoga prepričati o tem, da je knjižnici potreben denar.

SAMO KULTURNA RAST MNOŽIC LAHKO ZAGOTOVI RAZCVET NAŠE POKLICNE KULTURE

gleda nanj kot na kulturno pohujšanje, ki meče črno senco na čisto, visoko kulturo. Toda naše kulturne odličnike nič ne moti, če si mora naš delovni človek iskati zabave drugod, zelo pogosto v gostlini, ker nima druge izbire. Najdejo se tudi društva, ki zviška gledajo na zabavne kulturne prireditve, pripravljene pa so prirediti zabavo z znanim in obveznim »za jedajo in pijačo poskrbljeno«, kajpada z opravičilom, da bodo z izkupičkom krili stroške prave kulture. Takšno dvoličnost bi bilo seveda treba odločno iztržiti iz naših društev.

Zato torej ni dovolj, da iščemo samo nove, žive oblike, da bi se približali delavcu, ampak je treba tudi vedeti, kaj naš delavec potrebuje, kaj hoče. Spremeniti bomo morali tudi naše sporede in dati tudi novo vsebino oblikam našega kulturnega dela.

KAKO PREŽIVLJAMO PROSTI ČAS

Sindikati bi morali biti pobudniki resnih analiz o tem, kako naši delavci preživljajo prosti čas, analiz, podobnih tisti, ki jo je pred časom na pobudo republiškega sveta opravila skupina študentov z naše univerze. Le tako, če bomo dobro vedeli, kakšne so potrebe delavcev in kakšne so njih možnosti, bomo lahko vodili smotno kulturno politiko. Sploh bi se morali studiozno lotovati dela in iskati sodelavce tudi med našimi znanstveniki s področja družbenih ved. Bil naj bi pobudnik raznih socioloških raziskav, da bi lahko na res znanstvenih izsledkih gradili naše izobraževalno, prosvetno in kulturno delo. Vsekakor je za nami čas improviziranja in kampanjskega načina dela. Sindikat bi moral biti še bolj kot doslej vpliven činitelj naše prosvetne in kulturne politike in podpirati vsakršno prizadevanje, ki naj bi delavca duhovno osvobajalo in razvijalo njegove ustvarjalne sposobnosti.

SLABOTEN VPLIV SINDIKATOV NA LOKALNO ČASOPISJE

Za konec še besedo o tisku. Mnoga naša podjetja izdajajo vestnike, ki so zgolj za notranje obvestilo, nekatera pa tiskajo liste, ki so širšega pomena in imajo politični značaj. Ta tisk je kar številen in resna sila, vredna, da jo upoštevamo. Toda sindikati imajo nanj pogosto zelo slaboten vpliv. Pretežno ga usmerja upravno vodstvo podjetja in zato je bolj glasilo maloštevilnega vrha v

(Nadaljevanje na 7. strani)

VLOGA IN MESTO SINDIKATOV V KOMUNI

(Nadaljevanje s 5. strani)

Ima od skupnega števila 156 članov raznih svetov pri občini le 6 delavcev ali 3,6%; Slovenska Bistrica ima od 105 članov raznih svetov le 10 delavcev ali 9,8%; občina Slovenj Gradec ima od 100 članov svetov le 10 delavcev itd. V skupnem merilu okraja Maribor kot industrijskega razvitega je le 11,9% delavcev iz neposredne proizvodnje. Ta odstotek se sicer nekoliko zviša, če vanj vštejemo tudi mojstre, obratovodje, vendar pa to ne more v celoti opravičiti pomanjkljivosti, ki se kaže v premajhni udeležbi neposrednih proizvajalcev – delavcev v mehanizmu občinske samouprave.

VEČ POLITIČNE VSEBINE V DELO ZBOROV PROIZVAJALCEV

Pri uveljavljanju našega komunalnega sistema imajo zelo veliko vlogo zbori proizvajalcev kot izrazito delavska institucija v veliki večini okrajev, občin in republik. Pomembnost te njihove vloge ne izvira samo iz njihove idejno politične zrelosti, temveč tudi iz tega, ker ta forum popolnoma enakovredno odloča o vseh bistvenejših predvsem materialnih vprašanjih občinske politike. Prav zaradi tega morajo biti sindikati zainteresirani na tem, da se zbori proizvajalcev v polni meri uveljavijo. Prekratek je čas od njihove izvolitve pa do danes, da bi lahko dali izčrpeno analizo o njihovem delu. Toda že dosedanja delo je pokazalo, da so ti organi pri naših komunah pomembni činitelji. Ze v kratkem času svojega obstoja so se uspešno uveljavili v celi vrsti primerov, ko se je kazalo, da razvoj ne gre v zaželeni smeri. Uspešno reševanje nepravilnosti v politiki nagrajevanja, norm, uspeša mobilizacija delavskih samoupravnih organov pri skupnem reševanju komunalnih

problemov itd., vse to daje polno zaupanje, da bodo odigrali vlogo, ki jim je namenjena.

V delo zborov proizvajalcev moramo vnesti več politične vsebine. Kot izrazito delavska institucija morajo ti organi dejansko postati realizator take politike, ki bo, upoštevajoč materialne možnosti, v skladu z našimi družbeno političnimi smotri, ki jih zasledujemo. To pa zahteva najširše povezave s sindikati kot organizirano politično silo, ki morajo biti živa vsakodnevna vez med članstvom v kolektivih, organih delavskega upravljanja in zbori proizvajalcev. Le taka živa, nenehna vsakodnevna vez je lahko izvor, iz katerega bodo črpali nove ideje, nove spodbude za svoje delo. Vsako odvajanje bi hromilo njihovo dejavnost, birokratske težnje posameznikov iz aparata ljudskih odborov pa bi v takih okoliščinah naše ugodna tla za svoje uveljavljanje.

Vsak formalizem v njihovem delu, ki se včasih kaže v togosti pri obravnavi, v težnji, da se drže zgolj dnevnih redov, četudi se rodijo aktualna vprašanja, bi bil škodljiv. Vsa vrednost razprav ni samo v tem, da se stvar zaključuje z zakonom, odlokom ali uredbo. Več razprav o aktualnih političnih gospodarskih problemih, četudi niso predvideni v dnevnih redih, ne pomeni, da smo zboru proizvajalcev zreducirali na raven diskusijskih krožkov. Zakoni, urede, odloki so sicer bistveni sestavni del dela zborov proizvajalcev, kar pa ne pomeni, da ne bi mogli uspešno koristiti tudi druge oblike dela. Racionalno ne izkoriščanje investicijskih in dela amortizacijskih skladov, njihova smotrna kombinacija in zbiranje teh skladov v povezavi s skladi komunne odpira široke možnosti ne samo za pametno in načrtno rekonstrukcijo strojnih naprav, katerih iztrošenost je pogosto eden od vzrokov upadanja ekonomske rentabilnosti podjetij na posameznih področjih, temveč

Kadrovski in organizacijski problemi

V organizacijskih in kadrovskih zadevah v sindikatih razmeroma pogosto razpravljamo. Zato so kadrovski in organizacijski problemi dokaj jasni. Zdi se, da je struktura organizacije v redu in da odgovarja družbeni aktivnosti v srednjih prilikah, ker omogoča sindikatom uspešno družbeno delovanje. Podobno je glede kadra. V sindikatih smo lani popisali vse izvoljene odbornike in vsestransko proučili celotno kadrovsko problematiko. O teh ugotovitvah govori poročilo o delu republiškega sindikalnega sveta na straneh od 8 do 12. Zaradi tega se zdi, da je najsmotnejše, če se v naši razpravi zaustavimo predvsem ob nekaterih problemih načina in metode dela organizacij in če s tega vidika razmislimo tudi nekatere praktične organizacijske in praktične probleme.

Na drugem običnem zboru Zveze sindikatov Slovenije je bil izvoljen 63-članski republiški svet in 3-članski nadzorni odbor. Na I. plenarni seji republiškega sveta je bilo izvoljeno 23-člansko predsedstvo in petčlansko tajništvo republiškega sveta. V teku poslovne dobe je bil izvoljen na III. plenarni seji republiškega sveta za predsednika tovariš Stane Kavčič, ker je dotedanji predsednik tovariš Janko Rudolf podal ostavko na dolžnost predsednika republiškega sveta, prevzel je namreč dolžnost sekretarja Socijalistične zveze delovnih ljudi Slovenije.

Na območju republiškega sveta je sedaj organiziranih 2663 sindikalnih podružnic, 113 občinskih, 9 okrajnih sindikalnih svetov ter 28 republiških odborov strokovnih sindikatov in društev, ki imajo status sindikata.

73,4 Odstotka zaposlenih je organiziranih v sindikatih

Po podatkih zavoda za socialno zavarovanje Ljudske republike Slovenije je bilo na področju Slovenije v letu 1957 v rednem delovnem razmerju 399.106 oseb. Od skupnega števila zaposlenih je konec leta 1957

bilo včlanjenih v sindikate 298.808, kar je razvidno iz statističnih podatkov, napravljenih na podlagi vplačane članarine. To pomeni, da je sedaj organiziranih v naših sindikatih samo 73,4% zaposlenih.

Konec decembra lanskega leta je bilo stanje organiziranih po okrajih sledeče: Celje 75,8%, organiziranih, Gorica 60,3%, Koper 66,2%, Kranj 76,6%, Ljubljana 74,2%, Maribor 75,6%, Novo mesto 68,1%, Murska Sobota 64,6%, Trbovlje 75,2%.

Pri podrobnem iskanju vzrokov za padanje števila članov je republiški svet ugotovil, da je odstotek članstva v primerih z zaposlenimi najnižji v tistih strokah, ki imajo razdrobljene podružnice in tako ostaja del zaposlenih neorganiziranih in da je število članstva nesorazmerno nizko v nekaterih gospodarsko manj razvitih krajih.

Meseca maja leta 1957 je bilo v tedanjem kočevskem okraju le 51,6% zaposlenih vključenih v sindikatih, na področju murskosoboškega okraja le 52%, na področju goriskega in bivšega ptujskega okraja le 55% organiziranih od zaposlenih. Ta pojav da slutiti, da v organizacijah ni dovolj zajet tisti del delavstva, ki prihaja s podeželja v podjetja, ki se še v nekega smislu počuti bolj kmet kot pa delavec. Tudi decembrski pregled kaže, da se stanje prav v teh okrajnih sindikalnih svetih ni mnogo popravilo. Na področju okrajnega sindikalnega sveta Gorica je bilo v decembru še vedno le 60,3% organiziranih. Na področju okrajnega sindikalnega sveta Murska Sobota je vključenih v sindikat komaj 64,6% zaposlenih, na področju okrajnega sindikalnega sveta Koper pa komaj 66%, 68% pa je vključenih v sindikat od zaposlenih na področju okrajnega sindikalnega sveta Novo mesto.

Tudi v mestnih industrijskih središčih niso rezultati glede tega ugodni. Najvišji odstotek organiziranih nasproti zaposlenim so dosegli na področju okrajnih sindikalnih svetov Kranja in Maribora. Vključili so 76% zaposlenih. Tudi v teh središčih bi se dalo še na področju vključevanja v sindikat mnogo narediti. Vsekakor laže kot pa v gospodarsko zaostalih krajih.

Slabo delo podružnice in neurejeni odnosi v podjetju so pogosto vzrok za to, da ostajajo delavci neorganizirani

Vzrok nizkemu odstotku včlanjenih v mestih in v industrijskih središčih so le redko tudi nemogoče organizacijske oblike nekaterih podružnic v težnji, da bi laže držali stik s sindikalnimi podružnicami. Tako so n. pr. sindikalni sveti združevali manjše sindikalne podružnice iste stroke na večjih področjih v eno organizacijo. Pri tem pa so šli čisto preširoko. Take sindikalne organizacije se zaradi kompliciranega sestava redko sestajajo, mnoge samo tedaj, kadar imajo letni občni zbor. Povsem razumljivo je, da ostane zato nekaj ljudi okrog teh organizacij neorganiziranih. V takih organizacijah ne more biti niti smotrna politična, ne organizacijska dela.

Tudi v večjih podružnicah, posebno tam, kjer so proizvodni izdelki razčlenjeni, mogoče celo razvrščeni na večja področja, nimajo pa vpostavljenih grupnih poverjenikov ali podoborov po oddelkih včlanjevanje zelo počasi napreduje. Vključevanju članstva v sindikalne organizacije moramo v bodoče posvetiti večjo skrb. Gre za več kot četrtino zaposlenih, ki niso člani sindikata. Poleg tega pa moramo sproti zajemati vse, ki na novo prihajajo v delovni odnos, zlasti mladino.

V zvezi s tem je nujno, da sindikalni sveti in upravni odbori podružnic najpogosteje v teku prvega polletja proučijo stanje članstva na svojih področjih in da podvzamejo vse potrebno, da se stanje izboljša. Poleg organizacijske utrditve sindikata bo treba okrepiti tudi agitacijo in propagando, kar zlasti pogojaš v manjših organizacijsko razcepljenih podružnicah in skoraj v vseh podeželskih organizacijah.

Izjava posameznikov, češ, »kaj pa imamo od sindikata«, niso vselej brez podlage. Na običnem zboru neke podeželske sindikalne organizacije se je neki neorganizirani delavec tako opravičil, zakaj ni član sindikata, da je ta izjava nudila boljše podlago za razpravo in sklepe občnega zbora kot pa poročila predsednika podružnice. Nizkega števila organiziranih niso vselej krive nezavednost delavcev in organizacijske pomanjkljivosti, marveč neredko neurejeni odnosi v podjetjih, kakor tudi v sami sindikalni organizaciji.

Vsebinska zadnjih občnih zborov sindikalnih podružnic nas opozarja, da je trdnost teh organizacij v njihovih stališčih nekoliko zakolebala. Bilo je sicer mnogo kritike okrog trgovine in onih podjetij, ki so delila prekomerne plače ali neopravičene premije. Vse premalo pa je bilo marsikje razprave o nepravilnostih v njihovih podjetjih, o nepravilnih odnosih do ljudi v nižjih podjetjih, kakor tudi ni bilo dovolj jasnih in odkritih pripomb na razmere v svojih podjetjih glede nagajevanja, premiranj itd. S tem v zvezi so bili ti občni zbori sindikalnih podružnic vsebinsko nekoliko slabši od onih v prejšnjih letih.

Glavno je: kam je usmerjena sindikalna podružnica

Spričo prehajanje čedalje večih političnih in gospodarskih pooblasti na delovne kolektive je izredno važno delo sindikalnih podružnic. Gledano s tega stališča se nam zdi, da so nekatere naše podružnice vse premalo živne in premalo dinamične. Navadno zaključujemo, da je temu vzrok kadrovska šibkost odborov in podružnic. Nesporno, da je v tem en del resnice; osnovno pa je vendar to, kam je podružnica s svojim delom orientirana. Glede tega smo največje preozkije, če nam to na najrazličnejše načine kaže.

V čem se kaže ta ozkija? V prenekanterem podjetju razumejo pod nazivom »sindikatske« ali »podružnice« dve ali tri ljudi, ki pred-

stavljajo to organizacijo, jo zastopajo v vseh organih in društvih. Navadno odgovarjajo ti posamezniki politično in operativno za vse, kar se pod imenom sindikalne podružnice dela. Če nekdo graja sindikat, potem vsi mislijo na tistih nekaj odborovnikov, ki drže sindikat pokonci. Teh nekaj tovarišev potem v kolektivu uporabljajo za vse akcije in za vse tisto delo, ki ne sodi v noben sektor upravnega ali družbenega delovanja. V tem je tudi glavni izvor prakticizma v sindikatih in od tod izvira tudi praksa, da se potem sindikalne podružnice ob zelo živih političnih in gospodarskih problematikah kolektiva ukvarjajo z nevažnimi in postranskimi posli.

V dobrih meri je tak način delovanja sindikalnih podružnic tudi kriv za mnoge kadrovske težave. Zato zelo pogosto v podružnicah izbirajo za odbornike, na katerih sloni delo organizacije, tiste delavce, ki niso povsem trdno navezani na delovno mesto in ki ne delajo po normi, ki kratkotalo tudi med delom lahko skočijo sem ali tja. Zaradi take kadrovske politike se omenjeni odborniki potem čutijo bolj odgovorne operativnemu vodstvu podjetja kot pa kolektivu. Na ta način marsikje potem sindikalna podružnica izgubi tisto notranjo politično in delavsko vzdušje in postane gola transmisija upravnega vodstva.

Sestanki so koristni in potrebni, toda to ni vse sindikalno delo

Ozek koncept dela sindikalne podružnice pa se nadalje kaže v tem, da je v mnogih organizacijah skoraj edina oblika družbene aktivnosti članski sestanki. Nobenega dvoma ni, da so sestanki članstva koristni in potrebni. V posameznih organizacijah jih še prerediti smejemo. Toda vse delo organizacije oklepijati samo na sestanke, to ni dobro. To siromaši pestrost dela, to mrtvi družbeno aktivnost. So primeri, da odbornik podružnice odgovori članu, ki ga vpraša za to, ali drugo pojasnilo, enostavno takole: »Zakaj

Občinski sindikalni svet mora biti iniciator konkretnih akcij

V zasnovi celotne dejavnosti sindikatov v naših družbenih razmerah se zdi, da je osnovni člen v organizacijskem mehanizmu občinski sindikalni svet. Ta je namreč inspirator in nosilec konkretne akcije sindikatov v praktičnem življenju. Republiški organi in deloma tudi okrajni organi morajo odrediti predvsem pravilno orientacijo organizacije za delo, morajo napraviti splošne politične in ekonomske zaključke in odrediti splošen program dela. Toda, vse te zadeve, pa naj so še tako prav in v redu zasnovane, ostajajo prazne besede, če ni organizma, ki bi v duhu take orientacije sprožil konkretne akcije. Tak organizem je v našem sistemu občinski sindikalni svet. Toda, ne gre samo za to, da občinski sindikalni svet sproži družbene akcije. Biti mora tudi motor in konkretni akcijah. Prav občinski sindikalni svet je tisti organ, kjer se morajo splošna načela in ugotovitve, splošne težnje itd. preliti v konkretno akcijo.

Zato sta neverjetno važna zasnova in način dela občinskih sindikalnih svetov. Ti organi predvsem ne smejo biti samo podaljšek v razlaganju splošnih ugotovitev, napačnih in v višjih vodstvih, ampak morajo te ugotovitve dobesedno prekvatiti v konkretne akcijske koncepte in na njihovi osno-

Referat Rudiya Gantzitija

ne vprašati na sestanku? Tam je mesto za razprave. Na sestanku se bomo pogovorili. To ustvarja uradne odnose med organizacijo in člani in marsikdaj tudi slabo vpliva na celotno vzdušje v kolektivu. V takih primerih se namreč tudi potem na sestankih razgovarjajo stvari, ki bi jih lahko razjasnili v medsebojnih razgovorih in pomenkih.

Vodstva sindikalnih podružnic se bodo morala zato vse bolj naslanjati na članstvo. Poleg tega pa je nujno, da o vseh nalogah sindikata sklepa celotni odbor, o važnejših ukrepih pa bi ne bilo slabo, da bi sodeloval celoten kolektiv, odnosno članstvo. Praksa nekaterih odborov, da predsednik ali tajnik organizacije ukrepa, ne da bi o tem preje sklepal celotni odbor podružnice, in pristajata, ne da bi o tem problemu preje zavzelo celotno vodstvo sindikalne podružnice svoje stališče, je nevdržna.

Taki odborniki nujno zdrijo na prakticizem, se odtrgujejo od množic, čisto ne ločijo več, kaj delajo prav in kaj narobe. Ti odborniki so zaradi tega brez ugleda in tudi nimajo opore v članstvu. Samo nad ob množici osamljenim odbornikom je mogoče izvajati represalije.

RUDI GANTZITI, ČLAN TAJNIŠTVA REPUBLISKEGA SVETA SINDIKATOV SLOVENIJE

Zaradi tega je treba tam, kjer tega še ni, notranje utrditi sindikalne organizacije in vpeljati kolektivno delo odborov. Odbornike je treba pripraviti do tega, da se bodo čutili odgovorne za svoje delo pred člani. Uveljaviti je treba prakso, da bodo vsi predstavniki kolektiva, sindikalni odbori, kakor tudi organi delavskega upravljanja v določenih obdobjih poročali ljudem o svojem delu.

Kljub temu, da imamo v sindikalnih vodstvih podružnic sorazmerno mlad kader (okrog 31% jih je bilo ob popisu komaj eno leto v odboru, nad 50% odborovnikov v sindikalnih podružnicah jih je starih do 30 let, so podani vsa pogoji, da podružnice rešujejo osnovne naloge. Morda imajo ti ljudje nekaj manj izkušenj in rutine pri raznih nastopih, nimajo pa ti mladi ljudje raznih napak, ki se držijo starih še iz prejšnje dobe. Ob primernih pomoči sindikalnim podružnicam so podani vsi pogoji za uspešno delo. Izkušnje naše revolucije nas uče, da smo vedno in povsod uspevali v naših podvigih in to s takimi ljudmi kakršni so bili.

Na področju republiškega sveta deluje 113 občinskih sindikalnih svetov. Izmed teh v 11 deluje po en stalni odbornik, v šestdesetih pa delajo honorarno. Administrativnih uslužbencev je zaposlenih stalno 14, a 43 pa jih dela honorarno. Ta stalež uslužbencev je tu potreben za redno finančno poslovanje, odvod članarine, saj se pretaka preko teh organov mesečno ca. 15 milijonov dinarjev.

vi sprožiti akcije. Prav tako ne smejo biti občinski sveti ne mehanična transmisija organov komune, niti ne neke vrste družbeni posredovalec podjetij v odnosu na organe komune. V perspektivi bi morali postati občinski sveti družbeno politična središča, centri, kjer bi se delavci neprestano zbirali, kjer bi se odvijalo dinamično družbeno življenje. V teh centrih naj bi tekli razgovori o vsakem problemu in zapletu, ki se pojavi. Sem naj bi hodili delavci iz tovarn na razgovore, na izmenjave miselnosti. Tu naj bi se presvajale kritične pripombe na posamezne pojave, ravnanje posameznikov itd. Kratkotoma: če bi se v nekega podjetja nekaj dogodilo, bi se o stvari moralo čez nekaj ur razpravljati v tem centru. Naslednjega dne pa bi javnost v komuni morala že zvedeti za stališče sindikata, organizacija pa bi morala že sprožiti svojo akcijo.

Uspešen razvoj občinskih svetov v tej smeri, za delo na tak način pa je odvisen od več činiteljev. Predvsem je treba širše zasnovati sam aktiv občinskega sveta. Ta ne sme biti omejen na nekaj odborovnikov, slično kot se to kaže v posameznih podružnicah. Občinski sindikalni aktiv morajo sestavljati dejansko najboljši delavski kadri in delo si morajo med seboj smotrno porazdeliti.

ZA DELO MORE IMETI OBČINSKI SINDIKALNI SVET VSAJ NAJOSNOVNEJŠE GMOTNE POGOJE

Poleg tega pa je občinskimi svetom nujno potrebno ustvariti določene materialne pogoje, da bodo zmogli razviti omenjeno aktivnost. Občinski sindikalni sveti so trenutno v večini primerov brez za to ugodnih pogojev. Njihov sedež se najpogosteje stiska v neki pisarnici, ki je urejena za administrativno poslovanje, kjer se izpolnjujejo obrazci, zbira članarina, sprejema in oddaja pošta in kjer najtežje sploh ni prostora za nemošen razgovor niti manjše skupine odbornikov. Taki prostori, ki si jih sindikalni svet zelo pogosto deli še z drugimi družbenimi organizacijami, dajejo sindikatu uradniški, papirnati prizvok. Delavec se na sedežu sindikata počuti v pisarni, ne pa v prostoru, kjer teko sproščeni razgovori. V perspektivi torej v nekaj letih, bi morali občinski sveti dobiti nekaj svojih družbenih prostorov, ki bi bili na nek način klubsko urejeni. Tu naj bi se delavci zbirali. Seveda bo treba videti, kje naj bodo taki centri, taka družbena žarišča. Ponekde bo to v eni ali drugi tovarni. Druge bo tako žarišče postal kulturni dom. V nekaterih primerih bo potrebno šele primerno urediti prostore za tako žarišče. To je stvar konkretnih pogojev. Važno je, da v tej smeri začnemo delati. Poleg tega je treba občinske svete tudi kadrovsko razširiti, ne ožiti teh organov. Nasprotno, ti organi naj bodo čim številnejši, vendar pa istočasno čimbolj akcijski in gibčni.

Pri dajanju pomoči sindikalnim podružnicam, zlasti ko gre za urejanje odnosov do

večjih tako imenovanih bivših zveznih podjetij, pa naletijo občinski sindikalni sveti tudi kdaj na težave. Zgodi se, da vodilno osebo teh podjetij sploh odklanja stik z njimi, češ, da se oni razgovarjajo samo na »višjih nivojih«. V takih primerih bo treba občinske sindikalne svete tudi podpreti z najvišjega mesta.

OKRAJNI SINDIKALNI SVETI — USMERJEVALNA VODSTVA

Delo okrajnih sindikalnih svetov postaja s prehodom cele vrste pooblastil na občine vse bolj usmerjevalnega značaja, obenem pa so lahko krepka opora občinskim sindikalnim svetom. Proučevali naj bi vse bistvene pojave na svojem področju, delali analize in pravčasno ukrepali, kakor pač bodo narokovale potrebe. Zelo mnogo bi lahko pomagali občinskim sindikalnim svetom v težnjah, da se uveljavljajo delavci v zbiorih proizvajalcev, kakor tudi da v danih primerih audijo preko občinskih sindikalnih svetov pomoč sindikalnim podružnicam. Konkretno kaj in kako je odvisno od konkretnih razmer in potreb. Nekatere bo morda zadostovalo, da okrajni sindikalni sveti občinske sindikalne svete samo usmerjajo v njihovem delu, druge bo treba njih same, to je, občinske sindikalne svete organizacijsko utrjevati. V tem pogledu je stanje na terenu zelo pestro in bo še dokaj dela.

Na občnih zbiorih občinskih sindikalnih svetov smo ugotovili, da so bili v preteklem obdobju nekateri občinski sindikalni sveti v industrijsko manj razviti okrajih do neke mere pozabljeni. Res je, da tam ni velikih problemov, politično bi pa prav tam ti organi mnogo prispevali.

Mesto strokovnih sindikalnih vodstev v našem družbenem življenju

Zaradi predvidenih reorganizacij v sindikatih, o katerih so tekle razprave nekaj let sem, pa tudi da se bolj razširi dejavnost sindikatov na volonterje odnosno na širši aktiv, predvsem pa zaradi stalnega pomanjkanja finančnih sredstev, se je stalež stalnih odborovnikov v sindikatih nenehno nižal. V tem pogledu se je najbolj znižal stalež odborovnikov pri republiških strokovnih sindikatih, 19 pomembnih republiških odborov strokovnih sindikatov in društev, imajo 11 stalno zaposlenih odborovnikov, 6 odborovnikov pa dela honorarno. Vsi ostali odborniki delajo volonterko. Tukaj primanjkuje tudi administrativnih uslužbencev tako, da to stanje resno ovira redno delovanje teh organov. Ureditve teh vprašanj pri republiških odborih zaradi pestrosti teh organov ni enostavna. Obstajajo razlike teh organizacij po obširnosti in specifičnosti posameznih strok. Za ilustracijo primerjajmo republiški odbor kovinarjev s 34.800 članov, z republiškim odborom grafičarjev, ki šteje komaj 3500 članov.

Smotrna rešitev tega vprašanja bi bila v tem, da bi se sorodni republiški odbori strokovnih sindikatov združili. Združili so se že republiški odbor tekstilcev in republiški odbor usnarjev, republiški odbor metalurgov in republiški odbor rudarjev. Republiški odbori strokovnih sindikatov železnice, poštarjev in republiški odbor ločnega prometa snujejo sindikalno federacijo. V takih združenjih republiški odbori odnosno v sindikalnih federacijah bi bili podani boljši pogoji za nastavitve plačanih odborovnikov, kakor tudi kvalitativnih uslužbencev.

Spričo nalog, zlasti okrog nagajevanja, normiranja, premiranj analitske ocene delovnih mest strokovne vzgoje in drugih nalog, bodo republiški odbori strokovnih sindikatov imeli še ogromno dela. Izkušnje okrog reševanja problemov, okrog tarifne politike in zgoraj navedenih nalog dokazujejo, da zaenkrat sindikalni organi v komuni, kakor tudi podružnice v podjetjih še niso sposobni v celoti obvladovati vseh teh problemov za vso pestrost teh strok. Republiški svet in republiški odbori strokovnih sindikatov bodo morali preko občinskih sindikalnih svetov sindikalnim podružnicam pri njihovem delu sistematično pomagati. V zvezi s tem je prav tako nujno, da se kadrovsko okrepi republiški odbori strokovnih sindikatov. Taki republiški strokovni odbori bi se morali odločneje boriti preko okrajnih in občinskih sindikalnih svetov za posamezna stališča in politiko v strokah.

Republiški odbori bi se morali predvsem osredotočiti na tiste posebnosti in skupnosti, ki se kažejo v posameznih strokah. Tu pridejo predvsem v poštev osnovni okvirji tarifnih pravilnikov, premijske osnove, organizacijske varnosti pri delu in drugi podobni normativni dela. Tu gre za to, da sindikati poleg splošnih pricipov povedo tudi katera konkretna merila in organizacijske oblike so dobre in katere ne. Gre torej za praktične in konkretne družbene norme, ki jih je treba izdelati za odnose in organizacijo v posameznih strokah izhajajoč pri tem z enotnega družbenega koncepta. Če bi republiški odbori tako svoje delo znali pravilno vkladiti s tistimi konkretnimi akcijami, ki jih vodijo občinski in okrajni sindikalni sveti, potem bi se lahko izognili marsikaterim negativnim posledicam, ki jih čisto povzroča njihovi vertikalizem, to se pravi, povezava med podružnico in republiškim odborom strokovnega sindikata. Tak vertikalizem je neredko pripeljal do tega, da je republiški odbor prišel pred kolektiv s popolnoma drugimi načrti in predlogi od tistih, ki so se kazali kot najbolj aktualni in preči ob tem času, v tem kolektivu. Tako neskladnost je vedno imela negativne politične posledice. Republiški odbor strokovnega sindikata je v takem primeru največje naletel na gluha ušesa pri delavcih. Podružnica je dala njegove delovne predloge in načrte v predal in spričo drugih prečihtih problemov v svojem kolektivu pozabila nanje. Delavci pa so se spraševali: kje je naš republiški odbor? Zakaj nas ne podpre, če delamo prav. Če pa se bodo republiški odbori mnogo bolj kot dosedaj pri svojem konkretnem delu znali vključiti v dela okrajnih in občinskih sin-

dikalnih svetov, bodo vsi taki negativni pojavi takoj odpadli.

Akcijsko sposobnost za izvedbo osnovnih nalog stalnih odborovnikov močno hromi dosežanja praksa zastopstev sindikata v raznih komisijah, upravah in podobnih organih družbenega upravljanja. Prav isto se ponavlja pri okrajnih ljudskih odborih, kakor verjetno pri občinah. Okrog 20 je takih dolžnosti sindikatov, ki so jih sedaj upravljali stalni odborniki republiškega sveta in republiški odbor poleg udeleževanja v družbenem upravljanju in sodelovanju v raznih svetih in komisijah v ljudskih odborih.

Pogosto se dogaja, da stalni odborniki teh sindikalnih organov hitijo z ene take seje na drugo, nimajo za vsa vprašanja, ki se tam obravnavajo od svoje organizacije izdelanih analiz, niti čisto ne poročajo organizaciji o delu teh organov. Najbolj škodljivo pri tem je pa to, da sistem teh sestankov in sej ruši delovni program sindikalnih organizacij in zaradi tega neredko ostajajo mnogi važnejše naloge teh odborovnikov neizvršene. Potrebno bi bilo, da republiški svet kakor tudi občinski in okrajni sindikalni sveti prouče to vprašanje in na svojih področjih razvrstijo te naloge na širši sindikalni aktiv.

O VSEH VAŽNEJŠIH ODLOČITVAH NAJ SKLEPA PLENUM

V zvezi s finančnimi težavami, s katerimi smo se borili v zadnjih letih, pa tudi zaradi nepravilnega mišljenja posameznikov, so mnogi republiški odbori strokovnih sindikatov začeli ožiti svoje sindikalne organe. Opuštili so 35 do 45-članske plenumne svojih sindikalnih organov ter se zadovoljevali le s predsedstvom od 11 do 19 članov. To prakso so za njimi povzeli tudi nekateri okrajni sindikalni sveti. Ta način dela zelo oži krog sindikalnega aktiva v vodstvu. Stremeti je treba za tem, da poleg občnega zbora sindikalne organizacije, vedno čim širši krog odbornikov, to je plenum, odloča in sklepa o vseh važnejših sklepih in odločitvah. Predsedstvo in tajništvo organizacije naj bi bila samo izvršna organa plenuma. Na ta način imamo možnosti aktivizirati široki krog za delo pripravljenega aktiva, poleg tega pa odločanje tako širokega kroga sugestivno vpliva na sodelujoče, da se čutijo odgovorne za izvedbo nalog, ki si jih postavijo. Praksa je dokazala, da je to najbolj zanesljiva metoda aktivizacije širokih krogov aktiva.

PROBLEMI KULTURNE RASTI DELAVCEV

(Nadaljevanje s 6. strani)

podjetju kot pa glasilo kolektiva ali krajevne skupnosti oziroma občine, če je list hkrati tiskan tudi za občane. Takšna usmerjenost je deloma pogojena s tem, da jih finančno vzdržuje gospodarska organizacija, v njej pa še vedno predvsem odloča uprava, ne pa delavski svet. Prav zaradi šibkosti samoupravnih teles v podjetjih bi bilo treba zagotoviti sindikalnim podružnicam odločujočo besedo v uredniških odborih teh listov.

In še nekaj o Delavski enotnosti. Pri sindikalnih svetih in podružnicah so nekakšni tiskovni odbori in zaupniki, ki naj bi skrbeli za razširitev lista kakor tudi za dopise listu. Na sploh ta mreža kaj slabo deluje in mislim, da tudi ni prav, da se samo posameznikom prepušča skrb za to delo. Naklada lista nikakor ni v ustreznem razmerju s številom zaposlenih oziroma s številom sindikalnega članstva, saj je samo sindikalnih odborovnikov skoro še enkrat več kot znaša število maronikov Delavske enotnosti. Ne bi sicer trdil, da bi bil Delavska enotnost še zelo dober list, vendar je lahko sindikalni delavec že doslej našel v njem dosti pojasnili in odgovorov na vprašanja, ki se je z njimi srečaval v vsakdanjem delu. Vsekakor bi se bilo treba nad tem zamisliti. Kajti brezbržnost do lista je deloma tudi odraz majhnega prizadevanja za lastno izobraževanje in usposabljanje za družbeno dolžnost, ki so jo posamezniki prevzeli nase, ko so postali sindikalni odborniki.

Samo ugotovitve so premalo

V komisiji za proučevanje razmerij v gospodarskih organizacijah in dela sindikatov v njih, v kateri je sodelovalo nad 70 delegatov in gostov, se je razprava omejila v glavnem na tale tri temeljna vprašanja:

Kako v gospodarskih organizacijah ustvarjamo sredstva in kako delimo ustvarjena sredstva in za kaj jih trošimo.

V razpravi o teh vprašanjih so delegati načeno vrsto vprašanj, ki bi jih morali urediti, opozarjali na pravilno zaposlovanje, na smotno delitev sredstev, za krepitev odnosov z zbirno proizvajalci itd. Iz razprave v tej komisiji povzemamo nekaj najbistvenjših ugotovitev, mnenj in predlogov posameznih delegatov.

Delegati delavskega upravljanja in tudi sindikalne organizacije bi morale v podjetjih podrobno pregledati zaključne račune, je dejal tovariš Stane Ota iz Ljubljane. Vendar je bilo moč iz njegove razprave povzeti, da tega marsikje ne morejo storiti. Administrativni kader prekasno izdela bilanco, zato je organom upravljanja in sindikatov čas za razpravo prekratko odmerjen. Tako pride do formalnega sprejemanja zaključnih računov in formalne obravnave drugih važnih vprašanj. Posledica? Slabo gospodarjenje s sredstvi. Če pa kdo graja napake, se dogodi, da je premeščen na drugo delovno mesto, odpuščen itd. Sindikalne organizacije bi morale podpreti tiste, ki objektivno grajajo slabosti, kajti le v tem primeru bodo ljudje še bolj takovostno ocenjevali, ali pravilno gospodarimo.

Tov. Lojze Fortuna iz Ljubljane je opozoril na nesmotno normiranje in nagrajevanje. V ljubljanskem okraju so sicer kolektivni povprečno presegali norme za 15,4%, v posameznih panogah in kolektivih pa dosega 200%. Takšne razlike kažejo na nerealno normiranje. Po njegovem je treba vskladi razmerja v nagrajevanju med panogami in tudi znotraj podjetij. Sindikati bodo morali aktivneje sodelovati pri ustvarjanju in razporejanju sredstev, kajti sedaj so ustvarjena sredstva povsem porabljena za nagrajevanje, čeprav niso nastala zaradi večje storilnosti, znižanja materialnih stroškov in drugih prizadevanj kolektiva.

Precej časa že razpravljamo, kako zvišati delovno storilnost, je dejal tovariš Stanko Glas iz Ljubljane in opozoril na pravilna izhodišča pri tej stvari. Dejal je, da ne gre za fizično naprežanje delavcev, temveč za smotno organiziranje dela. Analiza iz šestih podjetij kaže, da posamezni delavci ustvarjajo precej več kot pred vojno, podjetje kot celota pa še ne dosega predvojne storilnosti. Po njegovem bi morali bolj izkoristiti rezultate sedanje analitične ocene delovnih mest, tako pri organizaciji dela kakor pri urejanju drugih vprašanj, kot so strokovno izobraževanje in podobno.

Ko je govoril o uveljavljanju organov upravljanja v podjetjih, je opozoril na to, da ljudski odbori, kakrat ko razpravljajo o načrtih, zaključnih računih itd., ne povabijo na razpravo predstavnikov organov upravljanja, temveč le direktorja. Takšen odnos seveda ne krepi veljave delavskih svetov in upravnih odborov.

Iz razprave vseh tistih, ki so govorili o gospodarjenju in ustvarjanju sredstev, je moč povzeti tale zaključek: v naših podjetjih je organizacija dela šestkrat slaba. Pojav, da presegamo norme, ki so na evropski višini, ob tem pa je produktivnost podjetja kot celote nižja, nas opozarja, da bomo morali organizacijo dela, določanje meril dela itd. posvečati več pozornosti.

Pri delitvi sredstev v kolektivih marsikaj premalo premislilo, ali jih dele pravilno ali jih uporabljajo za reševanje najbolj perečih vprašanj standarda. Tovariši Bogo Pečan iz Ljubljane je opozoril v svoji razpravi na družbene moralne norme pri razdeljevanju sredstev. Posamezni zbori proizvajalcev trde, da so kolektivni upravičeni do treh plač, drugi pa menijo, da do dveh. Kaj je prav? Po njegovem tu ne gre za šablonske predpise, temveč za trezno presojo, kolikšen del dohodka je ustvarjen po prizadevnosti kolektiva, na osnovi večje storilnosti dela, in koliko sredstev je nastalo zaradi monopolnega položaja in vloge trga.

Tovariši Rado Mikliš iz Ljubljane je opozoril, da razmerja med tarifnimi postavkami niso več samo finančno vprašanje, temveč da konkretno izražajo razmerja med zaposlenimi ljud-

RAZPRAVA V KOMISIJI ZA PROUČEVANJE ODNOSOV V GOSPODARSKIH ORGANIZACIJAH IN DELO SINDIKATOV V NJIH

mi v gospodarskih organizacijah. Po njegovem je napak, če občinski zbori proizvajalcev kolektivom odmerjajo plače, ne posežejo pa v notranjo delitev dohodka, se pravi, ne ugotovijo, kako je dohodek nastal in ne priporočijo organom upravljanja treznejšo delitev.

Tam, kjer pri razdeljevanju sredstev ne poznajo prave mere, je seveda tudi potreben družbeno političen poseg od zunaj.

Tudi v goriskem okraju posamezni kolektivni nesmotno dele sredstva. Na takšne primere je opozoril tovariš Jože Spacal iz Gorice. V enem izmed podjetij je sedaj nimajo potrjenega tarifnega pravilnika, plače pa si vendarle izplačujejo. Njihove tarifne postavke so (vsaj za vodilno osebo) za 30 do 40 odstotkov višje kot drugod. V tem podjetju se sklicujejo na združenje, češ da jim je le-to priporočilo takšne tarifne postavke.

Nevskladnost tarifnih pravilnikov, tarifnih postavk v podjetjih in med podjetji iste stroke ter med strokami povsem razumljivo povzroča nerazpoložnost med delavci. In eden izmed zaključkov komisije je bil, da bo potrebna v tej smeri temeljita družbena akcija.

Tovariši Miha Sepe iz Črnuče je opozoril, da bi smel kolektiv deliti samo tisto, kar je s svojim trudom in prizadevanjem dosegel. Vprašal je, ali je v podjetju mogoče ugotoviti, kako so sredstva nastala, in na to vprašanje je odgovoril takole: V naših podjetjih je uveljavljeno enotno računovodstvo. Ob zaključnih računih velja torej ugotoviti, koliko dohodkov izvira iz povišanih cen, iz ugodnejšega položaja podjetja in koliko zaradi zvišanja storilnosti in smotnejšega gospodarjenja. Sindikalne podružnice bi morale po njegovem vse to budno spremljati in zahtevati, da se sklepi spremene, kadarkoli bi ugotovile nepravilnosti pri delitvi sredstev.

Tovariši Anton Kodrič iz Kopra je opozoril, da odgovorni čimtelji v podjetjih, sindikalna podružnica, organi upravljanja itd., dopuščajo nesmotno delitev prejemkov. Tako je neko podjetje v Kopru razdelilo lani šest plač in letos v januarju spet dve. Vsi v podjetju so se s tem strinjali. V drugem podjetju pa je delavski svet četrtino sklada za premije izločil za premiranje direktorja. Na opozorilo, da delavski svet ni prav ravnal, ker se s takšno delitvijo tudi kolektiv ne strinja, pa so dejali v podjetju, da o tej stvari odloča le delavski svet in nihče drug.

Občinski zbori proizvajalcev po mnenju tovariša Kodriča tudi na tem področju še ne izpolnjujejo svojih nalog tako, kot si želimo. In zakaj ne? Po njegovem mnenju predvsem zato ne, ker so v njih povečini vodilni ljudje iz podjetij in ne delavci iz neposredne proizvodnje. Ti ljudje prepričajo druge člane zbora, da vodijo v njihovem podjetju pravilno politiko. Občinski in okrajni sindikalni svetovi bi morali zborom proizvajalcev, njihovemu načinu dela, posvečati vso pozornost, če kar ob začetku, ko so izvoljeni, in ne tedaj, ko je že prepozno.

Tovariši Martin Zajšek iz Maribora pa je opozoril, da sindikati ne reagirajo pravočasno na napačno delitev sredstev, na-

graevanje itd. Milijonski zneski so bili izplačani za premije, čeprav zanje ni bilo stvarne osnove, marsikje so nesmotno delili dobiček in podobno, vendar so sindikalne organizacije vsemu temu prekasno nasprotovale. Marsikje nastane zaradi nesmotne delitve sredstev nezdravo vzdušje v kolektivu. To vpliva na storilnost dela, vendar na vse to premalo mislimo, kakor, ko o stvareh razpravljamo in odločamo.

Za kaj porabimo v proizvodnji ustvarjena sredstva? Tako se je vprašal v razpravi tovariš Dane Devjak iz Ljubljane in na to vprašanje odgovoril z dvema primeroma. Posamezni kolektiv, je dejal, so zgradili svoje počitniške domove, vendar je v njih letovalo le malo ljudi. Za tiste, ki so prebili v njih dopust, so uvedli še regrese. Dnevna prehrana je stala 300 dinarjev. To ugodnost je izkoristila največ četrtina kolektiva, na dopustu so bili tisti, ki imajo precej visoke plače. Regres, ki je bremenil sredstva kolektiva, je torej uživala manjšina. Sindikalne organizacije marsikdaj ne vidijo, da je to neke vrste izkoriščanje.

Potovanja v tujino so dokaj razširjena. Botrujejo jim tudi sindikalne podružnice, vendar, ali pomislimo, je dejal tovariš Devjak, da z nesmotnim potovanjem v tujino trošimo naša skupna sredstva — devize.

Tovariši Marjan Gomolj iz Maribora je opozoril, da marsikje napak uporabljajo sredstva zato, ker o tej stvari odloča ožek krog ljudi. Upravno vodstvo mariborske livarne je na primer sklenilo kupiti počitniški dom. Prepričalo je sindikalno organizacijo, delavski svet, skratka ves kolektiv, da bo dom kupilo iz dobička. Toda pozneje se je izkazalo, da je namerala za to porabiti le 35 odstotkov sredstev iz dobička, vse drugo pa bi krilo iz sklada za samostojno razpolaganje. To pomeni, da je hotelo vodstvo podjetja zavesti tudi zbor proizvajalcev ljudskega odbora, ki je pristal na nakup. V podjetju »Pletenice« v Mariboru že dolgo dele plače na podlagi tarifnega pravilnika, ki še ni pravomočno potrjen. Tudi pri izplačevanju premij so dokajšnje nepravilnosti. Zanje je določen neki znesek, vendar o vsem tem ves delavski svet ni vedel ničesar. Tedaj ko je kolektiv razpravljal o delitvi sredstev, pa se je pokazalo, da le-ta dobro ve, kaj je smotno razdeljevanje dohodkov. Večino denarja bo potrošil za gradnjo stanovanj in ga ne bo razdelil za plače.

Tovariši Roman Albreht je ob koncu, ko je še razpravljalo o nagrajevanju in razdeljevanju sredstev, posebej opozoril na pomen socialne službe v podjetjih. Po njegovem bi se morali zavzeti predvsem za to, da bi se delavski sveti ne ukvarjali s socialnimi problemi kot opazovalci, temveč da bi bili ti sami nosilci socialne politike. Razmišljati bi morali, kako pride delavec na delo, kako odide domov, kako se hrani, kako preživlja svoj prosti čas. Pri razdeljevanju sredstev velja razmišljati o vseh teh stvareh. Dohodka ne ustvarjamo samo zato, da bi kupovali nove stroje in avtomobile, krasili tovarniška dvorišča, pretirano opremljali

pisarne, temveč zato, da bi dvigali življenjsko raven zaposlenih. Sindikalna organizacija v podjetju pa bi morala v prvi vrsti skrbeti za smotno delitev sredstev in posredovati organom upravljanja mnenja delavcev, kako naj bi sredstva koristneje uporabili.

Ena izmed ugotovitev komisije bila, da sindikalne organizacije marsikdaj ostajajo samo pri ugotovitvah in ne podvzamejo dovolj učinkovitih ukrepov. Stvari pa je treba urejati naravno, stvarno in takoj.

Ne le med tovarniškimi plotovi

RAZPRAVA V KOMISIJI ZA DELO SINDIKATOV V KOMUNI

Razprava v tej komisiji se je oslanjala na referat o delu sindikatov v komunah, ki ga je podal na plenarnem zasedanju predsednik Okrajnega sindikalnega sveta v Mariboru tovariš Ivan Janžekovič, na vse druge referate kakor tudi na poročilo o delu Republiškega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije za Slovenijo.

Ko so delegati govorili o nalogah sindikatov v komunah, so navajali kopico problemov, ki pa se jih ne da rešiti le znotraj kolektiva, temveč jih je treba nujno reševati tam, kjer delavci živijo in standard delovnih ljudi. Zelo živahna je bila razprava o delu občinskih zborov proizvajalcev in o vlogi delavcev v javnem življenju. Delegati so potrdili ugotovitve tovariša Janžekoviča, namreč, da še ni dovolj, če posamezni člani sindikalnih forumov sedijo v ljudskih odborih, v zborih proizvajalcev in v drugih družbenih organih in da tam navajajo svoja stališča. Sindikalni sveti pa tudi podružnice se morajo ukvarjati z vso problematiko komun, dajati morajo pobude in predloge, kako bi vse našteje težave čimprej odstranili. Pri tem morajo, sindikati tesno sodelovati z zborom proizvajalcev, stremeti morajo, da se izboljšata sistem in metoda dela tega organa, da zbori proizvajalcev postanejo živa vez med podjetjem in komunno itd.

Prvi se je oglasil k besedi tovariš France Potisek, ki je dejal, da so se sindikalne organizacije v glavnem omejevale na reševanje vprašanj, ki zadevajo njihovo gospodarsko organizacijo. Vse premalo pa so se proizvajalci zavzeli za reševanje komunalnih problemov. Skoraj v vsaki občini se kažejo stanovanjske težave. Porast števila delavcev ni v sorazmerju z gradnjo stanovanj, šol, zdravstvenih domov, komunalnih naprav itd. Tam, kjer so ob večjih tovarnah zrasla stanovanjska naselja, so bili delovni kolektivi redkokdaj pripravljeni prispevati del svojih sredstev za ureditev komunalnih naprav in objektov, ki so nujno potrebni za normalno življenje vsakega naselja. Neka velika tovarna v Kranju je v dveh letih zgradila sto vrstnih hišic. Nedvomno je v tem času zelo naraslo število

prebivalcev oziroma družin. Učelnice v šolah so postale pretesne, zmogljivost zdravstvenih domov se ni povečala, manjka otroških igrišč in podobno. Takih problemov je še precej, zato je potrebno, da delovni kolektivi, ki gradijo stanovanja, računajo tudi na te komunalne naprave.

Nekatera podjetja (zlasti trgovinska) so si v preteklem obdobju delila znatne presežke plač. V prenekanem takim podjetju pa imajo precej težav s stanovanji. Prav bi bilo, če bi tako podjetje del teh sredstev namenilo reševanju tega kočljivega vprašanja.

Tovariši Franc Pipan pa je med drugim navedel nekaj primerov, iz katerih se da razbrati, da se v tovarnah tu in tam brani vlagati sredstva v gradnjo stanovanj, medtem ko istočasno delijo po več plač iz dobička.

Tovariši Jože Bonta se je pri družil tej razpravi in govoril o razporejanju dohodka gospodarskih organizacij. Dejal je, da ne gre pri tem le za kampanjo »čimveč sredstev« v občino, temveč le za smotno uporabo sredstev s katerimi razpolaga gospodarske organizacije za reševanje vseh vprašanj, ki zadevajo tako člane delovnih kolektivov kot druge občane. To pomeni: življenjsko obravnavati skupne sklade. V več kolektivih skušajo rešiti vprašanje varstva otrok, medtem ko so matere zaposlene, dalje vprašanje prehrane delavcev, športnih igrišč itd., in malokdaj pa rešujejo v korist vseh prebivalcev komun.

Tovariši Bonta je govoril še o elaboratih za razne rekonstrukcije, ki se šele potem, ko so uresničene, izkažejo, v kolikšni meri so gospodarne. To misel je še bolj izpopolnil tovariš Mitja Svab. Povedal je, da delavski sveti skorajda ne razpravljajo o pomenu in smiselnosti investicijskih programov. Na občinah in okrajih pa sprejemajo načrte, ki dovoljujejo popolnoma odvečno razkošje. Navedel je nekaj primerov. V neki palači v Ljubljani hočejo postaviti poseben električni agregat, ki bi dajal tok, kadar v mestu ne bi bilo elektrike. Niso pa pri tem pomislili, da prihaja do prekinitve toka zaradi slabega električnega omrežja. Denar, ki bi ga sicer

porabili za agregat, pa bi lahko prispevali za obnovo električnega omrežja. Spet v drugih palačah gradijo razkošne bifeje, ki stanejo 20 pa tudi več milijonov dinarjev. Koliko stanovanj bi lahko zgradili za ta denar! Prav bi bilo, če bi se sindikati bolj zanimali, kdo je v komisijah, katerim je poverjena skrb za odobritev investicijskih načrtov. Mnoge komisije se namreč pogosto ravna po načelu »roka roko umiva«.

Vse te pojave lahko preprečimo, če upoštevamo voljo prebivalcev, je dejal tovariš Ivan Bečan. V Kranju odšel ob vsaki večji investiciji vprašajo za mnenje neposredno proizvajalce in občane.

Tovariši France Bergant je govoril o stanovanjskih skupnostih, France Plazar pa o vlogi delavcev v javnem življenju, še posebej pa o zboru proizvajalcev Okrajnega ljudskega odbora Ljubljane, ki se je v pretekli dobi vse preveč ukvarjal z vprašanji o delovnem razmerju, premalo pa s problemi, ki se tičejo stanovanjske gradnje, tržišča in podobno.

Potlej so delegati razpravljali o vlogi občinskih zborov proizvajalcev, o udeleževanju delavcev v svetih in zborih volivcev. O tem je govoril tudi tovariš Mile Smolinski, nato pa je opozoril, da je v nekaterih občinah sila slab odnos do občinskih sindikalnih svetov. Nekateri menijo, da občinski sindikalni sveti niso pomembni, zavoljo tega jih tudi mnoge družbene organizacije ne pritegnejo k reševanju skupnih vprašanj.

Delavski svet jeseniške železarnice je letos ob delitvi sredstev določil okoli 330 milijonov dinarjev za komunalno dejavnost. V razpravi je tovariš Anton Pintar dejal, da gre ta uspeh pripisati političnim organizacijam, v železarni sami pa predvsem sindikalni organizaciji. Sindikalna podružnica je namreč izdelala predlog, kako bi čimveč sredstev namenili za komunalne potrebe in s tem za zvišanje življenjskega standarda delovnih ljudi.

Tovariši Lojze Ocepek pa je med drugim rekel tudi tole: V pretekli dobi nismo v gospodarskih organizacijah uspeli, da bi delavci razpravljali tudi o komunalnih problemih, govorili so predvsem o ožkih tovarniških vprašanjih. Sindikat bi moral dati na dnevni red svojih zasedanj vse komunalne probleme, stanovanjske, gradbene in kulturne. Tako bi dosegli da bi komun kot celota rasla. Doslej pa so na sejah sindikalnih organizacij razpravljali le o perečih zadevah gospodarske organizacije. To sicer ni nepravilno, vendar bi bilo prav, če bi sindikalne organizacije napravile v tej smeri nekakšen prelom in bi nehale utemeljevati potrebo po večjem vplivu delavskega razreda na komunne ter začele aktivno sodelovati pri urejanju celotne problematike posamezne komun. Če hočemo to doseči, potem moramo obravnavati nešteta vprašanja komunalne skupnosti, sicer bomo ostali le pri načelnih ugotovitvah. Le tako bomo kmalu prišli do dejanskih rezultatov in praktičnega dela.

Tovariši Sihur je razpravljalo o proračunih za denarno pomoč, s katerimi se obračajo na podjetja razne organizacije, društva pa tudi študentje. Prav bi bilo, je dejal, če bi podjetja dajala prispevke v poseben občinski sklad, občinski ljudski odbor pa naj bi ta sredstva razdeljeval po treznem premisleku.

V predvolilnih pripravah se je veliko govorilo o dvigu življenjske ravni. Tako je rekel tovariš Ivan Zmaher, nato pa je nadaljeval: »Nujno je, da sindikalne organizacije pa tudi občinski sindikalni sveti postanejo svetovalci pri sprejemanju družbene-

ga načrta. Družbenega načrta naj ne bi sprejemali več tako kot v pretekli dobi, ko so delavskemu svetu predložili že pripravljene številke, ko delavski svet ni mogel razpravljati, kaj je najpomembnejše in kakšne možnosti ima kolektiv pri izpolnitvi družbenega načrta. Trije delegati so govorili o kmetijstvu. Jože Križanič je opozoril, da bi se morale komunne veliko bolj poglabljati v vse probleme kmetijstva, ki je zdaj še na precej nizki stopnji.

V letošnjem družbenem načrtu je precej sredstev predvidenih za povečanje kmetijske proizvodnje, je poudarila tovarišica Vida Brumen. Od komun in kmetijskih združenj pa je odvisno, kako se bodo ta sredstva trošila. Pri tem lahko odigrajo vidno vlogo naši sindikati. Toda če bomo pospeševanje kmetijstva prepuščali le kmetijskim združenjem, ta sredstva prav gotovo ne bodo izkoristena tako, kot si želimo. Tovarišica Brumnova je tudi dejala, da bi morala zbor proizvajalcev in svet za kmetijstvo pri občinskih ljudskih odborih v prihodnje posvetiti tem vprašanjem precej več pozornosti.

Tovariši Marko Klemenčič je poudaril, da bi moral biti delavski razred z njim vred pa tudi sindikat, glavna opora organizacijam Socialistične zveze pri preobrazbi naše vasi. Novi socialistični družbeni odnosi lahko nastajajo in se razvijajo na osnovi take aktivnosti delavskega razreda, ki bo zagotovila prejkvaških odborov, da bodo sredstva, vložena v kmetijstvo, zares racionalno izkoriščena in da se bodo ob povečani kmetijski proizvodnji uveljavili novi socialistični odnosi.

V komisiji, ki je razpravljala o nalogah sindikata v komunah, so govorili tudi o industrijskih šolah. Vzgoja industrijskih kadrov zadeva vso komunno. Ti problemi se tičejo tudi sindikatov, zato je tovariš Gregor Klančnik v razpravi opozoril na zelo nezaželeno stanje strokovnega, še posebej pa industrijskega šolstva. Industrijske šole so ustanovile tovarne in jih od začetka tudi vzdrževale. Od kar pa te šole spadajo pod okrajni proračun oziroma so zavodi s samostojnim financiranjem, obstaja bojazen, da tovarne ne bodo dobile takih strokovnjakov, kakršne pravzaprav potrebujejo. Na teh šolah poučujejo tovarniški mojstri, ki so še do včeraj delali v tovarni, sedaj pa vzgajajo livarje, kovače in druge kvalificirane delavce. Po zakonu o javnih uslužbenih bodo prevedeni v prosvetne delavce z 28 urnim delovnim tednom. Po njegovem mnenju te stvari niso popolnoma v redu. Pravilno bi bilo, da bi te šole ostale pri podjetjih.

Dograjeno mladinsko okrevališče Debeli rič pri Kopru bo imelo prostora za 300 otrok in bo poslovalo vse leto, tako da bo vsak otrok lahko prebival v okrevališču toliko časa, kolikor bo za njegovo okrevanje potrebno. V poletnih mesecih pa bo lahko sprejeli še nadaljnjih 200 otrok. Okrevališče v omenjenem obsegu že posluje z dohodkom denarne loterije Rdečega križa Slovenije bomo pospešili gradnjo. Pomagajte tudi vi pri tej humani akciji!

Zdrave pobude za reševanje politično-organizacijskih vprašanj

(Nadaljevanje s 8. strani)

Manj in razjasniti proizvodnih odnosov. V tarifni politiki, o akordih, normah itd., ne bi več razpravljali samo ovek krog ljudi v podjetjih, ampak večina proizvajalcev, ki sedaj o tem zelo malo vedo, se manj pa seveda sodelujejo. Tovariš Kvas je še predlagal, naj bi se sindikalne organizacije posluževale tudi anketa in referendov za razpravo o raznih vprašanjih. Prav gotovo bi dobile od anketirancev številne zdrave pobude in predloge.

Tovariš Ivan Cokan iz Celja je razpravljal predvsem o tem, kako naj bi sindikalne organizacije pomagale opravljati vrsto napek v našem družbenem mehanizmu, predvsem v gospodarskih podjetjih, delegat iz Ptuj pa je predlagal, naj bi sindikalni funkcionarji, ki pomagajo sestavljati razne zakonske predpise, sestavili še poljudno napisane priročnike, v katerih bi se predpise obrazložili. O tarifnih pravilnikih na primer morajo razpravljati tudi sindikalni odbori in jih potrditi ali ne. Večkrat pa se zgodi, da niti uprava niti delavski svet niti sindikalni funkcionarji ne razumejo novih predpisov.

Prav toliko pozornost kot organizacijskim vprašanjem sindikatov so diskutanti posvetili tudi vzgojnemu in izobraževalnemu delu sindikalnih organizacij. Tovariš Ogorelec je občni zbor opozoril na poredke problema posebnega šolstva. Glede na to, da je 10 odstotkov naših otrok defektnih, se kaže temu šolstvu resno posvetiti. 10-letno šolanje defektnega otroka stane okoli milijon dinarjev, toda medtem se ta državljani tako rehabilitira, da ga lahko vključimo v družbeno proizvodnjo, medtem ko skupnost v istem času izda tri milijone socialne podpore za defektnega otroka, ki se ne šola. Šolanje defektnih otrok torej ni le socialno vprašanje, marveč tudi gospodarsko.

Tovariš Čakur iz Ljubljane pa je opozoril na težave strokovnega šolanja, ki se iz dneva v dan večajo. Strokovna šola se povečuje v večjih industrijskih središčih, zato se mora podeželjska mladina, ki jih obiskuje, nastaniti v dilaških domovih. Odkar so skrb za te domove prevzele občine, so se razmere v njih zelo poslabšale. Občinski odbori se ne zanimajo več za to, kajti po zaključnem šolanju odide ta mladina vešidel nazaj na podeželje. Domovi, ki se zdaj finančno osamosvojijo in bodo morali dvigniti oskrbnino na okoli 7 tisoč din, če pa bodo morali sami plačevati vzgojitelje, se bo oskrbnina še občutno povečala.

Med razpravo so delegati našli tudi vprašanja rednega in izrednega šolanja. Naši ljudje si želijo izpopolniti izobrazbo, je dejal delegat iz Celja, težave pa jim povzročajo preobsežni in prezahtevni učni načrti. V pripravljani tečaj za tehniško srednjo šolo (gradbeni in strojni stroka), ki so ga lanj organizirali v Celju, se je vpisalo 45 delavcev, zaradi prevelike

Poskusno obratovanje žarilne peči v Metalni

V mariborski Metalni so pred kratkim dogradili žarilno peč za žarčenje posebno velikih jeklenih konstrukcij ter ostalih delov, ki je največja te vrste v Jugoslaviji. Peč je izdelana po načrtih domačih strokovnjakov. Vse večje konstrukcije, ki so jih sedaj žarili v inozemstvu, bodo odsej lahko žarili v novi žarilni peči mariborske Metalne. Za imenovanje peč se že zanimalo številna domača kovinska podjetja.

CELJE

V čast invalidskega tedna se je na strelišču strelske podzveze v Celju zbralo 8 ekip iz raznih sindikalnih podružnic. Tekmovali so v streljanju z zračno puško. V ostru konkurenci je zmagala strelska družina trgovskega podjetja »Kovinotehna« in prejela srebrni pokal.

KRANJ

V šahovskem domu v Kranju se je začel turnir za doseg tretje kategorije. Na turnirju sodeluje 20 delavcev iz vseh kranjskih tovarn. Vsi šahisti, ki bodo dosegli tretjo kategorijo, bodo lahko sodelovali na šahovskem prvenstvu v Kranju.

V Prešernovem muzeju so odprli razstavo slik Izidorja Moleta iz Ljubljane. V muzeju je razstavljenih okrog 35 umetniških slik v olju. Ta mladi slovenski umetnik že drugič samostojno razstavlja v Kranju.

MARIBOR

Sejam delavskih svetov v mariborski tovarni avtomobilov

zahtevnosti učnega načrta pa jih je že več opustilo študij. Če bi učne načrte nekoliko spreminili, bi privatisti ne izgubili poguma, učno snov bi laže dojemali in šolanje uspešno zaključili. Celjski delegat je omenil še družbeno koristnost šol za delavsko upravljanje. V Celju je tovrstno šolo obiskovalo 145 članov delavskega upravljanja. Ta šola je mnogim pripomogla, da družbeno upravljanje zdaj resno pojmujejo in vprašanja v zvezi z njim tudi pravilneje rešujejo. Ob zaključku je delegat omenil posebno obliko izobraževanja, ki je vredna pomenanja: občinski sindikalni svet v Šoštanju bo sklical vse predsednike sindikalnih podružnic in delavskih svetov ter članov zbora proizvajalcev ter jih nadrobno seznanil s predlogom občinskega družbenega načrta. Prisotni bodo kasneje o tem predlogu razpravljali z vsemi občani in jih tako zainteresirali za politiko občine.

V zvezi s šolsko reformo je dr. Ivan Bele iz Ljubljane predlagal, naj bi se republiški svet sindikatov zavzel za skrajšanje učnih načrtov na univerzi, tako da bi študentje lahko dokončali šolanje v rednih rokih, ne da bi trpela kvaliteta študija. Če bi iz učnih načrtov izločili ves balast, bi naše gospodarstvo hitreje dobilo strokovnjake, ki jih potrebuje in jih bo glede na njegov nagli razvoj v prihodnje še bolj potrebovalo, zmanjšali pa bi se tudi izdatki za študij. Diskutant je še posebej opozoril na odvisnost sindikatov za delo družbenih organov socialnega zavarovanja, da bi ti zavzeli res gospodarno uporabljali ogromna sredstva, ki jih prispevajo proizvajalci.

Tovariš Balas iz Maribora je predlagal, naj bi tudi sindikati sodelovali pri sestavljanju učnih načrtov za redno in izredno šolanje. Po njegovem mnenju

POSVETOVANJE O BLAGOVNEM PROMETU NA GORENJSKEM

Trgovina naj ne bo osamljena

Zadnje čase je bilo o blagovnem prometu več posvetovanj v zveznem in republiškem merilu. Kmetijske in trgovske zbornice ter pristojni sekretariati za blagovni promet so sprejeli načela za nadaljnje usmerjanje našega blagovnega prometa. Vsa ta posvetovanja seveda ne bi dosegla svojega namena, če ne bi razčlenili stanja blagovnega prometa tudi v posameznih okrajih in občinah. In za takšno posvetovanje so se odločili v kranjskem okraju.

To, da so se na Gorenjskem odločili za razpravo o blagovnem prometu, ni naključje. Gorenjska trgovina nasploh daje kaj žalostno sliko. Trgovinski obrati so zastareli, oprema je pomanjkljiva in premalo je je, trgovin imajo manj kot pred vojno, izbira blaga je slaba (celo v tekstilu in konfekciji, čeprav je tu več tekstilnih tovarn), trg s kmetijskimi pridelki je slabo založen (predvsem na trgu ni čititi intervencij kmetijskih združenj) itd. Vse to je v krčevnem nasprotju s potrebami naših središč in turizma. V gorenjski dolini trgovina nikakor ne ustreza obsejnimu prometu z Avstrijo.

In načela, za katera so se odločili na tem posvetovanju?

Sklenili so, da trgovina ne sme biti prepuščena sama sebi. Zanj morajo skrbeti ljudski

bodo odsej prisostovali tudi člani občinskega zbora proizvajalcev, ki delajo v tovarni, ker sodijo, da se bo tako vez med delavskim svetom in tovarno in občinskim zborom proizvajalcev še bolj okreplila. S.M.

SELNICA OB DRAVI

V sedemletki v Selnici ob Dravi bodo te dni pričeli napeljavati centralno kurjavo. Da bi delo čim hitreje napredovalo, so na zadnji seji občinskega ljudskega odbora imenovali poseben veččlanski gradbeni odbor. G.G.

VELENJE

Letos bodo v Velenju zregulirali še 250 m struge reke Paše. Uredili bodo park, ki bo kakor pravijo, med najlepšimi v okraju, in pričeli graditi kulturni dom.

TOPOLŠČICA PRI ŠOSTANJU

Letos bodo v Topolščici pri Šostanju dogradili nov bolniški oddelk Planika. Zmogljivost te zdravstvene ustanove se bo povečala za 100 postelj. V tej bolnišnici je tudi edno več zdrav-

naj bi te šole posredovale več uporabnega znanja.

Zadnja je razpravljala tovarniška Anica Korže iz Ljubljane in apelirala na delegate občnega zbora, naj podpro delo ljudskih knjižnic, saj so le-te lahko pomemben činitelj v pošolskem izobraževanju in pri vzgoji ljudi. Sindikalni odborniki naj bi aktivno sodelovali v upravnih odborih knjižnic ali pa jim vsaj pomagali z nasveti. Prav zato, ker knjižnice opravljajo pomembno izobraževalno delo, naj bi zaposlili v njih resne, sposobne ljudi. Po mnenju tovarniške Korževe bi sindikati lahko precej pripomogli, da bi se

revidiralo pojmovanje knjižničarskega dela.

Tovariš Ljose Maležič z vinogradniškega posestva Jeruzalem, je prikazal velik pomen izobraževanja za napredek kmetijstva v vinčarskih krajih in za razvoj delavske zavesti. Prav zato po njegovem mnenju ne bi kazalo ukiniti Splošne kmetijske šole v Predgradju, zlasti ker v kmetijstvu še zmeraj pri-manjkujeta nižjega in srednjega strokovnega kadra. Šola resda nima dovolj učencev, ker se zdikmetom šolnina previšoka, če pa bi ne bilo starostne omejitve za sprejem, bi se število učencev hitro dvignilo.

NAPOTKI ZVEZNE TARIFNE KOMISIJE

Vskladimo odnose v nagrajevanju

TARIFNE KOMISIJE V PODJETJIH BODO MORALE PREVERITI DOSEDANJI NAČIN NAGRAJEVANJA — SODELUJEJO NAJ ORGANI UPRAVLJANJA IN VSI DELAVCI

V številki 13, z dne 21. marca smo objavili sestavek »Enako izhodišče za nagrajevanje« in v njem razložili, zakaj bo potrebno uveljaviti splošne okvire za razpore tarifi postavk v podjetjih, vsklajevanje tarifi postavk med gospodarskimi panogami in podjetji itd. Te dni pa je že prvič sestala zvezna tarifi komisija in prav je, da povemo nekaj njenih napotil, kako naj bi to izredno važno nalogo uresničevali.

Kot rečeno, bo treba takoj ustanoviti tarifi komisije na okrajih in občinah, kjer so potrebne. Tarifi komisije v isti panogi naj bi skupno organizirali sindikati in strokovno združenje. Toda komisije bo treba ustanoviti tudi v gospodarskih organizacijah, ker bo od sodelovanja gospodarskih organizacij in teh komisij odvisen uspeh vse akcije. Republiške, okrajne in občinske komisije bodo vsklajevale delo teh komisij. Preverjale bodo posamezne predloge in zbirale vse potrebne podatke.

In kakšne bodo naloge komisij v podjetjih? Te komisije bodo morale preveriti število in sestavo delovnih mest ter pri tem upoštevati organizacijo dela in tehnološki proces poslovanja. Preveriti bodo morale oblike in osnove, po katerih so bili odmerjeni dohodki delavcev in dosežena sedanja raven teh dohodkov. Treba bo ugotovljati medsebojna razmerja delovnih mest po njihovi vrednosti, način nagrajevanja, ki bolj ustreza potrebam in značaj poslovanja, okoliščine, ki jih je treba pri posameznih gospodarskih organizacijah posebej upoštevati ob uporabi enotnih meril itd.

Delo je tako važno in toliko obsežno, da ga ne bi mogle dobro opraviti same tarifi komisije. O tem bodo morali razpravljati organi upravljanja in vsi delavci. Seveda bo upoštevati tudi tarifi politiko v dru-

Vodstvo podjetja tovarne Arrigoni v Izoli nas kurjačev in pomočnikov, ki smo tu zaposleni, ni obvestilo, da velja tudi za naše podjetje omejitev nadurnega dela. Za mesec januar so nam izplačali vse nadure, ki smo jih opravili. Ko bi nam morali izplačati nadure za mesec februar, so v upravi za-trjevali, da tega ne smejo storiti, ker ne sme nobeden opraviti več kot 32 ur na mesec. Tako smo bili prikrašani, eni več, drugi manj. Posamezniki so prikrašani celo za izplačilo 90 opravljenih nadur.

Vodstvo podjetja je dobro vedelo, da delata dva kurjača po 12 ur dnevno in da je tretji na bolniškem dopustu. Toda ničesar ni ukrenilo. Ali smo potem mi krivi, ker smo opravljali nadure? Opravljati pa smo jih morali, saj tovarna noč in dan obratuje.

Prosimo vas, povejte nam, ali imamo pravico zahtevati izplačila za nadurno delo, ki smo ga opravili.

Odgovor: Če je res, kar pišete, potem je treba ugotoviti, da ste v podjetju dokaj slabo prebrali zakon o delovnih razmerjih. Ta res v 178. členu pre-poveduje nadurno delo in na-števja potem primere, kdaj se sme izjemoma uvesti. V naslednjem členu pa je določeno, kako dolgo sme trajati nadurno delo. Zaman pa bi iskali v zakonu prepoved, plačevati odre-jeno in opravljeno nadurno de-lo. Nasprotno! V 180. členu je odredeno, da se osebni dohodek za vsako uro nadurnega dela obračuna po 50-odstotno pove-čani tarifi postavki. V 6. točki

394. člena pa je zapisano, da se gospodarska organizacija kaznuje za prekršek z denarno kazni-jo do 100 tisoč din, če osebnega dohodka za odredeno in opravljeno nadurno delo ne obračuna po 50-odstotno povečani tarifi postavki. Gospodarska organi-zacija je potemtakem dolžna plačati vse opravljene nadure ne glede na to, ali so v okviru zakonito dovoljenega števila ali ne. Za plačilo so merodajne opravljene nadure. Če je teh nadur več, kot dovoljuje zakon, odgovarja gospodarska organi-zacija po 6. točki 393. člena, ne da bi imela pri tem pravico prikrašati tistega, ki je delal. Plačati ga mora tako, kot je odredeno v 180. členu. Prepove-dano je nadurno delo, kazni-vo je nepravilno obračunavanje opravljenega nadurnega dela.

gospodarske organizacije že za-čele spreminjati pravilnike in osnove za premije.

Tudi naprej moramo krepiti sistem premiranja. Vendar mo-raje biti premije v vzročni zvezi s svojimi osnovami in v skladu s gospodarskim učinkom. Ta na-čin nagrajevanja terja še posebe-no delo oziroma posebno pro-učevanje. Zato je pri sekretari-riatu za delo zveznega izvršnega sveta ustanovljena posebna stro-kovna komisija. Ta bo zbirala podatke o sedanjem stanju, jih analizirala in predlagala sklepe o ukrepih, ki jih je treba storiti, da bomo s premijami dosegli tisto, kar pričakujemo.

Letovišče za lesne delavce

LIP Ljubljana, Tovarna pohištva Maribor, Tovarna pohištva Celje, LIO Kočevje, »Javor« iz Pivke, »Jelovica« iz Skofje Loke, Kopitarna Sevnica, Stavbeno mizarstvo Ljubljana in Zales iz Litije bodo združenimi močmi ustanovili letovišče lesnih delavcev Slovenije. Do 15. junija bodo v Selcah pri Crivencih zgradili in sodobno opremlili več weekend hiše. Hkrati bo lahko letovalo 205 dopustnikov, dnevna oskrbnina bo znašala 300 dinarjev na osebo, za otroke pa polovico manj.

DELO ELEKTROTEHNIŠKEGA DRUŠTVA LRS

Neumestne težnje

Pred dnevi je bila v Ljubljani seja elektrotehničnega društva LRS. Društvo dobro deluje. Na njegovo pobudo je bil fe-bruaria meseca vendarle sprejet predlog o uvajanju kvaliteten-ke znaka za material, aparate itd. Republiška elektrotehnična društva bodo oskrbela preizku-šanje elektrotehničnega materi-

ala in aparatov v ustreznih la-boratorijih inštitutov ter pode-ljevala ateste za material in aparate, ki bodo preizkušeno prestali. Proizvodna podjetja bodo te predmete opremljala s kvalitetenim zaščitnim znakom, ki bo zagotavljal kakovost in uporabnost predmeta, zagotavljal, da predmet, ki je v prodaji, ustreza varnostnim predpi-som in jugoslovanskim standar-dom. Žal proizvodna podjetja ne kažejo dovolj zanimanja za to akcijo. Razumljivo je, da bo to delo dolgotrajno, kajti teme-ljitih preizkusov ni mogoče opraviti v kratkem času.

Kot rečeno, je delo društva ter podružnic živahno in ko-ristno. Ko so člani razpravljali o še živahnejšem delu društva, so menili, da bi bilo treba pod-jetja elektrotehniške tudi ne-kako organizacijsko vezati na društvo, da bi bila boljša me-dsebojna povezava. Odbor je o tej stvari tudi sklepal. Vendar, ali ne sega s tem elektrotehnično društvo prek svojega delov-nega področja? Elektrotehni-ska kot panoga je namreč včla-njena v Združenju elektroin-dustrije Jugoslavije, ki ima 10 strokovnih odborov. Predsedni-ki strokovnih odborov sestav-ljajo tehnični odbor, ki koordi-nira delo strokovnih odborov. Ali je potrebno potemtakem še neko posebno vključevanje elektrotehniške v elektroteh-nično društvo? S.M.

KOLEKTIV TOPOL V ILIRSKI BISTRICI JE ZE IZVOLIL DELAVSKI SVET

USPEHI GOVORE o dobrem gospodarjenju

Kolektiv Papirnice Vevče je uspešno zaključil minulo leto. Naš delavski svet pa je sklenil, da hoče letos še bolj gospo-dariti. Odločil se je, da mora odsej podjetje poslovati po ekono-mskih enotah. Za to smo se odločili, ker hočemo vedeti, kje dinar nastane in za kaj ga bomo potrošili. Skratka gre za boljše in še gospodarnейše poslovanje. Uprava podjetja je na podlagi sklepa delavskega sveta sklenila

RUSE

V tovarni termoelektričnih proizvodov v Bistrici pri Rušah bodo 29. aprila volili nov delav-ski svet, ki bo štel 25 delavcev. V ruški komunli so tudi druga podjetja že razpisala volitve v delavske svete.

Pred dnevi je bila v Rušah razširjena seja predstavnikov sindikalnih podružnic in drugih političnih organizacij. Na seji so govorili o sklepih okrajnega sindikalnega sveta v Mariboru in o bližnjih volitvah v nove delavske svete. Sklenili so, da bodo vse sindikalne podružnice poskrbele za čim boljše izvedbo volitev, poskrbeti pa bo treba tudi, da bo sestava novih delav-skih svetov čim boljša. Le tako bodo organi upravljanja v to-varnah kos velikim gospodar-skim nalogam. G.G.

Kolektiv podjetja TOPOI, to-varne furnirja in lesnih izdel-kov v Ilirski Bistrici, je dne 29. marca zvolil nov delavski svet. V delavskem svetu je 28 članov, od teh so štiri mladinci in dve ženski.

Dosedanji delavski svet je imel 17, upravni odbor pa 11 se-j. To pomeni, da je delavski svet zelo pogosto razpravljal o go-spodarjenju. V pomoč pa so mu bile tudi razne komisije, tako stalne komisije za norme, za analitično oceno delovnih mest, za higiensko-tehnično zaščito

dela, delovale pa so še občas-ne komisije, ki so razpravljale o raznih tekočih zadevah. Kolek-tiv TOPOI in dosedanja organi delavskega upravljanja se lahko pohvalijo, da so a leta dobro gospodarili. V primerjavi z le-to 1951 so na primer lani do-segli proizvodnjo 205 %, se pravi, da so proizvodnjo dvakrat povečali, letos pa računajo, da jo bodo dosegli 221 %, v podje-tju pa je zaposlenih le 90 de-lavcev več. V zadnjih letih so zgradili novo skladišče za fur-nir, letos mislijo obnoviti elek-

trožago v obratu za proizvodnjo slepega furnirja, ki ga potrebu-jejo za izdelavo zabojev. Seveda so mislili tudi na gradnjo sta-novanj. Lani so zgradili petsta-novanjsko hišo, letos pa bodo dogradili sedemstanovanjsko hi-šo za delavce in uslužbence.

Čeprav je v novem delavskem svetu precej novih članov, upajo, da bo delavski svet ob podpori organizacij in vsega kolektiva in ob podpori doseda-njih članov delavskega sveta prav tako dobro gospodaril. Drago Grlj

ZAPISNIKI O DELU ZBORA PROIZVAJALCEV V OBČINI LJUBLJANA-POLJE

Tako ne pridemo nikamor

V komunli si ne moremo za-misliti dobrega gospodarskega napredka, če le-ta nima po-trebnega aparata, ki bi pri-pravljaj gradivo za seje raznih svetov in komisij. Kjer tega ni, mine tudi mesec dni ali še več, preden se sestane kateri od svetov, zbor proizvajalcev ali splošni zbor. Tako je tudi v občini Polje. V delu svetov in komisij je nastalo neko čudno zatijše, čeprav dobiva-mo vsak dan nove odredbe, uredbe, čeprav je pred ljud-skim odborom vrsta vprašanj, ki bi jih morali obravnavati. Mar je prav, da zbor proizva-jalcev še ni sklical nobene se-je in ni razpravljaj o tarifi politiki sedaj, ko toliko piše-mo in govorimo o premijskih in tarifi politiki, normah itd. Kdo je kriv, da zbor pro-izvajalcev ne sklicuje sej, da ne razpravlja o vsem tem?

Krivo so... o vsekakor pri-pisati tudi predsedniku zbora proizvajalcev. Zbor proizvajal-cev bi moral vedeti, kako ži-vijo kolektivci, s kakšnimi že-žavami se borijo. Ne bi bilo slabo, če bi zbor proizvajalcev pošiljal svoje člane na seje delavskega sveta, posebno še tedaj, ko le-ti razpravljajo o zaključnih računih. Res je, da dobi zbor proizvajalcev za-ključne račune, da razpravlja o njih, vendar skoro o vseh hkrati. Toda te razprave bi bile še plodnejše, če bi člani zbora proizvajalcev prej po-slušali razprave o zaključnem računu v podjetjih. Tako bi imeli pred seboj jasno sliko, kaj člane kolektiva najbolj žuli. Končno bi zbor proizva-jalcev tako najlaže spoznal na-pake in uspehe v posameznih kolektivih.

Se nekaj velja reči. Ali je prav, da občinski ljudski od-bor v Polju še ni razmisli-l o ustanavljanju skupin skladov občina-podjetje. Urediti bi bi-lo treba komunalne naprave, zboljšati opremo v trgovinah, urediti tržnice itd. Komun-a bi morala biti pobudnik za to, a ustanavljanju teh skladov bi morali razpravljati na obeh zborih ljudskega odbora. R. A.

SLOVENSKE KONJICE

Preveč ali premalo

Kako v podjetjih razpravljajo o sklepih delavskih svetov —

V podjetjih v Slovenskih Kon-jicah so se delavski svetvi povprečno sestajali enkrat me-sečno. Pogostejše pa so bile seje upravnih odborov. N. pr. v Ko-stroju so se člani upravnega odbora sestali kar 21-krat, 16-krat je zasedal upravni odbor v opekarni Loče, medtem ko je imel upravni odbor tovarne orodja v Vitanju le 9 sej. V ne-katerih podjetjih dobe člani de-lavskega sveta že pred zaseda-njem pismena poročila o vprašanjih, ki jih bodo obravnavali na seji delavskega sveta. Te probleme lahko skupaj prouče z volivci in tako zvedo tudi njihovo mnenje.

In kako seznanjajo člane ko-lektiva s sklepi delavskega sveta? Po nekaterih podjetjih uporabljajo kar oglasno desko ali pa sklicujejo sestanke po proizvodnih enotah.

Precej podjetij je tesno pove-zanih z občinskim zborom pro-izvajalcev, kajti člani zbora proizvajalcev so večinoma tudi člani delavskih svetov in upravnih odborov. Vendar pa bi bilo prav, če bi dobili člani zbora proizvajalcev pred sejo delav-skega sveta kratko poročilo o tem, kaj bodo na zasedanju razpravljali oziroma sklepali.

V večjih podjetjih (KONUS) imajo večkrat diskusijske veče-rije, na katerih razpravljajo o vprašanjih s področja gospod-arstva, upravljanja in zakonodaje. To je le nekaj ugotovitev, kako po podjetjih razpravljajo o skle-pih delavskih svetov. Večkrat pa žal opažamo, da zlasti v manjših podjetjih ne povsodaj dovolj pozornosti raz-pravam o sklepih, ki so jih sprejeli na sejah delavskih sve-tov. Zdad, ko volimo po naših tovarnah nove člane delavskih svetov, razmislimo tudi o tem. Vinko Langerhole

»Junak našega časa«

Roman sodobnega italijanskega pisatelja Vasca Pratolinija. Izdala založba Lipa

Na Slovenskem se pogosto zgodi, da odkrijemo dobrega tujega pisatelja, za katerega se bralci navdušujejo, in si potem močno prizadevamo, da bi v kratkem času prevedli kar največ njegovih del. Tako se je tudi zgodilo, da smo v enem letu dobili dva romana naprednega italijanskega pisatelja Vasca Pratolinija: »Kroniko revnih ljubincev« in »Junaka našega časa«. Za oba romana je značilno, da riseta približno enako okolje, zakotne ulice in njene ljudi. Prvi spremlja rast fašizma, medtem ko drugi prikazuje kvarne posledice fašistične vzgoje na mladim junaku romana — Sandrinu.

Nekoliko ne moremo preiti mimo dejstva, da je pisatelj za svoj zadnji roman porabil naslov znanega Lermontovega romana, v katerem veliki ruski pesnik opisuje temačno, močno razdvojeno osebnost, ruskega oficirja Pečurina. Lermontov Pečurin je iztirjen, neuravnotežen, ena čudna osebnost, ki nehoti povzročati ljudem bolečine in se spopada z njimi.

Podobna nagnjenja čuti osemnajstletni Sandrino, bivši fašist, ki mu je žal, da se je vojna zanj slabo končala in da ne more več ubijati. Kljub mladosti je močno pokvarjen; v njem ni mesta za dobro in plemenito. Vse, kar počneja, od izkoriščanja svoje petnajst let starejše ljubice, vdove Virginije, ki jo naposled še okrađa, in ko zve, da nosi pod srcem njegovega otroka, sadiščno umori, pa do varanja svoje matere in izkoriščanja ljubeznivosti svojih sosedov, ki pred oblastjo jamčijo zanj, je samo rezultat njegovega cinizma, potepane osebnosti in fašistične vzgoje. Marsikateri slovenski bralec morda podvomí o resničnosti takšnega junaka in se mu zdi, da ga je pisec pretemno orisal, da je preveč zmaličil njegovo pravo človeško podobo. Toda vsi ti bralci pozabljajo na najhujše dni slovenskega naroda, ko so prav tako izprizjeni, sadištni morilci v imenu svojih »višjih načel«, v imenu civilizacije in gospostva nad svetom in čili na sto tisoče nedolžnih ljudi samo zato, ker so se upirali njihovu nasilju. Duševnost fašističnih zločincev se v bistvu ni dosti razlikovala od Sandrinove. Razlika je morda samo v tem, da se nam zdi smrt v vojni manj strašna, v mirnem času pa nas zločin naravnost ogorči.

Vasco Pratolini ali »Gorki z reke Arno«, kakor ga imenujejo italijanski kritiki, je napreden pisatelj, ki je izšel iz delavskih vrst in je kontno postal tiskarski delavec ter se z vztrajnim študijem povzpelo do enega izmed najvidnejših sodobnih italijanskih pisateljev. Z ljubeznijo do malega človeka opisuje ljudi iz italijanskih predmestij, njihovo veselje in žalost. Njegov roman »Junak našega časa« je opozorilo vsemu svetu, da želje po novi vojni še niso pokopane. Zelo verjetno je prav ta skrb in želja, da opozori človeštvo na novo nevarnost, spodbudila Vasca Pratolinija, da nam je napisal roman. Delo zasluži, da ga skrbno preberemo in se ob njem zamislimo.

—vim—

»Študentski festival« v Pomurju

Klub prekmurških akademikov, ki ima več kot sto članov in je med najboljšimi študentskimi klubi v Sloveniji, se že dalj časa pripravlja na »Študentski festival«. Od 19. aprila do 3. maja bodo študentje izvedli obširen kulturno prosvetni in športni program v Murški Soboti, Lendavi, Ljutomeru, Gornji Radgoni, Beltišah in v Vidmu ob Sevnici. Med festivalom bodo Pomurje obiskale številne kulturno prosvetne skupine študentov iz Ljubljane. Festival bo vsakomur prijetno presenečenje za Pomurje.

— r —

SLG Celje je gostovalo v Velenju

V ponedeljek, 24. marca, je celjsko poklicno gledališče gostovalo v Velenju z dramo »Dnevnik Ane Franke«. Kino dvorana je bila tokrat nabito polna. Celjski igralci so s predstavo več kot zadovoljili Velenjčane.

Ljudska tehnika v Velenju se je razgibala

Ljudska tehnika v Velenju je pritegnila učenec, osemletke v svoj avto-moto krožek in tako poživila svoje delo. Razgibala se je tudi njena filmska sekcija. Nabavila ozkočrtna filme in bo v kratkem obiskala z njimi predvsem obrobne predele šotštanske občine. Prav bi bilo, če bi se povezala z ljudsko univerzo in bi predvajanje filmov združila s kratkimi predavanji.

Renesansa ameriškega filma

Chaplin je v času, ko je pripravljaj svojega »Gospoda Verdouxa« za premiero v Ameriki (leta 1948), z grenkobo zapisal: »Odlučil sem se enkrat za vselej napovedati vojno Hollywoodu in njegovim prebivalcem. Jaz, Charlie Chaplin, trdim, da Hollywood umira. Ne ukvarja se več s proizvodnjo filmov, ki naj bi bili do neke mere umetnost, marveč samo z izdelovanjem milij in milij celuloide. Temu lahko dodam, da človek, ki se noče prilagoditi in hodi svojo pot, ne da bi upošteval opomine vidnih voditeljev filma, ne more v Hollywoodu v nobenem primeru uspeti...« In neke drugje pravi: »Množično razširjanje tega sumljivega kulturnega blaga bo našlo svoj poslednji izraz v telefilmih...«

V mračnem obdobju »lova na čarovnice« (Komisija za raziskovanje protiameriške dejavnosti je posegla tudi v Hollywood), je Chaplin verjetno imel prav, toda temeljito se je zmotil prav glede televizije, ki je morebiti resda tedaj grozila, da bo poplitvila celotno kulturno življenje Amerike, pa je v najbolj kritičnem času ameriškega filma dokazala, da prihaja prav iz njenih središč generacija, ki pomeni pomlad, renesanso in nov vzpon ameriškega filma. Nedavno sem se imel priložnost osebno prepričati, kaj pomeni za sodobni ameriški film tako imenovana »televizijska generacija«. Res, da je popolna komercializacija ameriškega, predvsem hollywoodskega filma doživela popoln polom, resnica je tudi, da je sistem pretiranega zvezdnosti paraliziral tako rekoč umetniška stremjenja v ameriškem filmu — res pa je tudi, da je verjetno bilo vse to nujno potrebno, da bi se tako odprla vrata v novo obdobje, ki v filmskem svetu pomeni nekaj podobnega kakor italijanski novorealizem ali pa pomlad sodobnega sovjetskega filma ter zadnji pogumni koraki poljskega in madžarskega filma. »Televizijska generacija« predstavlja v današnjem ameriškem filmu skupino scenaristov, režiserjev in igralcev, ki so prišli k filmu od televizije oziroma preko televizije. To je zelo mlad rod, ki je zrasel v vzdušju politične in moralne napetosti in se privadil dela v sivojestrnih prilikah televizijskega ustvarjanja — se pravi: režiserji so morali delati v naglici, pogosto jim je manjkalo časa za skušnjo z igralci, toda zato so uživali neprimerno več svobode kakor njihovi filmski tovariši. Generacija, ki je zrasila v času, ko so televizijski producenti skrbeli za popularnost svojih programov in se je ustvarjalec zbližal s svojimi gledalci, ki je postala ameriška televizija tako živahna, pestra in učinkovita kot prvi ameriški filmi.

Zgodilo se je, da je hollywoodski oziroma ameriški film zopet pokazal svoj »dober nos« (kar se je zgodilo že nekajkrat v kritičnih trenutkih, n. pr. neposredno po prvi svetovni vojni, med drugo svetovno vojno itd.). Povabil je v svoj krog nekaj največjih televizijskih talentov, predvsem newyorških. Ti so uveljavili v sodobnem ameriškem filmu nekakšen socialni, družbeno-kritični in psihološki dokument, in ta je danes tako značilen za ameriško filmsko ustvarjalnost (1), da med ogledom tako rekoč dveletne ameriške filmske proizvodnje skorajda nisem videl takih serijskih proizvodov, kakršni so še pred nekaj leti predstavljali veliki odstotek vsakodnevne ameriške filmske proizvodnje. Nekateri menijo, da je prav ta smer, ki so jo ubrali ljudje iz televizije, edini pravilni ameriški odgovor italijanskemu novorealizmu. Toda bolj bo res, da ne gre za odgovor novorealizmu, ker ni bilo nobene potrebe po odgovoru, zato pa mnogo bolj za pravilen pogled na svet, na družbo in na človeka. Ponarejanje resnice, parola o »srečnem človeku« v sodobni Ameriki, prikrivanje družbenih prepado, težnja po zatiranju vsake napredne misli — torej v glavnem sociološki in psihološki motivi so dali pobudo za novo smer v ameriškem sodobnem filmu. Motivika je torej podobna kot v italijanskem novorealizmu — vendar so šli po mojem ustvarjalci »televizijske generacije« mnogo dlje kot novorealisti. Zaradi naprednosti teh filmov si verjetno marsikateri izmed njih ne bomo mogli kmalu ogledati v naših kinematografih, ker nam jih producenti po zaslugi ameriške informativne službe vsaj za sedaj ne bodo smeli prodati.

Poleg omenjenih družbeno-kritičnih in psihološko-analitičnih komponent filmov, o katerih govorim, bi kazalo še poudariti, da se zelo približujemo modernemu gledališču. Scenaristom nove generacije morebiti še bolj kot režiserjem in igralcem zelo raste ugled. Scenariji najuglednejšega scenarista »televizijske generacije« Paddy Chayefskyja izhajajo v knjižnih izdajah in jih bralci vneto prebirajo. Režiserji pa z upodobitvami takšnih scenarijev nenehno dokazujejo, da film in gledališče nista več nasprotnika, temveč si podajata roke; dragoceni elementi ene in druge umetnosti se pretakajo iz gledališča v film in obratno.

Naj po tem skromnem uvodu — o etičnih, umetniških in idejnih vrednotah, ki jih je prinesla »televizijska generacija« sodobnemu filmu nasploh, bi bilo mogoče obširno pisati — omenim nekaj najvidnejših filmskih del, ki jih je do danes »televizijska generacija« dala svetu,

Začelo se je s filmom »Marty«, ki smo ga gledali nedavno tudi pri nas. Scenarij zanj je po lastni televizijski igri napisal že omenjeni Paddy Chayefsky, režiral pa ga je Mann. Chayefsky je napisal scenarij še za dva odlična filma — za »Fantovščino« (Batchelor Party) in za »Dvanajst porotnikov« (Twelve Angry Men). Zelo me je presenetila ugotovitev naše zvezne komisije za pregled filmov čes, da »Fantovščina« ni primerna za naš filmski repertoar. Laže bi razumel, če bi to izjavila ameriška informativna služba, ki daje dovoljenje za izvoz posameznih filmov v določene države. Trdno upam, da bomo videli »Dvanajst porotnikov«, ki jih je režiral mladi, nekdanji televizijski režiser Sydney Lumet in prejel za ta svoj prvi film lanj v Berlinu Zlatega medveda. V obeh primerih zasluđu kamera skupino oseb, zvesto lovi njihove besede

JOSEF KOSTKA: »ZADRUŽNICA« Z RAZSTAVE SODOBNE ČEŠKO-SLOVAŠKE UMETNOSTI«

in jih postavlja pod svoj neusmiljen mikroskop družbene in psihološke analize, pri tem pa vendarle ohrani živahnost in neprisiljenost. Takoj pa moram zapisati zelo važno resnico. Ti novi filmi niso samo in predvsem vidna podoba življenja. Tolikšna moč kot v slikah je tudi v dialogu. Morali se bomo poglobiti vanje, da bomo ugotovili tehtnost in kvalitete teh filmov. V »Dvanajst porotnikov« nas scenarist in režiser prisilita, da že po prvih minutah sedemo s porotniki za mizo na sodišču in skupaj z njimi v podrugri urici skušamo odločiti o krivdi za umor. V omenjenih treh filmih se je prav v dialogu pokazal vpliv televizije; film se je zopet približal gledalšču, vendar tako, da je ohranil vse svoje značilnosti in osnove. Dva naslednja filma — »Mož meri deset čevljev« (A Man is Ten Feet Tall) Martina Ritta in »Mladi tutej« (The Young Stranger) režiserja Johna Frankenheima — nista tako osredotočena na dialog, ampak uporabljata bolj znana in tipična filmska sredstva, a predvsem nosita socialno poslanstvo. Oba kažeja drugi vpliv televizije — dejanje ima prednost pred besedo. Zelo blizu tema filma so zadnji filmi Elie Kazana in nekateri Nicholas Raya. V prvem filmu nam režiser Ritt in scenarist Robert Alan Arthur pripovedujeta

»Sopoćanski biseri«

Okoli leta 1260 je srbski kralj Uroš I. zgradil svojo zadužbino v Sopoćanih. Stene se neznani umetniki okrasili s freskami. Večino jih je izdelal isti umetnik, umetnik, ki ga nekateri štejejo ne le za največjega mojstra srednjeveške umetnosti v Srbiji, temveč celo za največjega mojstra evropske umetnosti XIII. stoletja.

Najznamenitejše detajle teh fresk je prekopiral Milovan Arsić, ki se je po končanem študiju na akademiji za likovno umetnost v Beogradu precej bavil tudi s stenskim dekorativnim slikarstvom. Prav to ga je privedlo do kopiranja fresk našega srednjeveškega slikarstva. Izdelal je že številne kopije za mnoge naše muzeje, sedaj pa pripravlja gradivo za veliko razstavo »Portret v srbskem srednjeveškem slikarstvu«.

Razstavam v Beogradu, Titovem Velešu in Londonu je zdaj dodal še razstavo v ljubljanski Mali galeriji. Tu razstavlja 28 najznamenitših in najkvalitetnejših detajlov kopiranih fresk iz Sopoćanov, ki jim je dodal še tloris in silko te slavne srbske zadužbine.

zgodbo o prijateljstvu med belim in črnim delavcem v senci newyorških dokov, v drugem pa — in ta je verjetno med vsemi filmi »televizijske generacije« najbolj vlit — je prikazana razklanost sodobne ameriške mladine. Brez hrupa se ob nepomembnih dogodkih razvije pred nami drobna, a pretresljiva drama. Na koncu naj omenim dramo »Pot slave« (Paths of Glory) mladega režiserja Stanleya Kibricka, o kateri menijo najuglednejši kritiki sveta, da je doslej najpretrresljiveje zastavila vprašanje o smislu vojne. Omenil sem samo najvidnejše zastopnike generacije, ki je prišla v ameriški film iz televizije.

Pomen »televizijske generacije« za sodobni ameriški film je že danes povsem jasen. Njeno delo bi lahko imenovali pohod v novo pomlad ameriškega filma, ki je tem pomembnejši, če pomislimo na razmere in položaj, v katerem se je ameriški film v celoti znašel neposredno po drugi svetovni vojni. Kajpak bomo lahko pomen »televizijske generacije« v celoti ocenili šele čez nekaj let. Zanimivo pa je, da »ugledne« ameriške filmske družbe skušajo vključiti v svoje proizvodne načrte vsaj po enega predstavnika »televizijske generacije«. Med filmi Foxa, MGM, Warner Brosa, United Artists in drugih srečujemo vedno več tako imenovanih »neodvisnih produkcij«, med njimi pa prav dela mlade generacije, na katero sem že lele opozoriti,

Vitko Musek

Lutke za »Srečnega princa« je izdelal akademski slikar Mara Kraljeva, kostume Andra Avčinova, glasbo pa je napisal Marijan Vodopivec. Na našem posnetku vidimo Felinkovčka in kužo Nerona.

Novi predpisi v šolstvu

V ponedeljek je republiški svet za šolstvo sprejel nekaj pomembnih pravilnikov, ki poleg drugega urejajo tudi nekatere, doslej neresena vprašanja nameštanja učnega osebja in izdajanja šolskih učbenikov.

Pravilnik o izvedbi razpisa službenih mest za učno in vzgojno osebje v šolah in drugih vzgojnih ustanovah je republiški svet izdal na osnovi zakona o javnih uslužbencih ter na podlagi navodil Sekretariata za prosveto in kulturo Zveznega izvršnega sveta. Po novih predpisih bodo odslej izpraznjena ali nezasedena službena mesta za učno in vzgojno osebje na šolah in drugih vzgojnih ustanovah javno razpisana, tako da bo lahko učni kader popolnoma neovirano izbral svoje delovno mesto za zaposlitev. Ti predpisi vnašajo nove odnose tudi v kadrovsko politiko nameščenja prosvetnih delavcev, ker omogočajo pravičnejšo izbiro kandidatov ter dajejo prednost pri imenovanju za posamezna mesta oziroma za posamezne zavode onim, ki imajo najustreznejšo strokovno izobrazbo, primerno število službenih let, uspeh v učno-pedagoškem delu in prosvetljevanju ljudstva ter opravljene družinske in zdravstvene razloge. Sveti za šolstvo pri občinah in okrajih kakor tudi šolski odbori bodo kot organi družbenega upravljanja skrbeli za čimbolj pravičen izbor kandidatov, s čimer bo še bolj prišla do izraza aktivna vloga teh družbenih organov.

Seveda ta način razporejanja na službena mesta z natečajem ne bo veljal za štipendiste, ki so po pogodbi dolžni vstopiti v službo tam, kjer bo določil dajalec štipendije, kakor tudi ne za vse ostale novince, ki jih bo razporejal sekretariat Sveta za šolstvo LRS po potrebi in bo po možnosti upošteval njihove želje.

Pravilnik, ki zadeva učbenike, vnaša večji red v izdajanje vseh učbenikov, priročnikov, skript in slikanic, ki so predpisane za uporabo v obvezni šoli, srednjih splošnoizobraževalnih šolah, nižjih in srednjih strokovnih šolah in pri izobraževanju odraslih. Ta ukrep je pomemben predvsem zato, ker bo omogočil, da bodo imeli učbeniki trajnejšo vrednost. Pravilnik namreč določa, da mora odobreni učbenik veljati najmanj pet let. V tem času ga ne sme avtor in založba niti vsebinsko niti oblikovno kakorkoli spreminjati. Spremenjeno novo izdajo

učbenika bo mogoče izdati le v primeru, če bo komisija za učbenike pri Svetu za šolstvo LRS ugotovila, da je treba vsebinsko spremeniti več kot no tretjino knjige. Spremembe, ki bi bile manjše od tretjine celotne knjige, bodo tiskali kot posebne priloge v isti velikosti in kvaliteti, kakršno ima izdana knjiga.

Tako bo zagotovljena večja trajnost učbenikov. Zadovoljnejši pa bodo tudi starši, ki so neredko morali vsako jesen kupovati nove učbenike za isti predmet, ker so ti zaradi manjših sprememb stalno doživljali nove izdaje. Z javnim natečajem, ki bo razpisal za vsak nov učbenik, bo tudi onemogočen

kakršenkoli monopolizem posameznih založb pa tudi piscev učbenikov. Pravilnik prav tako ureja izdajanje skript. Slednje potrebujejo zlasti nekatere strokovne šole, ki si zaradi nizke naklade ne morejo privoščiti tiskanja knjig. Pri tehniški srednji šoli v Ljubljani je že osnovan center za izdajanje skript za strokovne predmete, skripta bodo cenena ter bodo popolnoma nadomeščala vrsto učbenikov.

Omenjena predpisa v šolstvu sta pomemben prispevek v prizadevanju za čim ustrežnejšo ureditev nekaterih kadrovskih in materialnih problemov v pripravih za šolsko reformo.

B. L.

„Dobri, stari pianino“

DVANAJSTI SLOVENSKI IGRANI FILM

Morda se še spomnite radijske igre Franeta Milčinskega »Dobri, stari pianino«, ki jo je pred leti oddajal ljubljanski Radio. Bila je to posebna radijska igra, saj je bil njen glavni junak nek pianino. Njegove melodije so se oglašale skozi vso igro in so pripovedovale o čudni usodi, ki jo je preživljal sam, in o ljudeh, ki so prišli z njim v stik. Kadar je namreč slišal glas ali pa popolnoma utihnil, so spreporili ljudje. Naši ljudje, od najpreprostejših pa do intelektualcev —

Festival poezije

Pred dvema letoma smo v časopisih zasledili fotografije Plitviških jezer, pred katerimi so stale gručaste ljudi. To ne bi bilo nič nenavadnega, če ne bi spodaj brali, da gre za prvi sestanek jugoslovanskih pesnikov. Ta edinstvena prireditev v romantičnem okolju gozdov in slapov je uspela. Zato se je zagrebška založba LYKOS odločila, da festival spremeni v redno prireditev. Za spremembo pa letos ne bo ob Plitviških jezerih, ampak na Reki in v Opatiji. Plitvice bi bile sicer primernejše, vendar nimajo hotelov, v vilah pa ni dovolj prostora za številne povabljenke. Letos jih bo namreč več kot lani (74), poleg tega pa se bodo festivalu udeležili tudi številni kritiki. Povabljeni pa so tudi gostje iz tujine. Festival se bo začel zadnjega maja.

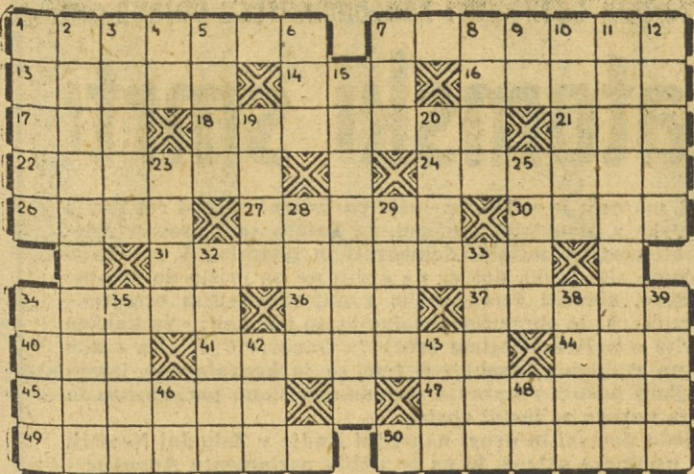
Ob tej radijski igri je režiserju Igorju Pretnarju prišlo na misel, da bi posnel film po njej. Frane Milčinski je res sestavil osnutek, po katerem je Vitomil Zupan s pomočjo Franeta Milčinskega in Igorja Pretnarja napisal scenarij. Seveda pa je scenarij precej drugačen kot radijska igra. Treba je upoštevati, da je radio namenjen samo ušesom, film pa predvsem očem. Zato so scene nekoliko drugačne, pa tudi zgodbi je več. Sprememba je tudi v povezavi zgodbi, ki se bolj prepletajo med seboj, kot so se v radijski igri.

Delo bo režiral Igor Pretnar. Morda je kdo od vas videl njegov kratki film »Stari in mladi mlinci«, v katerem je prvi pritegnil sodelavca slikarja, kateremu se ima precej zahvaliti za odlična razpoloženja v tem filmu. Poleg nekaterih drugih kratkih filmov je Pretnar režiral tudi igrani film »Na valovih Mure« iz filmske trilogije »Tri zgodbe«. Medtem je delal v gledališču, te dni pa bo sestavil smelnar no knjigo za novi film.

Čudovita zgodba

Lastovka se zaljubi v loček (trs). Ljubezen traja vse do jeseni, ko se lastovke odpravijo v toplejše kraje. Lastovka je zalostna — a končno se le odloči in odleti. Spotoma se ustavi ob zlatem kipu princa, ki ima rubine namesto oči. Ta princ je vse življenje živel v gradu in je šele po smrti kot kip spoznal vso bedo in trpljenje preostlih ljudi. Ko je lastovki povedal svojo zgodbo, jo je poprosil, da raznaša njegovo zlato revnim ljudem. Tako je razdaljal samega sebe, zlato, rubine in drago kamenje in ga končno ni ostalo nič več. Z dobrim delom je odkupila tudi lastovka svojo neusmiljenost do ločka. Prišla je zima in s kipom je umrla tudi lastovka.

To prelepo pravljico, ki ji je Oscar Wilde dal naslov »Srečni princ«, je Mirko Mahnič dramatisiral in jo bomo v njegovi režiji kmalu videli v našem lutkovnem gledališču. S svojo globoko vsebino, pristrčnostjo in čustvenostjo bo lepo darilo našim otrokom in bodo gotovo radi posegli po njej naši lutkovni odri po Sloveniji.

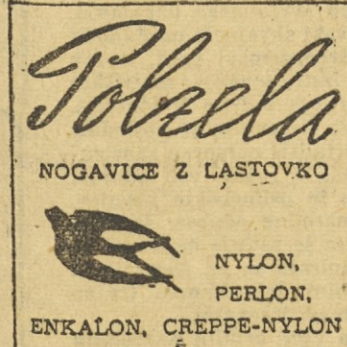
Vodoravno: 1. letni čas; 7. moško ime; 13. stabilne, močne; 14. časovna enota; 16. sadni škodljivci; 17. slovenski satirični pesnik, ki so ga ustrelili Italijani; 18. izstreljen; 21. srbski vladik; 22. češko moško ime; 24. docela, čisto; 26. plevel med žitom; 27. sodbe posameznikov o jedeh, modi itd. (star izrek pravi, da se o njih ne da razpravljati); 30. ognjenik na Siciliji; 31. velik livarski objekt v Ljubljani; 34. glavno mesto evropske države; 36. številka; 37. dušim, stiskam za vrat; 40. nadležne žuželke; 41. domača žival, ki nas navsezgodaj buči; 44. obdobje; 45. večkrat kaj za-

tajim; 47. največje mesto Hercegovine; 49. pratika; 50. sem ter tja.

Navpično: 1. gornja stena v prostoru; 2. obolelo za protinom; 3. predstavništvo društva; 4. okrajšava za »množina«; 5. vrata v plotu; 6. tonovski način; 7. neresnica; 8. odprtina za svetlobo; 9. veznik; 10. preko roba višje sneg, zlasti nevaren v gorah; 12. žaloigra; 15. krepak, tršat; 19. šiba; 20. pokrajina v severni Grčiji; 23. klice; 25. izrastek drevesa; 28. del telesnega ogrodja; 29. sedež; 32. nenadno zmanjšanje zaradi u- predvidenih težkih (na primer: proizvodnih ur); 33. razmerje; 34. učenje; 35. star španski denar; 38. prepoved, ugovor (zlasti znana beseda v Varnostnem svetu OZN); 39. žensko ime; 42. žensko ime; 43. naziv; 46. oblika pomožnega glagola; 48. okrajšava za starejši.

RESITEV KRIZANKA ŠTEV. 11

Vodoravno: 1. obtok, 6. Beograd, 13. torta, 14. okarine, — r, 15. Gonars, 17. oval, 18. ot, 20. nada, 21. Pšata, 22. črv, 24. da, 25. ko, 26. lov, 27. Narta, 29. salo, 31. mn., 32. iver, 33. naloga, — i, 35. celoten, 37. novac, 39. anonimi, 40. arena.

Delavski svet, upravni odbori, občinski ljudski odbori, ustanove, komisije za razpis delovnih mest!

KO RAZPISUJETE

delovna mesta

NE POZABITE

da prebira naše glasilo na tisoče delovnih ljudi

IN PRAV MED NJIMI

boste našli tistega, ki ga želite!

Ko so se vračali, je rekel:

»Ce bi bila jaz poveljnik, bi premestila štab v drug kraj. Tako bomo šli vsi po zlu.«
»Bomo že vzdržali.« je odsmatno rekel Gjuro.

»Bolje bi bilo, če bi se zdaj premaknili, zakaj, ko se bo začela ofenziva, tu ne bo več varno.«

Gjura je osupilo.
»Ofenziva? Kako pa to veš?«
»Kaj ne bi vedel! Komendant govori samo o tem.«

Brbljavi Stevan, je pomislil Gjuro; kar ima v srcu, ima tudi na jeziku. Nato je rekel Mirjani:

»Se bojiš ofenzive?«
»Jaz?« je zastala, zardela. »Ce bi bila bo- ječa, ne bi bila prišla k partizanom... Morda se tudi malo bojim... Kdo ve... Da, res se malo bojim, a ne toliko zaradi sebe...«

»Ivan,« ni vzdržal Gjuro, ker mu je to ime kar samo zdrsnilo z jezika. »Zaradi njega?«

Molče je pokimala. Sli je na njegovi levi, z malo daljšimi koraki, zato je Gjuro lahko izpod čela opazil sramežljivo rdečico na njenih licih. Nekaj ga je ganilo, da je vprašal:

»Se imate že dolgo rada?«
»Spet je pokimala. Ne da bi obrnila glavo. Do štaba se nista več pogovarjala. Gjuro se je zadelo nenavadno, da se je začel z Mirjano pogovarjati o teh rečeh, ampak smrt Radojice je verjetno vplivala na njegovo razpoloženje tako, da so mu hitele misli vso pot nekam drugam. Pravzaprav je spet premislil o Ivanu, ampak nekako drugače. Na Ivanovo razmerje z Mirjano je gledal zdaj dosti hladneje, še malo se ni vzemirjal in v sebi ni čutil tistega nejasnega nemira kakor še pred nekaj dnevi. Ivanov lik se mu je v mislih bolj in bolj spreminjal v ne- jasno, skrivnostno figuro. Ampak, Mirjana — ali je v kakšni zvezi s tem? To vprašanje se mu je čvrsteje zarezalo v spomin, ko ga je Mirjana pred štabom nenadno vprašala:

»Tovariš Gjuro, ti si se precej dolgo mu- dil pri nas. Ali boš še dolgo tu?«

Gjuro se je odločil za herojski korak. Gledal ji je naravnost v zenice in rekel:

»Dokler ne unimam sovražnika.«
»Ali ga Mirjana ni razumela? Kajti brez obotavljanja je odgovorila:

»Na to nisem pomislila.«
»Na kaj pa?«

»Kar tako.« — iznenada se je zmedla, naglo ga je pogledala, skrivaj, toda zelo toplo in čisto, »Mislija sem... takole... drugače...«

Odšla je, ne da bi dokončala stavek. Gjuro ni vedel, kaj naj si misli o nji. Morda tudi zato, ker je začutil v trenutku, ko ga je zadel njen topli pogled, naglo šumenje v glavi in vroče strujanje v licih.

Tisto noč ni mogel zaspati. Kakor da ga je napadla vročina, se je obračal in se potil, mučili so ga nekakšni čudni prividi, ki so mu kar sami prihajali pred oči. Ogenj, ve- likanski rdeč ogenj, oblaki dima, ki jih raznašajo vetrovi na vse strani sveta, vniš in zmedo na zemlji, vročini; sijaj izgubljenih deških oči, oči malega Radojice...

Sel je ven, na cesto. Noč je bila prihuje- no mirna in hladna. Urni oblaki so drveli na sever in metall črne podolgate sence, tako da se je razpletala pred očmi čudovita igra

temnih senc in svetle mesečine. Planinski vrhovi so bili videti nedosegljivi v svoji močniti osamljenosti in neprehodnosti. Sveži zrak je silil pod kožo.

Gjuro se je zleknil pod široko krošnjo drevesa. Bluzo je zapel do vratu, kadil in z očmi spremljal poganski ples senc, burno je vdihaval nočni zrak, ki mu je izredno godil. Tišina, brezglasna, skrivnostna, in hladno gibanje noči mu je počasi razbreme- njevalo telo in misli in ležal je dolgo tako, kadil je in ni mislil na nič. Tako, dokler ga niso iznenadili tihi koraki. Odjeknilo je topo, kakor da so se stopala spotaknila ob nekaj tede- ga, masivnega.

Leno se je obrnil in pogledal po cesti, ki jo je na pol osvetljevala mesečina. Tedaj se je zdrnil in vstal: izza zidu, ki je opasoval sadovnjak nedaleč od štaba, je švignila senca na drugo stran ceste. Plazila se je, se tiho- tapila. Kar Gjura ni prebudo iznenadilo, saj pad ljudje hodijo ponoči ven, za zid in sadovnjak opravljat čisto človeške potrebe. Nekaj drugega ga je naglano, da je izbulil oči in takoj nato skočil na noge — v jasnem

in se krepko izkašljaj, kakor da bi rad ne- komu sporočiti, da je tu. Nato je pospešil korak in izginjal v globino sliivnika.

Gjuro je stopil za njim, toda že naslednji trenutek je jezo začel. Smaju je prišla naproti ženska, po postavi precej višja kot Smajo, v ruti, ki se je s svojo belino jasno odbijala od temnih senc.

Smajo in ženska sta legla v travo. Gjuro se je počasi vračal, hud na Smaja- sam nase, na to prekleto in negibno noč, v kateri ugaša in izginja toliko življenj in se jih toliko obnavlja in spočenja. Spomnil se je večerjane smrti malega Radojice in takoj nato prizora v travu s Smajem in z žensko — vse na istem kraju, vse ob istem času, na isti, kratki in strahotno prizadeti razdalji med smrtjo in življenjem. Prekleto boji, je rekel pri sebi, še to usivo življenje!

16
Trije možje sede na nizkih kmečkih stoli. Plamen karbidovke trepeče umiraje. Tri temne sence se rišejo na beli steni, sklo- njene, negibne.

KDO JE IZDAJALEC?

NINE OPACI

snopu mesečine je pokazala senca, preden je izginila za zid, izrazilo okroglo grbo. Zari- sala se je na zemlji in že izginila izpred oči.

Smajo, je pomislil Gjuro in nagonsko po- skočil. Čemu se je temu treba tihotapiti to? Smajo je spal na hlevu nedaleč od štaba, kjer je bilo dovolj prostora za človeške potrebe. In ne da bi pomisljal, je stopil Gjuro čez cesto in se napotil vzdolž zidu. Stopal je tiho, previdno.

Na oglišču je obstal. Tu je bilo zidu konec; na levi, kamor je malo prej izginila Smaja- jeva senca, pa se je začela zapuščena s ple- velom porasla steza, ki je držala na polje, na obeh straneh pa jo je spremljal star trnel in na več krajih podrt plot. Za tem so se širili sliivniki.

Mesec se je v vsem sijaju prebil skozi oblake, svetel, poln mesec. Gjuro se je sklo- nil in pokukal izza zidu. Smajev obris se je zarisaval kakor na dlani. Sel je urno in zavrano, ne da bi se obiral. Hiš tam ni bilo, zato se je Smajev tihotapljenje zadelo Gjuro tembolj čudno. Odločil se je, da ga bo sledil, a za zdaj se še ni upal stopiti izza zaklona, ker bi ga Smajo v jasni mesečini lahko opazil. Zato je napravil nekaj korakov, oprtel se je na plotu, se razkorajil in skočil čez plot v sliivnik. Smajo ga zdaj ni mogel opaziti, ker so ga zakrivala debila, in nemoteno je šel po mehki travi, od drevesa do drevesa, ne da bi pustil Smaja iz vida.

Zdajci je Smajo obstal. Ozrl se je, pristo- pil k plotu in pogledal čezenj in po tihem zategu zažvižgal.

Gjuro se je prislonil k drevesu v senci. Videl je, kako se kratkonogi Smajo muči okoli plotu in ga skuša preskočiti. To mu je kmalu tudi uspelo, a poprej se je pošteno zasopil. Noga se mu je zapletla v plot, da se je prekurčil na glavo. Urno se je pobral

Zunaj je noč. Samo topi stražarjevi kora- ki pred štabom. Po zvoku bi lahko sodil, da so ševlji čvrst nemški izdelek.

Gjuro govori. V glasu mu trepečejo stru- ne napete živčnosti, razburjenja:

»Grom in strelaj! Ze četrti dan iščemo, a razen ene same velike ljubezni nismo še ničesar odkrili.«

Glas je prešel v jedkost, v slabo prikrito zavist:

»Samo to ljubezen, kakor da nikjer ni močnega brez nje... ta se povsod primeša.«

Ostala dva molčita, kakor da jima je ne- vidna sila vzela dar govora.

Gjuro visoko dvigne glavo in razproste roke, pri čemer mu levi rokav pošastno visi v zraku, prelomljen, nihajoč.

»Vse smo storili, vse, kar smo le mogli, pa vseno nič... Dnes je dvaindvajseti...«

Tisti, ki je sedel na njegovi levi, se pre- dramlja iz zamišljenosti in počasi obrne glavo. Motna žolta luč karbidovke plava po kovanjih valovih las in osvetljuje ostr, prikupni profil.

»O kakšni ljubezni govoriš?«

Tako je vprašal Danilo, komisar odreda. Pravkar je bil prisel iz Razvodja.

»Mirjanin dnevnik smo našli. Pisala ga je še v Romirju, a deloma tudi tukaj. Lepa literatura, ampak nam niti malo ne koristi. Ona in Ivan se imata rada — to je vse. Se iz Romirja. Ljubezen, ki je odložena za čas po vojni.« Pri tem se je Gjuro zagledal v strop in pristavil tiho kakor zase: »Seveda, če bosta oba preživela vojno.« Nato je po- skočil, iztegnil je desnico.

»Vseeno ga moramo ujeti. Jutri bo tri- indvajseti... jutri mora biti naš, ali...«

Danilo mu je rahlo segel v besedo.

»Le počasi, ne razburjaj se, nič tega, in ničesar ne obeta! Mene bolj zanima tale

79. Zima pa je bila huda in ponoči so tulili volkovi. Vinek in Mojčka sta ga gledala, kakor je koval tisto železje. Opili je ostre kavlje, kajti človek je le človek, in razlagal bratu in sestrici: »Velik in hu- doben volk se plazi ponoči po vasi, zato mora biti tudi past močnejša.« Ali bi naju požrl? Je vprašala Mojčka. »Tebe in Tinčka in babico!« je dejal Mar- tineček. »Grdi, grdi volki!« je vzkičnila Mojčka.

82. Polde to pot ni prenočil v dolini kakor druge- krat, ampak se je kmalu po polnoči vrnil z nahrbt- nikom v Hrstje. Martineček, ki je pravkar vse temeljito opravil, je iznenada stal pred človekom, ki ga je hotel ujeti. Martineček in Polde sta odsko- čila od strahu. Polde je bil obožen in ko je videl, da je izdan, je potegnil pištolo izza pasu...

80. Tudi babica je prišla pogledat, zakaj Martin- ček tako razbija. Na njegovem obrazu je razbrala, da ga tišči velika skrb. »Le kuj, le kuj, Martineček! Ali se igraš ali delaš?« ga je vprašala. »Delam! Ta past je za volka, ki kolje nedolžne ovce!« je mrko dejal Martineček. »Potem pa je delaš, kajti vsi vol- kovi so hudobni, tudi taki, ki tiče v človeški koži!«

83. Ustrelil je — toda nekam v zrak, kajti od sil- nega udara mu je roka sva obrnila. Ustrelil je s toporiščem sekire mahnila po roki. Polde je pomislil, da je padel v zaselo in se je zbal za življenje. Z vsilo je odpahnil Martinečka od sebe, toda Martineček je odskočil od pasti in potegnil Poldeja za seboj. Železo je zaškrtalo in Polde je besno kriknil od bolečine. Volk se je ujel.

81. Ko je neke noči spet zagledal, kako se je Polde odpravil v dolino, je zavlekel železno past k luknji v zidu in jo z močno verigo pripel na železen križ, ki je stal v bližini. Vse je narahlo pokrili s sne- gom... Tudi babico je mučila skrb in brž ko je slišala, kako se je Martineček sredi noči splazil v noč, je pograbila veliko sekuro in mu sledila. Slutila je nevarnost.

84. Z obupno grozo se je Polde premetaval po tleh in rjul v smrtnem strahu. Nebo izdajalec ni po- gumen. Z veliko muko se je skobacal na kolena in kriknil: »Ne ubijte me, vse bom povedal... Usmiliti se me... V tabernaklju je... Prisilili so me... Re- šite me tega hudčica na nogi!« Nekje v daljavi so tulili volkovi.

da je svoje domneve in sume strnil v pora- zen sklep, tako, kakor je bil to v pismu razložil Mitru. Glede Mitra, komandanta odreda, je zdaj Danilo zagotovo vedel, da je ves nesporazum zanj za vedno odpravljen.

Danilo je rekel nesporazum, kajti drugega pomena ni mogel, ne želel pripisati temu spopadu. Prav zato je tudi prišel po svoje izravnan nesporazum, da ne bi ogrožal odno- sov med tovariši.

»Torej,« je rekel Gjuro in vstal, »še nocoj jo bomo mahnil vsak na svojo stran. Milan, ti boš prvi v četi in zagotovi spremstvo v drugi in tretji! Zaim bo v Borovnicah. Jutri ves dan in naslednjo noč pa tako, kakor smo se dogovorili.«

Tedaj so se vsi trije obrnili k vratom, ki so se hrupno odprla. Ko je skoznje vstopila orjaška postava bataljonskega poveljnika Stevana.

Ne da bi pozdravil, se je Stevan razkoraj- čil pri vratih in huknil. Nasršen je bil kakor svinčeno-sivo nebo. Brki so se mu pobesili. Z mračnim pogledom je pomeril vse tri po vrsti. Ze od davi je bil zunaj štaba.

»Kaj se je zgodilo?« je vprašal Danilo in pristopil k njemu.

Stevan je zagrmel iz trebuha:

»To ste mi obveščevali in komisariji! Samo konfirirate, bogme, vtem pa moji ljudje umirajo. Popadaj so, to je tisto. Na mojo in vašo sramoto.«

»Kdo je padel? Kje? Povej, kaj se je zgodilo!«

Vsi trije so ga obsuli z vprašanji. On pa je skomignil z rameni in revsknil:

»Se vprašate, kdol Četrta četa... Pri cesarski cesti.«

»Četrta četa?«

Danilo je začelo desno lice drgetati, zna- menje, da ga je hudo razburilo. Vedel je, da varuje četrta četa danes dovoz oskrbe, po povelju, ki ga je bil večer sam napisal v štabu odreda. Ob mračnih slutnjah so mu noge kar premlele, tako da je začutil pri vsej hladnokrvnosti, ki ga je sicer vedno odliko- vala, da mora pri priči sesti.

»Kdo je bil?« je vprašal, strmeč v Ste- vana. »Nemci ali ustaši?«

»Nemci. Sami Nemci.«

Gjuro se ni ganil z mesta. Obraz se mu je zategnil, dlesni pa so se čvrsto stisnile. Stevanu ni bilo treba dlje pripovedovati. Gjuro je vnaprej vedel, kaj se je zgodilo in zakaj se je zgodilo. Matilda, se mu je posve- tilo, in pri tem je tako stisnil desno pest, da je začutil nohte globoko v koži.

Ko se je Stevan malo pomiril, je povedal, kako je bilo. Na povelje odredovega štaba je četrta četa varovala prevoz preskrbe iz Ramljana na območje tretjega bataljona. Do Ramljana je spremljala konvoj enota druge- gega bataljona. Menil so, da je vse poboje varno, ker so bile sovražne postojanke precej daleč. A kljub temu je hotel štab odreda zavarovati konvoj, ker je bilo treba prito- vori nujno potrebno opremo in strelivo, ki so ju bili vzeli, sovražniku na poboju ravn- škega odreda. Ker Zaim ni bilo tu, je Ste- van sredič poslal povelje četrti četi, naj zavaruje prevoz, davi pa je še sam pohtel s konijem v četrto poveljstvo, da bi prevzel štab odreda.

Prav tako je Danilo pridržal zase svoj preprič z Mitrom zavoljo Zaimovega pisma. Saj tudi ni prišel iz Razvodja, zato, da bi Gjuro povedal to neljubo zadrževanje, marveč je prišel s čisto nasprotnim namenom: da bi zgladil spor med tovariši. Spor, o katerem je bi stoodstotno prepričan, da je nastal iz strogo osebnih vzrokov. Poznal je Zaima, njegovo nasršenost in tisto potezo v njego- vem značaju, da je po samovoljnih osebnih vtisih nemalokrat izrekal tehtne sodbe. Da- nilo je čutil, da se je Zaim tako ponašal tudi nasproti Gjuru. K temu je morda pri- pomogla splošna živčnost in pričakovanju ofenzive, a verjetno tudi kak incident z Gjuro, kar je morda bilo Zaimu povod.

POSNETEK Z NEDAVNEGA ZASEDANJA VRHOVNEGA SOVJETA ZSSR MED VOLITVAMI NOVEGA PREDSEDNIKA SOVJETSE VLADE, VRHOVNI SOVJET JE ZA PREDSEDNIKA VLADE SOGLASNO IZVOLIL MIKITA HRUSCEVA, PRVEGA SEKRETARJA CK KP SOVJETSE ZVEZE. V PRVI VRSTI SEDE (Z LEVE NA DESNO) MIKOJAN, HRUSCEV IN VOROŠILOV, V DRUGI VRSTI NAD VOROŠILOV JE BIVŠI PREDSEDNIK VLADE — BULGANIN

SOVJETSKA ZVEZA JE OPUSTILA POSKUSNE EKSPLOZIJE JEDRSKIH BOMB

V korist miru

Vrhovni Sovjet ZSSR je soglasno sprejel resolucijo o prenehanju poskusnih eksplozij vseh vrst atomskega in vodikovega orožja v Sovjetski zvezi — Sovjetska vlada poziva države, ki imajo atomsko in vodikovo orožje, naj sprejmejo podobne ukrepe

Sovjetska vlada je v ponedeljek, 31. marca, predlagala Vrhovnemu sovjetu, naj sprejme sklep v enostranskem prenehanju jedrskih poskusov v Sovjetski zvezi. Predlog vlade je obrazložil zunanji minister Gromiko, ki je med drugim dejal:

»V želji, da bi kakorkoli prispevali k osvoboditvi človeštva pred nevarnostmi atomske vojne, predlaga vlada Sovjetske zveze Vrhovnemu sovjetu, naj ZSSR kot prvi korak k temu cilju preneha s poskusnimi eksplozijami atomskega in vodikovega orožja vseh vrst. Če se bodo ZDA in Velika Britanija pridružile Sovjetski zvezi in tudi same prenehale preizkušati atomsko in vodikovo orožje, bo vprašanje, ki ga globoko vnmirja vse narode današnjega sveta, naposled rešeno: poskusne eksplozije jedrskega orožja bodo prenehale povsod in za vedno.

Če pa se vlade drugih držav, ki imajo jedrsko orožje, ne bodo hotele odzvati po budi Sovjetske zveze in bodo še naprej preizkušale atomsko in vodikovo orožje,

se bo morala Sovjetska zveza, kar zadeva jedrske poskuse, ravnati po interesih lastne varnosti. Zavedamo se, da s prekinitvijo poskusov še ne bomo popolnoma odstranili nevarnosti atomske vojne. Zato hkrati, ko se zavzemamo za prekinitev poskusnih eksplozij, javno izjavljamo, da je naš glavni cilj, da bi se države sporazumele o brezopojni prepovedi vseh vrst atomskega in vodikovega orožja, o prenehanju njihove proizvodnje in popolnem uničenju obstoječih zalog ob ustreznem nadzorstvu.

Gromiko je poudaril, da bi bilo razmeroma lahko skleniti sporazum o prekinitvi poskusov z jedrskim orožjem, ker obstaja takšno orožje samo v treh državah, se pravi v Sovjetski zvezi, ZDA in Veliki Britaniji.

Prekinitve preizkušanja atomskega in vodikovega orožja je lahko in mora biti prvi korak, mora biti tisti simbol medsebojnega zaupanja med državami, ki ga pričakujejo vsi narodi. Zdaj obstajajo potrebni mednarodni pogoji, da bi naposled prenehali s poskusnimi eksplozijami jedrskih bomb.

Sovjetska vlada pričakuje, da se bodo ZDA in Velika Britanija pridružile temu sklepu in dale svoj prispevek k omejevanju oboroževalne tekme in zmanjšanju nevarnosti atomske vojne. Prepričana je, da bo njen ukrep o prenehanju poskusnih eksplozij jedrskih bomb pomenil prelomnico v mednarodnih odnosih in prispeval k večjemu zaupanju in miroljubnemu sodelovanju med državami. Odločni ukrepi za zboljšanje mednarodnega položaja so toliko nujnejši, ker obstajajo sile, ki vztrajno potiskajo svet v popolnoma nasprotno smer. Tisti, ki zdaj silijo zahodnonemško vojsko, naj sprejme atomsko orožje, prevzemajo nase veliko odgovornost pred narodi, saj delajo to v času, ko se države pogajajo o sklicanju konference na najvišji ravni. Če postane atomsko

NOVE STAVKE V ŠPANJI

Iz Barcelone poročajo, da stavkajo delavci v skoro vseh tovarnah v tej španski pokrajini. Vlada je pozvala delavce, naj se vrnejo na delo, ker pa je le-ti niso hoteli poslušati, je ukazala, naj tovarne zapro. Civilni guverner Barcelone je upravam tovarn naročil, naj sprejmejo na delo le tiste delavce, ki jim bodo poslali pismene prošnje. Toda s tem delavci niso ustrahovali. Stavka se je celo razširila. Poročajo, da stavkajo tudi delavci v baskovskih pokrajinah.

Stavke v Barceloni in baskovskih pokrajinah so odgovor španskega proletariata na vedno večje izkoriščanje, na bedo in brezpravje.

oboroževanje Zahodne Nemčije dejstvo, bo to neizbežno pomenilo novo oviro za sporazum o razorožitvi, česar bodo krive vlade Zahodne Nemčije in vlade tistih držav, ki jo spodbujajo k temu koraku,« je dejal Gromiko.

Vrhovni sovjet je sklep o opustitvi poskusnih jedrskih eksplozij sprejel soglasno in z burnim odobravanjem.

Omenjeni sklep Vrhovnega sovjeta je naletel na izredno ugoden odmev po vsem svetu, razen v tistih zahodnih krogih, ki so svojo politiko zgradili na blokovskih nasprotjih ter na hladni vojni in jih zato razuhudi sleherna nova mirovna pobuda, sleherni ukrep, ki koristi svetovnemu miru. Miroljubne sile na svetu pozdravljajo ta sovjetski korak in pozivajo druge dežele, ki imajo jedrsko orožje, naj slede Sovjetski zvezi.

Predstavniki državnega sekretariata za zunanje zadeve tovariš Jakša Petrič, je ob tem zgodovinskem sklepu Vrhovnega sovjeta ZSSR izjavil:

»Sklep Vrhovnega sovjeta Sovjetske zveze pomeni zelo pomemben prispevek k miru in mednarodnemu sporazumevanju. V pomanjkanju splošnega sporazuma o tem perečem vprašanju je Sovjetska zveza napravila važen korak naprej. Negativni odgovor na ta sklep zaradi nezaupanja ali drugih razlogov ne bi koristil miru. Tudi druge dežele, ki imajo atomsko orožje, bi se morale odločiti za podobne ukrepe, ki jih človeštvo tudi pričakuje. To bi znatno pripomoglo k mednarodnemu zaupanju, zlasti pa k zaupanju med veleilicami, povečalo bi upanje v razorožitev in prepoved proizvodnje ter uporabe atomskega orožja.«

SESTANEK AFRIŠKIH STRANK V DAKARJU

FRONTA ZA AVTONOMIJO

Fronto afriške akcije so ustanovili po dvodnevem zasedanju voditeljev 13 afriških strank, ki delujejo na francoskih posestvih v Ekvatorialni in Zahodni Afriki, kjer živi nad 30 milijonov prebivalcev. Pred ustanovitvijo fronte je pet levičarskih strank (med

AFRIKA

njimi tudi stranka afriških socialistov) ustanovilo enotno levičarsko afriško stranko, ki je potem sklenila s stranko demokratičnega zbiranja sporazum o skupni akciji. S tem so bile premagane težave, ki so leto dni preprečevale enotnost mladih afriških strank.

Po poročilih, ki prihajajo iz Dakara, se je Fronta afriške akcije odločila, da bo vzela za osnovo svojega programa deklaracijo voditeljev črnih strank, ki so jo prejšnji mesec objavili v Parizu. Na osnovi tega dokumenta se bodo afriške politične organizacije bojevale za popolno avtonomijo, za federacijo vseh francoskih posesti v črni Afriki in za federativne odnose s Francijo.

Sprejem tega programa pomeni poraz zbiranja Houphouët-Boignyja, ministra za voditelja stranke afriškega demokratičnega zdravja v pariški vladi, ki se zavzema za »postopne reforme«.

PO SKLEPU O ATOMSKI OBOROŽITVI ZAHODNONEMŠKE VOJSKE

Proti atomski smrti

V noči med 25. in 26. marcem je zahodnonemški parlament sprejel resolucijo o oborožitvi nemške vojske z atomskim orožjem, za katero so glasovali Adenauerjevi klerikanci, proti njej pa socialni demokrati in liberalci. V resoluciji je rečeno: »Vladi naročamo, da dotlej, dokler na svetu ne bo prišlo do splošne in kontrolirane razorožitve, oboroži Bundeswehr z najodobnejšim orožjem.« Predstavniki vladne stranke, ki je obrazložil resolucijo, so vprašali: »Na kakšno orožje mislite, ko govorite o najodobnejšem orožju?« Odgovoril je: »Na vsako atomsko orožje, razen na vodikovo bombo.« S tem se je končala ena izmed najpomembnejših in najbolj burnih razprav v zahodnonemškem parlamentu in se začela bitka nemškega naroda za lastni obstoj.

Vse kaže, da so nemški delavci in drugi napredni ljudje v Zahodni Nemčiji spoznali nevarnost tega usodnega sklepa, ki ga je vsilila parlamentu Adenauerjeva večina. Njihovo »Gibanje proti atomski smrti«, ki je zajelo milijone Nemcev, je sklenilo, da se bo z vsemi sredstvi uprlo vladni atomski politiki in da ne bo odnehalo prej, dokler pobudniki atomske oborožitve ne bodo razirgali svoje »vojne resolucije«. Delavci demonstrirajo proti vladi, sindikalne organizacije pa zahtevajo, naj vodstvo Zveze sindikatov napove splošno stavko. »Stavka je edino orožje, ki nam je ostalo.« je dejal neki sindikalni voditelj iz Vestfalije. »Drugega izhoda nimamo, kajti če bo vlada uresničila svoje načrte, bo Nemčija torpedirana in še dolgo razkosana.«

Več socialdemokratskih poslancev je med parlamentarno razpravo poudarjalo, da je vzdušje, ki ga ustvarja klerikalna večina s svojo »atomsko zahtevo«, podobno vzdušju, v katerem je nemški parlament pred 25 leti predal vso oblast Hitlerju. V tej zgodovinski podobnosti so korenine nevarnosti, ki preči svetovnemu miru.

Adenauer je rad z atomskim orožjem v rokah izsilil združitev Nemčije. Takšna združitev bi prinesla Nemcem le revščino in brezpravje, Evropi in svetu pa strahotno atomsko vojno, ki bi zaključila obdobje človeške civilizacije in pahnila v katastrofo vse človeštvo. Zato Nemci in evropski ter drugi miroljubni narodi nasprotujejo atomski politiki kanclerja Adenauerja in se zavzemajo za združitev Nemčije z miroljubnimi ter demokratičnimi sredstvi.

Ce bo Adenauerju in njegovemu »ministru vojne« Straussu res uspelo oborožiti zahodnonemško vojsko z atomskim orožjem, bo postala vojna nevarnost neposredna in svet se bo znašel na robu propada. Zato takega sklepa zahodnonemškega parlamenta ne moremo ocenjevati ločeno od svetovnega dogajanja, saj sodi v vrsto tistih ukrepov, s katerimi hočejo blokovski skrajneži na Zahodu minirati miroljubna prizadevanja držav in narodov. Sredozemski pakt, ki mu botruje francoska reakcija, postavljanje naprav za izstreljevanje ameriških raket v Italijo, prikriti in odkriti vmešavanja v notranje zadeve Indonezije, oborožitev nemške vojske z atomskim orožjem — vsa ta dejavnost je posledica krepitve politike hladne vojne, politike sile, ki jo imperialisti namerno zaostrojujejo, da bi na morebitni mednarodni konferenci imeli v rokah več adutov. Takšna politika pa ne ustvarja materialnih, političnih in psiholoških pogojev, ki so potrebni za konferenco, ampak zaostrojuje mednarodne odnose, škoduje popuščanju in urejevanju razmer na svetu ter odpravlja še zadnje možnosti za sporazum. Obenem pa škoduje tudi državam, ki jo podpirajo, n. pr. Nemčiji, ki bi si lahko pridobila velik ugled in zagotovila svojim državljanom trajno varnost, če bi postala zagovornik miru in sodelovanja med državami.

Zato vsi narodi podpirajo boj nemških delavcev in vseh ostalih naprednih ljudi proti atomski oborožitvi zahodnonemške vojske, saj ne gre samo za usodo nemškega naroda, ampak za usodo človeštva. In zato je tudi OZN dolžna podpreti ta boj.

SINDIKALNO GIBANJE V ALZIRU

NEZASLISANO NASILJE

Alžirske sindikate so prepovedali, voditelje pa zapirajo, mučijo in ubijajo

ZE TRI LETA SE ALŽIRSKO LJUDSTVO VOJSKUJE ZA SVOJO SVOBODO, TRI LETA DIVJA V ALŽIRU NEZASLISANO KRVAVO NASILJE. PO PODATKIH, KI JIH JE OBJAVILA NARODNOOSVOBODILNA FRONTA ALŽIRA, SO FRANCOZI V TEM ČASU UBILI NAD POL MILIJONA CIVILISTOV, PRESELELI IN IZGNALI DVA MILIJONA ALŽIRCEV IN ZAPRLI TER ODGNALI V KONCENTRACIJSKA TABORIŠČA VEČ STO TISOČ ČLANOV OSVOBODILNEGA GIBANJA. MED ARETIRANIMI ALŽIRCI, KI JIH MUČIJO V KONCENTRACIJSKIH TABORIŠČIH IN ZAPORIH, JE VELIKO VODITELJEV SINDIKALNIH ORGANIZACIJ.

Tretjega aprila 1955 je francoska vlada izdala zakon o obsednem stanju v Alžiru in z njim prepovedala Splošno zvezo alžirskih sindikatov, ki je bila članica Svetovne sindikalne federacije. Avgusta 1955 je policija zaprla sekretarja Splošne zveze Kandija Loharja, nekaj tednov kasneje pa še 6 drugih sekretarjev.

Februarja 1956 so v Alžiru ustanovili Splošno zvezo alžirskih delavcev, ki se je včlanila v Mednarodno konfederacijo svobodnih sindikatov. Alžirski sindikalni voditelji so upali, da bodo odslej lahko svobod-

neje delovali, ker bo MKSS podprla njihova prizadevanja in spametovala francoske socialiste, ki so prav tedaj sestavili novo francosko vlado. Njihovo pričakovanje pa se ni uresničilo. Nasilje se je nadaljevalo. Ze maja 1956 so Francozi zaprli sekretarja Splošne zveze alžirskih delavcev Ansata Idira. Djermana

Glasilo Splošne zveze alžirskih sindikatov »Alžirski delavec« so leta 1955 nešteto krat zaplenili, junija 1956 pa prepovedali. Od 15 števk glasila Splošne zveze alžirskih delavcev, ki so ga začeli izdajati aprila 1956, so zaplenili 13 števk.

Oktober 1956 so francoske oblasti vzele Splošni zvezi alžirskih delavcev, Splošni zvezi alžirskih sindikatov in Zvezi sindikatov alžirskih delavcev pravico, da zastopajo delavce. Poslej so lahko zastopale delavce samo sindikalne organizacije francoskih socialistov »Force ouvrière« in sindikalne organizacije, ki

V VSEH DEZELAH SE DELAVCI ZBIRAJO IN IZRAŽAJO SVOJO SOLIDARNOST Z BOJEM ALŽIRKEGA NARODA. TAKŠNO ZBOROVANJE JE BIL TUDI V KARTUMU, GLAVNEM MESTU SUDANA, NA KATEREM JE GOVORIL PREDSEDNIK SUDANSKIH SINDIKATOV MOHD EL SAID SALAM

Rabaha so odgnali v koncentracijsko taborišče in ga tako mučili, da so ga končno morali poslati v bolnišnico. V koncentracijska taborišča so poslali tudi tri druge sekretarje sindikalne zveze. Predsednika alžirskih sindikatov Šehofa Mohameda pa so zaprli, ko se je vračal iz Bruslja, kjer je sodeloval na konferenci Mednarodne konfederacije svobodnih sindikatov. Podobno usodo so doživeli tudi drugi alžirski sindikalni voditelji.

Avgusta 1955 so Francozi pobili skoraj vse voditelje sindikata alžirskih rudarjev. Sekretarja sindikalnega sveta v mestu Alžir so oktobra 1956 mučili 3 dni in 3 noči. Slečenega so položili na mizo, ga mučili z električnim tokom in ga obvlivali z vodo.

Francoska kolonialna uprava je v boju proti sindikatom uporabila tudi druga sredstva, B. Dju

Ing. Slavko Marjanović: PROUČEVANJE DELA

Postopki za praktično proučevanje

Tabelaričen pregled posameznih postopkov proučevanja po obsegu:

RAZVOJNE STOPNJE PROUČEVANJA	PODRIBNO PROUČEVANJE	POVRŠINSKO PROUČEVANJE	DELNO PROUČEVANJE
Snemanje obstoječega načina dela	Pregled vseh postopkov Grafikon gibanja materiala Snemanje gibov in mikrogibov Ciklogram, hronociklogram	Pregled glavnih postopkov ali postopkov glavnih del Grafikon gibanja materiala	Pregled postopkov samo za izbrane glavne dele posla
Analiza posnetih podatkov	Analiza vsakega poslovskega giba človeka in stroja. Analiza mikrogibov. Eksperimentiranje z različni možnostmi	Analiza glavnih postopkov ali postopkov glavnih del poslova	Analiza glavnih postopkov (operacij) za izbrane dele posla
Sestavljanje predlogov za boljše način dela	Določanje ekonomske uporabe človeškega napora, materiala, orodja in opreme in zadojiljivosti delovnih pogojev za vse postopke	Prav tako kot za podrobno proučevanje, vendar samo površinsko za dele poslova	Prav tako kot za podrobno proučevanje, vendar samo za izbrane postopke
Poučevanje delavca o boljšem načinu dela	Poučevanje delavca na specialnem delovnem mestu o vseh podrobnostih	Poučevanje delavca na proizvodnem delovnem mestu o glavnih delih posla	Poučevanje delavca na proizvodnem delovnem mestu
Določanje norme standardnega časa	S stoparico za vsak del postopka in z zbiranjem za celotni postopek in za posamezne postopke	S stoparico za večje dele procesa	S stoparico za ves proces

Praktično proučevanje dela obsega te-le postopke:

- izbor dela, določitev izhodišča in zaključek proučevanja,
- določitev obsega proučevanja, ki ga bomo praktično uporabili,
- ocenitev stroškov proučevanja,
- proučitev dela in obračun stroškov,
- določitev pogojev za drugačen način dela.

Izbiranje del, ki jih bomo proučevali

V načelu ni nobeno delo tako organizirano, da ga ne bi mogli bolje opravljati. Vendar to ne pomeni, da je treba proučevati vse po vrsti, proučevati vsako delo brez razlike. Najprej je treba proučiti tista dela — pri katerih je treba zmanjšati proizvodne stroške; — ki jih je treba opraviti v krajšem času (ozka grla proizvodnje); — kjer je treba izboljšati delovne pogoje.

To pomeni, da mora imeti analitik dela na razpolago podatke o stroških proizvodnje, kdaj mora biti to ali ono delo opravljeno (rok), vedeti mora, kako vpliva delo na delavčev organizem in kakšni so delovni pogoji. Vse te podatke je treba seveda zapisovati in jih spremljati že zavoljo tega, da bi lahko s primerjavami ugotovili, kolikšne uspehe smo dosegli s proučevanjem dela.

Določimo obseg proučevanja

Kot smo videli iz tabelaričnega pregleda, je obseg proučevanja odvisen od obsega dela, od tega, kolikokrat se delo ponavlja in koliko sredstev lahko prihranimo.

Ce ima analitik dela veliko izkušenj, bo lahko pogostokrat predlagal razne izboljšave brez posebnega proučevanja — in sicer samo na podlagi opazovanja. Strokovnjak, ki ni zaposlen v podjetju, bo lažje ugotovil, kaj lahko spremenimo in kako. Marsikje delajo nesmotno, negospodarno. Vse to opazujejo s tem, da delajo tako že desetletja. Vendar to ne pomeni, da ne bi mogli delati še bolje.

Ker lahko pri vsakem delu nekatere posameznosti takoj opazimo, je priporočljivo, če proučimo te posameznosti, preden se lotimo proučevanja. Napak je, če prehitro sklepamo, kajti popravljanje napak lahko povzroči določene nepravilnosti. Zaradi tega ni treba ugotovljenih nepravilnosti popravljati, preden ne proučimo njihovih vzrokov in ne ugotovimo možnosti za izboljšanje.

Ocenitev stroškov proučevanja

Ko določimo obseg proučevanja, moramo sestaviti tudi podroben plan dela. Iz plana dela mora biti razvidno, kako dolgo bo analitik zaposlen, kaj bo delal, kakšne instrumente bo uporabljal, kakšen material in koliko ga bo potreboval, koliko pomočnikov bo imel (če bodo potrebni), kaj in koliko bodo ti delali. Mimo amortizacije za instrumente je treba med stroške proučevanja všteti tudi plače za vse tiste ljudi, ki bodo sodelovali pri proučevanju, in sicer od tedaj, ko bodo začeli delo proučevati, pa vse dokler ne bodo določeni normativi za boljše — drugačen — način dela. Te stroške je treba predvideti zato, ker se utegne obseg proučevanja spremeniti.

Nadaljevanje prihodnjik